

Jukka Karjalainen, Essi Vaulaste

ARKTINEN SEIKKAILU

Opasvihko Nanoq-museolle

Opinnäytetyö

KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU

Pietarsaaren yksikkö, matkailun koulutusohjelma

Lokakuu 2009

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Pietarsaaren yksikkö	Aika Lokakuu 2009	Tekijä/tekijät Jukka Karjalainen Essi Vaulaste
Koulutusohjelma Matkailun koulutusohjelma		
Työn nimi ARKTINEN SEIKKAILU – Opasvihko Nanoq-museolle		
Työn ohjaaja Katarina Broman ja Sara Åhman		Sivumäärä 40+4
Työelämäohjaaja Pentti Kronqvist		
<p>Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi pietarsaarelainen arktinen museo Nanoq ja museonjohtaja Pentti Kronqvist. Kronqvist on itse tehnyt useita matkoja arktisille alueille. Hän on sieltä tullessaan tuonut mukanaan niin arktisten alueiden kansojen esineistöä, kuin tietoa ja kokemuksia elämästä pohjoisilla alueilla. Näin Nanoqiin on kertynyt näyttelyaineisto, joka kattaa laajasti arktisten kansojen kulttuurin, hylkeenpyyntivälineistä taiteeseen ja asuinrakennuksiin.</p> <p>Työn aiheena oli tehdä Nanoq-museolle opasvihko, jonka avulla museovieraat voivat kiertää museota omaan tahtiin. Tavoitteena oli tehdä kätevä, selkeä ja helppolukuinen opasvihko suomen-, ruotsin- ja englanninkielellä. Museolla oli ennestään tavallinen esite, muttei tällaista kattavaa opasvihkoa.</p> <p>Opinnäytetyössä opiskeltiin julkaisun tekoa teoriassa ja opittiin toteuttamaan se käytännössä. Työtä tehdessä tutustuttiin niin muutamaan kuvankäsittelyohjelmaan kuin taitto-ohjemaankin. Lisäksi tehtiin benchmarking-tutkimus, jossa valmista Nanoq-opasta verrattiin norjalaisen Polar-museon vastaavanlaiseen opasvihkoon. Polar-museoon otettiin sähköpostitse yhteyttä. Sieltä lähetettiin postin välityksellä museon esite ja opasvihko.</p> <p>Opinnäytetyöprosessin keskeisin tavoite oli tuottaa opasvihko, josta on hyötyä Nanoqille. Pietarsaaren muilla museoilla ei tällaisia opasvihkoja ole, joten Nanoq-opas on ainutlaatuinen. Tavoitteessa onnistuttiin kiitettävästi ja tulokseen oltiin erittäin tyytyväisiä.</p>		

Asiasanat

arktinen alue, benchmarking, julkaisu, Nanoq-museo, opasvihko, toiminnallinen opinnäytetyö

ABSTRACT

CENTRAL OSTROBOTHNIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	Date October 2009	Author Jukka Karjalainen Essi Vaulaste
Degree programme Degree programme in Tourism		
Name of thesis THE ARCTIC ADVENTURE – A guide for the museum of Nanoq		
Instructor Katarina Broman and Sara Åhman		Pages 40+4
Supervisor Pentti Kronqvist		
<p>The supervisor of this thesis was the Arctic museum of Nanoq in Pietarsaari and the director of the museum Pentti Kronqvist. Kronqvist himself has made many trips to the arctic regions. He has come back with different articles, knowledge and experiences about life in the Arctics. This way the museum of Nanoq has got a large collection on arctic culture.</p> <p>The aim of this thesis was to produce a guide for the museum of Nanoq. With this guide the visitors of the museum could tour around the area by themselves. The aim was to do a handy and clear guide which would be easy to read and follow. The guide would be in Finnish and translated also into Swedish and English. The museum already had a basic brochure, but not this kind of exhaustive guide.</p> <p>By producing a publication when making this thesis, theory was learned and put into practice too. During the process a few image processing programs, as well as layout programs, were tested. Also a benchmarking research was done in this thesis. The Nanoq-guide was compared to a guide of the Norwegian Polar Museum. An e-mail was sent to the Polar museum and they answered by sending a brochure and their guide via traditional post.</p> <p>The main aim of this thesis was to produce a guide which would be useful for the museum of Nanoq. The other museums in Pietarsaari do not have guides, so the Nanoq-guide is unique. The target was achieved and the result was successful.</p>		

Key words

arctic region, benchmarking, functional thesis project, guide, museum of Nanoq, publication

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	1
2 OPINNÄYTETYÖN TEKEMINEN	3
2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö	3
2.2 Toimintasuunnitelma ja työpäiväkirja	4
3 ARKTINEN MUSEO NANOQ	7
3.1 Historia	9
3.2 Nanoq tänään	10
4 JULKAISUN SUUNNITTELU	11
4.1 Viestinnän keinot	11
4.2 Paperin valinta	12
4.3 Kohderyhmä	14
4.4 Aikataulu ja resurssit	15
5 OPASVIHKON TEKNINEN TOTEUTUS	17
5.1 Taitto ja sommittelu	17
5.2 Typografia	19
5.3 Julkaisun kuvamateriaali	21
5.4 Värijärjestelmät	23
6 OPASVIHKON SISÄLTÖ	25
6.1 Sisällön kokoaminen	25
6.1.1 Ulkorakennusten esittely	26
6.1.2 Päärakennuksen kokoelmat	27
6.2 Oppaan ulkoasu	29
7 BENCHMARKING-TUTKIMUS	32
7.1 Benchmarking tutkimusmenetelmänä	32
7.2 Benchmarking-prosessi	33
7.3 Nanoq-opas vertailututkimuksessa	34
8 POHDINTA	37
LÄHTEET	39
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Pietarsaareissa sijaitsee Suomen ensimmäinen arktinen museo, Nanoq. Seitsemän kilometriä keskustasta, Fäbodan metsästä löytyy tunnelmallinen ja ainutlaatuinen museoalue. Yksityiskäytöstä museoalueeksi muuttunut Nanoq on vuosien saatossa muuttanut muotoaan paljon. Alueelle on rakennettu toinen toisensa perään museorakennuksia, jotka konkreettisesti kertovat arktisten alueiden asukkaiden elämästä. Kesällä 2009 aloitettiin maailman pohjoisimpana sijaitsevan, Grönlantilaisen kirkon kopion rakentaminen Nanoqiin. Kirkko vihitään käyttöön kesän 2010 alussa. Rakennusten lisäksi museossa on esillä laajat kokoelmat arktisten alueiden esineitä museonjohtaja Pentti Kronqvistin ja hänen tuttaviansa matkoilta kyseisille alueille. Lisäksi museossa esitellään tunnetuimpia arktisten alueiden tutkimusmatkailijoita.

Museossa käy niin yritysvieraita kuin lapsiryhmiäkin, suomalaisia sekä ulkomaalaisia. Kaikille kävijöille järjestetään opastettu kierros, mikäli he sellaisen haluavat. Kaikki eivät kuitenkaan tahdo opasta kertomaan alueesta, vaan kulkevat mieluummin omaan tahtiin.

Jukka Karjalaisen kokemus työstä Nanoqissa on ollut innoittajana tähän opinnäytetyöhön. Kyseessä on matkailua opiskelevan avoparin yhteinen opinnäytetyö. Omien kokemusten perusteella päädyttiin toiminnalliseen opinnäytetyöhön ja tähän aiheeseen: oppaan tekoon. Työ sisältää julkaisun tekoa teoriassa ja itse julkaisun.

Opinnäytteenä halutaan tarjota lapsiperheille ja ulkomaalaisille vieraille opasvihko. Tavoitteena on luoda kätevä, selkeä ja helppolukuinen opasvihko kohderyhmille. Ajatuksena on myös, että oppaasta voi olla iloa kohderyhmiin kuulumattomillekin Nanoq-museon vieraille. Jukka Karjalainen on työskennellyt museossa kahtena vuonna ja kokenut, että tällaiselle opasvihkolle olisi kysyntää. Karjalainen on toiminut museossa oppaana ja opastanut vieraita kolmella kielellä, suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Kokemus on osoittanut, että kaikkia näitä kieliä tarvitaan Nanoqissa lähes päivittäin. Siksi opaskin toteutetaan näillä kolmella kielellä. Myös

Karjalaisen omien kokemusten perusteella ulkomaalaisten lisäksi vihkoon toiseksi kohderyhmäksi valittiin lapsiperheet.

Opasvihkon avulla museovieraat voivat halutessaan omaan tahtiin kiertää museota ja saada tietoa arktisten kansojen kulttuurista. Vihkossa esitellään arktisia rakennuksia, kansoja ja heidän kulttuuriaan. Lisäksi esitellään arktisten alueiden tutkimusmatkailijoita.

Kirjallisessa työssä perehdytään ensin toiminnallisen opinnäytetyön tekoon. Tärkeänä lähteenä kyseisessä kappaleessa on Hanna Vilkan ja Tiina Airaksisen teos Toiminnallinen opinnäytetyö. Teoriaosassa esitellään Nanoq ja käsitellään oppaan teknistä toteutusta, muun muassa paperin, tekstityyppien ja kuvien valintaa. Merkittävimpänä lähteenä työssä on Elisa Pesosen Julkaisijan käsikirja, jota käytetään apuna opasvihkoa tehtäessä. Opinnäytetyössä tehdään myös benchmarking-tutkimus, jossa vertaillaan omaa valmista tuotosta eli Nanoq-opasta norjalaisen Polar-museon oppaaseen.

Työtehtävät jaetaan seuraavasti: Essi Vaulaste kirjoittaa luvun 2 Opinnäytetyön tekeminen, teorialuvut 4 Julkaisun suunnittelu, sekä 5 Opasvihkon tekninen toteutus, ja näin opiskelee julkaisun tekoa. Hän kirjoittaa myös luvun 7 Benchmarking-tutkimus. Vaulaste vastaa oppaan kuvien kuvankäsittelystä. Jukka Karjalainen kirjoittaa Nanoqia käsittelevän luvun 3, sekä luvun 6 Opasvihkon sisältö, Karjalainen vastaa julkaisun taitosta ja teksti- sekä kuvasisällöstä. Karjalaisella on myös aiempaa kokemusta julkaisun tekemisestä. Tiivistelmä, Abstract, Johdanto ja Pohdinta, sekä julkaisun suunnittelu ja toteutus tehdään yhdessä. Kääntäjät Satu Katajamäki ja Malin Ahlö ovat kääntäneet opasvihkon englanniksi ja ruotsiksi, siitä heille suurkiitos. Katajamäki toimitti englannin käännöksen ja Ahlö ruotsinnoksen.

2 OPINNÄYTETYÖN TEKEMINEN

Ammattikorkeakouluissa toteutetaan pääpiirteiltään kolmen tyyppisiä opinnäytetöitä: töitä, jotka pohjautuvat kvalitatiiviseen tai kvantitatiiviseen tutkimukseen, ja töitä, jotka ovat toiminnallisia opinnäytteitä. Tässä luvussa käsitellään toiminnallisen opinnäytetyön tekemistä ja tärkeitä huomioitavia asioita, sekä esitellään millaisia opinnäytetyöt voivat olla. Luvussa kerrotaan myös tarkemmin, miksi tässä työssä on päädytty toiminnallisen opinnäytetyön toteutukseen ja kyseessä olevaan aiheeseen.

2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla esimerkiksi kirja, vihko, opas, kansio, portfolio, kotisivut Internetissä, tai näyttelyn tai tapahtuman järjestäminen. Tässä työssä opinnäytteenä toteutetaan opas (LIITE 1). Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksen tavoitteena on toimeksiantajan ohjeistaminen, opastaminen, toiminnan järjeistäminen tai järjestäminen. Tavoitteena on myös opiskelijan tietojen, taitojen ja ammatillisen osaamisen lisääminen (Torvinen 2006, 3). Opiskelijan tulisi kuitenkin jo työssään esittää ammatillista osaamista ja mahdollisesti luoda kontakteja työelämäään opiskelujen jälkeistä työllistymistä ajatellen. Opinnäytetyön tulisi olla käytännönläheinen ja työelämälähtöinen. Täten opinnäytteelle on suositeltavaa löytää toimeksiantaja. Toimeksiannettuna opiskelijan vastuuntunto opinnäytetyön valmistumisesta kasvaa. Opiskelijan on huomioitava tuotoksensa aiheuttamat mahdolliset kustannukset ja sovittava niistä toimeksiantajan kanssa. Mikäli toimeksiantaja ei maksa kustannuksia, hoitaa opiskelija ne itse. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 9–10,16–17,28,38; Torvinen 2006, 4.)

Toisinaan opiskelija etsii ensin toimeksiantajan. Sitten vasta yhteistyössä miettään, mitä opiskelija voisi tehdä yrityksen hyväksi opinnäytetyönään. On kuitenkin edustavampaa, jos opiskelijalla on jo valmiita ideoita, joita hän voi ehdottaa mahdolliselle toimeksiantajalleen. Näin opiskelija voi esitellä ammattitaitoaan ja alansa tuntemusta. Tässä opinnäytetyössä yhteydenotto toimeksiantajaan oli helppoa,

sillä Jukka Karjalaisella oli työkokemuksensa ansiosta suhteita Nanoqiin ja Pentti Kronqvistiin. Vilkka ja Airaksinen (2004, 17) puolustavat toimeksiannettua opinnäytettä myös sillä, että opiskelija kohtaa työelämän sen hetkisen tilanteen. Opinnäytetyöprosessi vaikuttaa opiskelijan ammatilliseen kasvuun sekä urasuunnitteluun. Ennen opinnäytetyön aloittamista opiskelijan on hyvä pohtia omaa sen hetkistä elämäntilannettaan. Toiminnallinen ja toimeksiannettu opinnäytetyöprosessi saattaa laajentua isommaksi projektiksi kuin opiskelija on suunnitellut. Opiskelija on kuitenkin jo sitoutunut työhönsä ja velvollinen tuottamaan sen valmiiksi. (Vilkka & Airaksinen 2004, 17–18.) Opasvihko on hyvin rajallinen työ. Kun on sovittu, mitä se tulee pitämään sisällään, suunnitelmasta pidetään myös kiinni. Näin prosessi ei laajene yllättäen. Tässä työssä myöskään toimeksiantaja Pentti Kronqvistiltä ei ole tullut lisätoivomuksia oppaan suhteen.

2.2 Toimintasuunnitelma ja työpäiväkirja

Toiminnallista opinnäytettä tehtäessä työsuunnitelma tai toisin sanoen toimintasuunnitelma on pakollinen. Se on osa kirjallista raporttia, joka kuuluu toiminnalliseen opinnäytteeseen itse tuotoksen lisäksi. Toimintasuunnitelman tarkoitus on jäsentää ja aikatauluttaa opinnäytetyön tekeminen. Suunnitelma kertoo mitä tehdään, miten, miksi ja kenen kanssa. Toimintasuunnitelmaa on sitouduttava noudattamaan mahdollisimman hyvin. (Vilkka & Airaksinen 2004, 26–27; Torvinen 2006, 6–7; Broman 2009.) Tämän opinnäytetyön valmistumisaikataulua on kuitenkin jouduttu muuttamaan alkuperäisestä suunnitelmasta. Tavoitteena oli saada prosessi valmiiksi kesäksi 2009. Opinnäytetyöohjaajan lisätoivomuksien ja tekijöiden omien mahdollisuuksien vuoksi työ valmistui lähes puoli vuotta aikataulusta jäljessä, lokakuussa 2009.

Toimintasuunnitelmassa selvitetään aluksi onko aiheesta tehty aiempia versioita, sekä millaista lähdekirjallisuutta on saatavilla (Vilkka & Airaksinen 2004, 27). Nanoqilla ei ole tällä hetkellä mitään opasta, perusesitteitä kyllä. Tässä työssä tullaan vertaamaan norjalaisen Polar-museon opasta Nanoqille valmistuvaan oppaaseen benchmarking-menetelmällä. Benchmarking tarkoittaa vertailututkimusta (Reh 2009). Suomalaisista museokokoelmista on tehty myös luetteloita, esimerkiksi

museotietokanta Kantapuuhun (Kantapuu 2009). Nämä luettelot eivät kuitenkaan ole soveltuvia eivätkä tarkoitettuja kävijöiden opastamiseksi museovierailun aikana.

Opinnäytetyön tuotoksen kohderyhmän kartoitus ja selvitys opinnäytetyön tarpeellisuudesta kohderyhmälle ovat tärkeitä toimintasuunnitelman osia (Vilkkä & Airaksinen 2004). Nanoqin suomen-, ruotsin- ja englanninkielisten oppaiden kohderyhmät ovat lapsiperheet ja ulkomaalaiset. Oppaiden tarpeellisuus kohderyhmille on selvinnyt Jukka Karjalaisen Nanoqin työkokemusten perusteella. Tästä kerrotaan tarkemmin kappaleessa 4.3 Kohderyhmä.

Lähdekirjallisuutta on tässä opinnäytetyössä kerätty liittyen esitteen tekniseen toteutukseen, sekä opinnäytetyön tekoon. Benchmarking-tutkimusta varten hyvää lähdekirjallisuutta oli vaikea löytää, mutta Internetistä tuoretta tietoa saatiin. Opasvihkon tekstisisältöä varten on käytetty Nanoqin omaa kirjastoa. Lisäksi Jukka Karjalaisella on työkokemuksensa pohjalta laaja tietovarasto Nanoqin kokoelmista.

Toimintasuunnitelmassa on pohdittava, miten opinnäytetyön aihe tavoitteineen toteutetaan. On selvitettävä, mistä saadaan tarvittava materiaali ja tiedot opasta varten. On myös mietittävä, tarvitaanko asiantuntijoiden apua. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 27.) Tiedot oppaaseen ovat Karjalaisella mielessä ja lisälähteinä on käytetty Nanoqin kirjaston kirjallisuutta. Kuvamateriaali on saatu itse kuvaamalla valitut kohteet. Lisätietoa voi tarvittaessa kysyä Nanoqin johtajalta Pentti Kronqvistiltä. Mikäli oppaan teknisessä toteutuksessa tarvitaan apua, on mahdollista haastatella Nanoqille esitteen tehnyttä henkilöä. Painatuksesta voi kysellä painotalosta.

Toimintasuunnitelman lisäksi opiskelija voi tehdä itselleen työtään helpottamaan työpäiväkirjan. Opinnäytetyöpäiväkirjaan merkitään ideoita ja ajatuksia opinnäyteteeseen. On hyvä kirjata kaikki ideat ja pohdinnat tulevia tarpeita varten. Työpäiväkirja toimii periaatteessa muistina. Työpäiväkirjaan voi merkitä mahdollisia lähdekirjoja, kerätä lehtileikkeitä aiheesta sekä pitää muistikirjana mahdollisissa tapaamisissa ohjaajan kanssa. Työpäiväkirjasta voi tarkistaa mitä teki, milloin ja miksi. Se auttaa kirjallista työtä tehtäessä. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 22; Torvinen 2006, 8.) Tässä työssä työpäiväkirjana on toiminut tavallinen vihko. Siihen on tehty

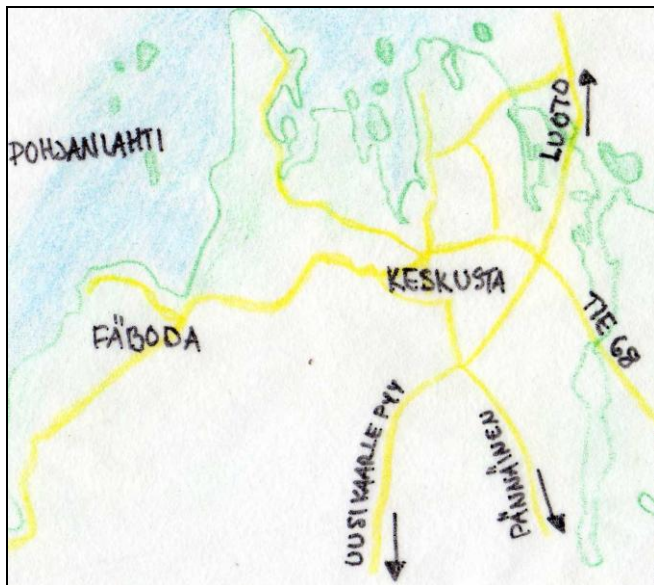
muistiinpanoja, mitä on tehty ja mitä pitää vielä tehdä. Samaan vihkoon on myös luonnosteltu oppaan layoutia eli oppaan sivujen pohjaa ja sitä, miten kuvat ja tekstit sivuille asetellaan.

3 ARKTINEN MUSEO NANOQ

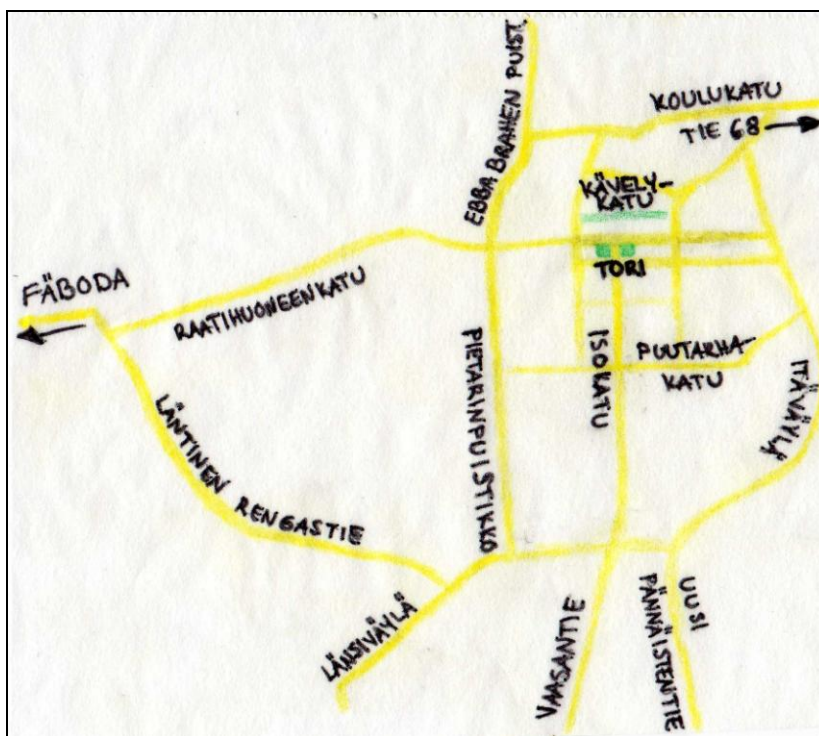
Pietarsaassa Fäbodan metsässä sijaitseva arktinen museo Nanoq on Suomessa ensimmäinen laatuaan. Nanoq esittelee arktisen alueen eri kansojen historiaa, elämää, kulttuuria, uskontoa, eläimiä, pyyntiä, asumista, käsityötä, taidetta ja musiikkia. Lisäksi museosta löytyy suuri arktinen kirja- ja DVD-kokoelma. Esiteltynä on myös eri tutkimusryhmien matkoja niin pohjois- kuin etelänavallekin. Museo myös vuokraa yrityksille ja eri ryhmille kokous- ja illanviettotiloja. Vuokrattavana on kaksi savusaunaa, kolme kokoustilaa ja grillikatos, jotka ovat yritysten suosiossa. (The Arctic Museum Nanoq 2008; Nanoq – arktinen museo 2008.)

Tässä työssä käytetään paljon ilmaisua ”arktinen alue”, on siis hyvä selventää, mitä ilmaisu tarkoittaa. Arktinen alue voidaan määritellä usealla eri tavalla, kuten lämpötilan, metsänrajan, ikiroudan, merijään, napapiirin ja erilaisten poliittisten sopimusten mukaan. Lämpötilan mukaan arktisiin alueisiin kuuluvat ne alueet, joiden kesäkuun keskilämpötila ei ylitä +10 Celsius astetta. Grönlanti kuuluu kokonaan arktiseen alueeseen, kuten myös Kanadan, Suomen, Ruotsin, Norjan ja Venäjän pohjoisosat. (Arktinen keskus 2009.)

Nanoq, sen enempää kuin Fäbodakaan, ei kuulu arktiseen alueeseen. Fäboda on merenranta-alue Pietarsaassa, Pohjanmaalla. Alue sijaitsee Pietarsaaren keskustan länsipuolella, noin kymmenen kilometriä kaupungin torilta. Fäboda on tunnettu sen puhtaasta luonnosta, rauhallisesta tunnelmasta sekä useista hiekkarannoista, joista tunnetuimmat ovat Pikkuhiekkä ja Isohiekkä. Nanoq museo sijaitsee Fäbodan metsän keskellä Pörkenäsintien varrella, joka kulkee kaupungin keskustasta läpi koko Fäbodan alueen. Seitsemän kilometrin matka torilta Nanoqiin vie reilut kymmenen minuuttia. Tie on erittäin mutkikas, sillä se seuraa vanhaa karjareittiä. Alla olevista kartoista, kuvat 1 ja 2 nähdään, missä Fäboda sijaitsee, sekä kuinka Pietarsaaren keskustasta sinne pääsee.

KUVIO 1. Fäbodan sijainti Pietarsaassa

KUVIO 2. Pietarsaaren keskustasta Fäbodaan

3.1 Historia

Museohankkeen liikellepanija oli pietarsaarelainen arktisten alueiden tutkimusmatkailija Pentti Kronqvist. Pietarsaaren Fäbodassa lapsuutensa viettänyt Kronq-

vist teki ensimmäisen arktisen matkansa vuonna 1971 Grönlantiin. Seuraavan kymmenen vuoden aikana Kronqvist teki vielä neljä mittavampaa retkeä. Viimeisessä pidemmässä retkessään vuonna 1981 Kronqvist toimi suomalais-norjalaisen retkikunnan johtajana, joka ylitti Grönlannin sisämaanjäätikön kahdessakymmenessä kuudessa päivässä, mikä oli nopein ylitys koskaan. Tämän jälkeen Kronqvist on käynyt arktisilla alueilla useamman kerran, mutta vain vierailuilla. Kronqvist keräsi retkiltään paljon esineistöä ja tutustui arktisiin kulttuureihin. Kerätyt esineet, mukavat muistot ja positiiviset kokemukset arktisilta retkiltä innoittivat Kronqvistia rakentamaan museon Pietarsaareen (The Arctic Museum Nanoq 2008; Nanoq – arktinen museo 2008).

Museon päärakennusta alettiin rakentaa vuonna 1988 talkoovoimin ja sponsorirahoituksella. Päärakennuksen valmistuttua vuonna 1991, museo vihittiin käyttöön. Päärakennuksen esikuvana toimi maailman pohjoisin asumisrakennus pohjoisgrönlantilainen turvemaja (The Arctic Museum Nanoq 2008; Nanoq – arktinen museo 2008) 1950-luvulta. Rakennusvaiheessa työväki halusi kunnioittaa luontoa, aivan kuin eskimot, ja jätti luonnon kalliot paikoilleen toimimaan museon seininä. Kahteen kerrokseen rakennettu rakennus on sisältä täysin moderni, mutta tilat eivät enää ole riittävät museon nykyisille kokoelmille.

Alueelle on vuosien saatossa rakennettu lisärakennuksia näyttelyjä varten. Museoalueella on nykyään seitsemän rakennusta ja kahdeksas on jo rakenteilla. Vierailija voi tutustua ”Jääkarhukuningas” Henry Rudin mökkiin Huippuvuorilta, kokea kullanhuuhtomisleirin tunnelman tai tutustua valtavan metsästys- ja kalastusvälineiden kokoelmaan. Museossa on esillä myös arktista taidetta, sillä naparetkeilijä ja taiteilija Wladimir Goichmanin taulut ovat yleisön nähtävissä Goichmanin Galleriassa.

Museoalueen vieressä on aikaisemmin Kronqvistin yksityisaluetta ollut ”Björnidet”-mökkialue. Kronqvist rakensi alueelle ensimmäisen mökin jo vuonna 1956, jonka jälkeen rakennuksia tuli aina vain lisää. Nykyisin tunnelmallinen alue on Nanoq -säätien omaisuutta.

3.2 Nanoq tänään

Nanoq on auki matkailijoille ympäri vuoden. Aikaisemmin museo on ollut auki päivittäin vain kesäkuukaudet, kesä-, heinä- ja elokuun. Vuoden 2009 syyskuusta lähtien museo on auki myös talvikaudella tiistaista perjantaihin neljä tuntia päivässä. Tämän mahdollistaa kesällä 2009 museon historian ensimmäisen intendentin palkkaaminen. Muina aikoina museo on auki tilauksesta (The Arctic Museum Nanoq 2008).

Nanoqissa on jälleen menossa talkoorakennusprojekti. Vuoden 2010 kesällä on tarkoitus vihkiä käyttöön kopio maailman pohjoisimmasta kirkosta, joka sijaitsee Grönlannissa. Samalla avataan erikoisnäyttely Grönlannin kristinuskon historiasta. Kirkkoa voidaan käyttää myös vihkimis- ja kastetilaisuuksiin.

Fäbodan metsään rakennettu museo on tänä päivänä yksi Pietarsaaren suosituimmista matkailukohteista. Pelkästään kesäkuukausina museossa vierailee 3000–4000 vierailijaa. Kesän aikana museossa on töissä neljä kielitaitoista opasta, jotka kierrättävät museossa ryhmiä, perheitä ja yksinmatkailijoita. Suurin osa vierailijoista on suomalaisia, ruotsalaisia ja venäläisiä. Matkailijoita käy kuitenkin joka puolelta maailmaa. Yhteensä vuodessa Nanoqissa vierailee 8000–10000 matkailijaa.

Kesän 2009 aikana museon Internet-sivuja on uudistettu. Sivut ovat luettavissa suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Sivuilta löytyy tietoa museon historiasta, kokoelmista, näyttelyistä ja ajankohtaisista asioista. Sivujen uudistaminen on vielä kesken.

Nanoq-museo on ottanut myös uuden askeleen asiakaspalvelussaan. Lokakuussa 2009 museo saa käyttöönsä opasvihkon, joka on tarkoitettu juuri niille vierailijoille, jotka eivät halua tai saa opastusta vierailullaan. Opasvihkon avulla he voivat kiertää museoalueella itsenäisesti. Opasvihkon kohderyhmistä kerrotaan luvussa 4.3 Kohderyhmä.

4 JULKAISUN SUUNNITTELU

Julkaisun tekeminen alkaa suunnittelusta. Ennen kuin oppaan konkreettinen toteutus aloitetaan, on syytä selvittää itselleen, mitä on tekemässä, miksi, kenelle ja miten työ toteutetaan. Näitä asioita käsitellään tässä luvussa.

4.1 Viestinnän keinot

Julkaisun tuottamista suunniteltaessa aivan aluksi mietitään, mitä tehdään ja miksi. Tekijän on kysyttävä itseltään, mitä hän haluaa julkaisullaan sanoa, mikä on julkaisun tarkoitus ja perusviesti. Miksi julkaisu tehdään? (Pesonen & Tarvainen 2001, 11; Pesonen 2007, 2.)

Jotkut museovieraat haluavat ehkä kierrellä ja katsella ilman tarkempaa tutustumista esineistöön. On kuitenkin hyvä, että heillä on mahdollisuus opastettuun kierrokseen, joko henkilön johtamana tai sitten vihkosen kanssa. Alkuperäinen suunnitelma oli, että opasvihkot ovat museovieraiden lainattavissa heidän kierroksensa ajaksi. Toimeksiantajan eli Nanoqin puolelta on tullut myös ajatus vihkosten myynnistä asiakkaille. Lopullisen päätöksen tekee museon henkilökunta, kun he ovat nähneet, millaisen vastaanoton opasvihkot saavat. Myös painatuskustannusten takia museon on mietittävä, mikä ratkaisu olisi paras: oppaan lainaaminen, ilmaiseksi antaminen vai myyminen. Joka tapauksessa museovieraat ja Nanoq tarvitsevat opasvihkoa, sillä sellaista ei vielä ole. Siksi tähän ideaan on päädytty ja opinnäytetyönä on tehty kyseinen julkaisu.

Kannattaa miettiä myös, mitä julkaisulla halutaan viestittää: onko tarkoitus mainostaa tuotteita vai kertoa yrityksestä. Yhteen julkaisuun ei kannata liittää kaikkia viestejä. Tehokkaampaa on esitellä yritys yhdessä esitteessä ja mainostaa sen tuotteita toisessa. (Pesonen & Tarvainen 2001, 11; Pesonen 2007, 3.) Nanoqilla on jo perinteinen esite paikasta ja sen rakennuksista. Tämä opas on tarkoitettu paikan päällä tapahtuvaan tutustumiseen alueeseen ja tarkemmin sen esineistöön. Tar-

koituksena on kehittää palvelua Nanoqissa ja siten myös parantaa museon mainetta.

Vaikka yrityksestä kerrotaisiinkin yhdessä esitteessä ja sen tuotteista toisessa, kuitenkin joskus jo tuotemainokset kertovat yrityksestä itsestään. Esimerkiksi perinteiset paperimainokset antavat jonkinlaisen viestin riippuen, millainen mainos on. Paperin laatu voi vaikuttaa mielipiteisiin yrityksestä, ja herättää erilaisia mielleyhtymiä periaatteella mitä laadukkaampi paperi, sitä laadukkaampi yritys. Myös sillä on väliä, onko painatuksessa käytetty värejä vai onko mainos mustavalkoinen.

Ulkoasun tehtävänä on tuoda esille julkaisijan viesti ja vahvistaa sanoman välittymistä (Pesonen & Tarvainen 2001, 10; Pesonen 2007, 2). Sisältö ei välttämättä korvaa heikon visuaalisen suunnittelun antamaa viestiä. Hyvänä esimerkkinä ovat vanhat Lidlin mainokset, joiden ulkoasussa käytettiin näkyvästi sanaa *halpa* sanan *edullinen* sijasta. Moni sai siitä käsityksen, etteivät kaupan tuotteet ole laadukkaita. (Sittemmin Lidl on muuttanut mainoslausettaan.) Tällaiset asiat vaikuttavat ihmisten ajatuksiin yrityksestä, joko positiivisesti tai negatiivisesti. Siksi onkin tärkeää kiinnittää huomiota julkaisun ulkonäköön. Pesonen ja Tarvainen (2001, 10) kirjoittavat visuaalisen suunnittelun olevan julkaisun kivijalka.

4.2 Paperin valinta

Julkaisun materiaali on osa sen ulkonäköä. Ei ole yhdentekevää, millaista paperia julkaisussa käytetään. Paperin valintaan vaikuttaa julkaisun käyttötarkoitus. Tässä työssä lähtökohtana on se, että oppaat ovat museovieraiden lainattavissa, ei kotiin vietävissä. On siis huomioitava, että opasvihkojen on tarkoitus kestää museovieraiden käsittelyä mahdollisimman kauan, päivästä toiseen. Paperin valintaa ja sen laatua tulee miettiä tarkkaan. On myös otettava huomioon, että opasvihkoa tulee olla helppo kantaa mukana kierroksella. Se ei saa olla liian iso.

Oppaat ovat A5 kokoa, eli 148 mm x 210 mm. A-sarjan paperit ovat monella saralla hallitsevia. Muita paperisarjoja ovat B- ja C-sarjat. A-sarjan perusmuoto ja isoin arkki on A0, jonka pinta-ala on 1 m². A-sarjan paperit on helppo jakaa pienempiin

osiin: A0 seuraava paperikoko on A1, joka on puolet A0:sta. Seuraava koko on taas puolet edellisestä ja niin edelleen. (Flessa 2001, 320.)

Paperin valintaan vaikuttaa, millaiset vaatimukset tekijällä on valmiista julkaisusta. Vaatimukseen voi liittyä, kuten tässä työssä muun muassa julkaisun kestävyys, tekstin luettavuus ja se, miltä kuvat näyttävät kyseisellä paperilla. Muita paperin valintaan vaikuttavia tekijöitä ovat julkaisun muoto ja paino sekä tietysti laatu. Yleensä myös hinta vaikuttaa paperin valintaan. Paperin valinnassa on myös huomioitava, onko paperi sopiva päällystykselle, mikäli sellainen halutaan. Nykyisin on saatavissa esimerkiksi karttoja varten synteettistä paperia, joka kestää hyvin kulutusta sekä säätä. (Flessa 2001, 315,318; Pesonen 2007, 68–71.)

Eri paperilaadut herättävät myös erilaisia vaikutelmia. Pesonen (2007) kirjoittaa, että mattapintaista paperia pidetään yleensä arvokkaampana kuin kiiltävää paperia tai sanomalehtipaperia. Tähän väitteeseen on vaikea yhtyä, sillä tämän työn tekijät itse pitävät kiiltäväpintaista paperia hienompana kuin mattapintaista. Pesosen väite on herättänyt myös muutamissa muissa väitteen lukeneissa hämmästyttä. Mattapintaisella paperilla kuvien värit ovat himmeämmät kuin kiiltäväpintaisella paperilla. Päällystetty paperi voi olla kiiltävää, mattaa tai puolimattaa. Päällystetyllä paperilla kuvat ja värit näyttävät paremmilta. Sileä ja päällystetty paperi toistaa myös hyvin tekstiä. Kovin kiiltäväpintaiselta paperilta taas tekstin lukeminen voi olla hankalaa heijastuksien vuoksi. Jos julkaisussa on paljon sekä kuvia että tekstiä, puolimatta paperi voi olla paras vaihtoehto. (Flessa 2001, 315–318; Pesonen 2007, 68–71.)

Painotalossa työskentelevät ovat painatuksen asiantuntijoita, heidän pitäisi osata ottaa huomioon yllämainitut asiat paperin valinnassa. Tässä opinnäytetyössä tuotetut Nanoq-oppaat tulostetaan painotalossa. Painatuksen ja tulostuksen asiantuntijat suosittelevat julkaisuille käyttötarkoituksen mukaan parasta paperivaihtoehtoa. Painotalo Formtecillä opasvihkolle suositeltiin 130 g silk -tyyppistä paperia. Kansissa käytetään paksumpaa 170 g silk -tyyppistä paperia.

4.3 Kohderyhmä

Seuraava tärkeä pohdinnan aihe on kuka tekee ja kenelle tuotos on suunnattu (Pesonen & Tarvainen 2001, 10–11; Pesonen 2007, 2–3). Toiminnallinen opinnäytetyö on hankala toteuttaa ilman kohderyhmää. Toiminnallinen opinnäyte tehdään aina jollekin tai jonkun käytettäväksi. Kohderyhmän tarkka määrittäminen on tärkeää. Se selventää työn tai tapahtuman sisällön. Se myös rajaa opinnäytetyötä ja auttaa sisällöllisten valintojen tekemisessä. Kun opinnäytetyö on valmis, oli se sitten tapahtuma tai muu tuotos, kohderyhmältä voi pyytää palautetta toteutuksen onnistumisesta ja toimivuudesta käytännössä. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 40).

Oppaiden kohderyhmiksi on valittu lapsiperheet sekä ulkomaalaiset museovieraat. Valinta perustuu Jukka Karjalaisen omiin kokemuksiin työssään Nanoqissa. Työskennellessään museossa Karjalainen huomasi, että lapsiperheet kiertävät museoaluetta mieluummin itsenäisesti kuin lähtevät opastetulle kierrokselle. Tämä on ymmärrettävää, sillä lapset eivät välttämättä jaksa kuunnella, kun opas kertoo museoalueen rakennuksista ja esineistä. Tämän vuoksi on suunniteltu kyseinen opas, jonka perheet voivat ottaa mukaansa omalle kierrokselleen. Oppaasta perhe saa tärkeimmät tiedot rakennuksista ja arktisten alueiden elämästä yleensä.

Kohderyhmä lapsiperheet on huomioitu tekstin luettavuudella ja sanavalinnoilla, sekä oppaan ulkoisella selkeydellä. Nanoq-oppaissa ei ole esimerkiksi piirroksia tai räikeitä värejä. Lapsiperheet kohderyhmänä ei tässä työssä tarkoita, että vihkot itsessään olisivat lapsille suunnattuja. Lapset on kuitenkin huomioitu vihkon sisällössä kuvien paljoudella ja myös helposti ymmärrettävällä tekstillä. Lisäksi kiinnostusta on pyritty lisäämään ”tiesitkö että:” -tietoiskuilla, joita vihkossa on useita. Ajatuksena oppaan tekijöillä oli, että vanhemmat voivat oppaan avulla kertoa lapsilleen museoalueen rakennuksista ja kokoelmista. Vanhemmat osaavat paremmin esittää asiat niin, että omien lasten kiinnostus ja keskittyminen pysyy yllä. Lisäksi vanhemmat voivat näyttää oppaan kuvia ja esimerkiksi antaa lapsille tehtäväksi etsiä kyseinen kohde museosta. Kohderyhmä on merkittävimmin huomioitu sillä, että itse oppaat on toteutettu. Lapsiperheet museovieraina ovat vaikuttaneet siihen, että Nanoq-oppaiden tekoon ryhdyttiin.

Toisena kohderyhmänä ovat ulkomaalaiset museovieraat. Kohderyhmä muodostui heti alussa, kun päätettiin, että opasvihko tehdään suomenkielen lisäksi myös englanniksi ja ruotsiksi. Oppaat ovat siis kaikilla kielillä samanlaiset, joten ulkomaalaisia kävijöitä ei ole sen tarkemmin huomioitu kuin oppaiden käännettyillä versioilla.

Vaikka tässä työssä kohderyhmät onkin määritelty, ei se tarkoita, etteivätkö muut museossa kävijät, kuten esimerkiksi yksin matkustajat voisi opasvihkoa kierrokselleen ottaa. Oppaan tekijöille, kuten myös museolle tärkeintä on, että vihkot palvelevat vierasta, joka oppaan haluaa, kuului hän sitten kohderyhmään tai ei.

4.4 Aikataulu ja resurssit

Julkaisuajankohta on myös mietittävä, jotta tuote saataisiin markkinoille parhaaseen aikaan. Samalla on huomioitava millainen aikataulu työnteolle muodostuu. (Pesonen & Tarvainen 2001, 12; Pesonen 2007, 5.) Nanoq aukaisee ovensa kesävieraille kesäkuun (2009) ensimmäinen päivä (The Arctic Museum Nanoq 2009). Tavoitteena oli saada opasvihko siihen mennessä valmiiksi vieraiden käyttöön. Aikataulu kuitenkin venyi, ja oppaat saatiin käyttöön työn valmistuttua lokakuussa 2009.

Julkaisua suunniteltaessa on mietittävä myös millaiset resurssit tuotteen valmistukseen on käytettävissä. Miten paljon rahaa julkaisuun ollaan valmiita laittamaan ja kuka kustannukset maksaa? Tärkeitä kysymyksiä ovat myös, onko julkaisun tekemiseen tarvittava välineistö saatavilla ja millainen välineistö. Mitä ohjelmia julkaisun tekemisessä tullaan käyttämään? Missä julkaisu painetaan vai tulostetaanko se itse? On myös pohdittava, mistä ja miten kuva- ja tekstimateriaali saadaan. (Pesonen & Tarvainen 2001, 12; Pesonen 2007, 4.) Opasvihkot tulostetaan pietarsaarelaisessa painotalossa, Formtecillä. Toimeksiantaja vastaa painatuskustannuksista. Opasvihko työstetään henkilökohtaisilla tietokoneilla, joten tarvittavat ohjelmat julkaisun taittoa sekä kuvien käsittelyä varten hankittiin itse. Valokuvat otetaan itse paikan päältä. Ammattilaiset käyttävät ja painotalot suosivat Adobe InDesign-ohjelmaa, opiskelijaresursseilla ei kuitenkaan ole varaa kyseistä ohjel-

maa hankkia. Opasvihkojen toteutuksessa käytetään Microsoft Publisher -ohjelmaa, jonka myös painotalo on hyväksynyt käytettäväksi.

Nämä pohdinnat vaikuttavat ja auttavat julkaisun ulkonäöstä ja sisällöstä päätettäessä. Yllämainittuja asioita mielessä pitäen voidaan siirtyä teknisten seikkojen valintoihin. Pohdittavana on vielä taitto, sommittelu, fonttien, kuvien ja värien valinta. Ensimmäisenä suunnitellaan oppaan taittoa ja sommittelua. Luonnostelut tehdään ensin paperille työpäiväkirjaan ja sen jälkeen taitto-ohjelmaan.

5 OPASVIHKON TEKNINEN TOTEUTUS

Tässä luvussa käsitellään julkaisun toteutusta yleensä. Luvussa esitellään tärkeitä huomioonotettavia asioita. Käsitellään muun muassa graafista suunnittelua, typografiaa, taittoa, värien ja kuvien käsittelyä sekä sommittelua. Lisäksi kerrotaan vaiheittain oppaan edistymisestä.

5.1 Taitto ja sommittelu

Työ aloitettiin oppaan ulkonäön alustavalla suunnittelulla eli pohdittiin taittoa ja sommittelua. Taitto eli layout tarkoittaa esimerkiksi sitä, kuinka monta palstaa ja kuinka suuret marginaalit sivulla on. Palstoitus tarkoittaa sivun jakamista pienempiin osiin eli palstoihin, ja marginaalit ovat sivun reunoille jätettävää tyhjää tilaa. Sommittelulla tarkoitetaan kuvien ja tekstien sovitusta sivulle. (Pesonen & Tarvainen 2001, 14–17, 61; Flessa 2001, 208.)

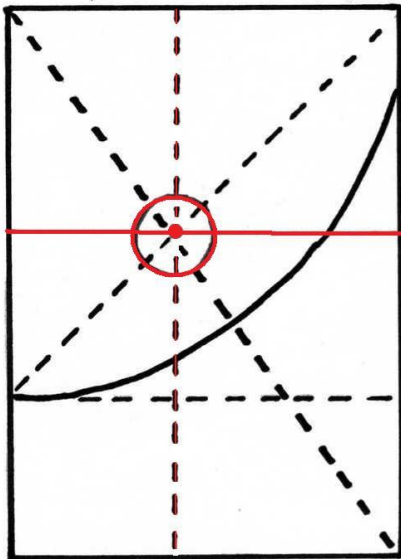
Oppaissa käytetään pääasiassa kahta palstaa, toisella on kuva kohteesta ja toisella lyhyt selostus siitä. Vain kahden palstan käyttö tekee vihkosta selkeämmän ja helppolukuisemman, koska vihkon koko on vain A5. Useamman palstan käyttö vaikuttaa tekstin kokoon: mitä useampi palsta, sitä pienempi fontti (Pesonen & Tarvainen 2001, 17, 40). Marginaalit vihkossa ovat samansuuruiset ulkolaidalla ja ylhäällä. Paksuissa julkaisuissa sisämarginaalin on hyvä olla leveämpi, jotta sidottuna sivut avautuvat laajasti ja marginaalit näyttävät yhtä leveiltä. (Pesonen & Tarvainen 2001, 16.) Oppaan sisämarginaaliin on jätetty sidontavaraa. Alamarginaali on myös leveämpi.

Liian kapea alamarginaali saa tekstin ”valumaan” ulos sivulta. Leveämpi alamarginaali ryhdistää. (Pesonen & Tarvainen 2001, 16.)

Marginaalien lisäksi sivulla tulee olla muutakin tyhjää tilaa. Tyhjä tila kohteen ympärillä kiinnittää huomion kohteeseen (Pesonen & Tarvainen 2001, 63). Op-

paassa on yhdellä sivulla monta kuvaa ja niiden kuvatekstit. Tyhjällä tilalla halutaan erottaa kuva ja siihen kohdistuva teksti muista kuvista ja niiden kuvateksteistä.

Sommitteluun liittyy keskeisesti kultainen suhde sekä optinen keskipiste. Kultainen suhde tarkoittaa janan jakamista kahteen osaan, joista suuremman osan suhde pienempään on yhtä suuri kuin koko janan suhde suurempaan osaan. Kulusta suhdetta käyttämällä saadaan suorakulmion optinen keskipiste ja tasapainolinja (Pesonen 2007, 66). Kuviossa 3 nähdään, missä optinen keskipiste ja punaisella merkitty tasapainolinja sijaitsevat. Lisäksi kuviossa nähdään apuviivat, joiden avulla piste ja linja on löydetty.

KUVIO 3. Optinen keskipiste ja tasapainolinja

Sivun tärkein asia kannattaa sijoittaa optiseen keskipisteeseen. Piste ei ole sivun matemaattinen keskipiste, vaan se on silmää miellyttävä kohta. Tähän pisteeseen katse hakeutuu. Tasapainolinja on myös tärkeä näkymätön elementti. Sen avulla julkaisusta saadaan tasapainoinen. (Kalliomaa 2009.) Sivun painopistettä voidaan säädellä sillä, miten teksti, kuvat ja tyhjä tila sivulle asetellaan. Elementtien erilaisella asettelulla julkaisuun luodaan rytmisiä ja mielenkiintoa. Sommittelu onkin tasapainoilemista jatkuvuuden ja vaihtelevuuden välillä. Johdonmukainen asettelu pitää ulkoasun yhdenmukaisena, mutta poikkeamat piristävät ja luovat mielenkiintoa. (Pesonen 2007, 49,63,66.)

Oppaan kuvat ja tekstit jakavat sivut kuten kuviossa 3 pystylinja jakaa arkin. Eli kuva on sijoitettu sivun kapeammalle puolelle ja teksti leveämmälle puolelle. Osalle sivuista kuvat on sommiteltu oikealle puolelle ja osalle sivuista vasemmalle, kuitenkin niin, että kuvalla on kapeampi ala ja tekstillä leveämpi. Tutkimusmatkailijoiden esittelyihin oppaassa käytetään yksi sivu henkilölle. Henkilön kuva sijoitetaan tekstin joukkoon. Vaihtelevalla sommittelulla halutaan eloisuutta sivuille.

Julkaisun taittoon ei kuulu pelkästään kuvien, tekstien ja tyhjän tilan asettelu sivulle. Kaikki elementit, jotka sivulle asetetaan, ovat osa taittoa. Se, mihin esimerkiksi sivunumero asetetaan ja miltä se näyttää, kuuluu myös taittoon. Luvussa 6 Opasvihkon sisältö käsitellään tekstisisällön lisäksi ulkoasun valintoja.

5.2 Typografia

Typografia liittyy läheisesti taittoon ja sommitteluun. Kuten edellä mainitut asiat, typografiakin on merkittävä osa julkaisun ulkonäköä. Ehkä jopa merkittävämpi, sillä se on taittoa ja sommittelua näkyvämpi asia. Pesonen (2007) kirjoittaa typografian kertovan kenelle julkaisu on suunnattu ja keneltä se on. Se kertoo ulkoisesti myös millainen julkaisu on. Typografia tukee ja vahvistaa sisältöä. Jos typografia ja sisältö ovat ristiriidassa, typografia voi kumota sisällön. (Pesonen 2007, 13.) Esimerkiksi, jos virallisessa kirjeessä käytetään jotakin hassua fonttia, kirjettä tuskin otetaan vakavasti.

Typografia tarkoittaa laajasti ajateltuna julkaisun ulkonäköä kokonaisuudessaan. Suppeammin ajateltuna se on kirjaintyyppien ja -tyylien valintaa, sekä tekstin asettelua sivulle. Eri kirjaintyypeillä eli fonteilla on oma luonteensa, joka perustuu niiden muotojen herättämiin mielikuviin, sekä kirjaimen toimivuuteen eri yhteyksissä. (Pesonen 2007, 13.) Oppaassa on kiinnitetty huomiota fonttien valintaan, jotta sopivilla fonteilla vihkon luettavuus helpottuu. Fonttien tulee olla hyvin selkeitä. Toimeksiantaja ei ole toivonut käytettävän samoja fontteja kuin aikaisemmissa julkaisuissa on käytetty, joten oppaiden fontiksi on valittu Adobe Heiti Std. Kyseinen fontti on helppolukuista, koska se on selkeää ja miellyttävän näköistä. Kirjaimet erottuvat helposti toisistaan eivätkä myöskään ole sidoksissa sanan muihin kirjai-

miin. Toisena fonttina oppaassa on Chaparral Pro -fontti. Sitä käytetään lyhyissä, niin sanotuissa tietoisuuksissa, joita oppaassa on siellä täällä. Molemmat käytetyt fontit ovat OpenType -kirjasimia. OpenType -kirjasimet käyttävät samaa kirjasintiedostoa niin Windows- kuin Macintosh-tietokoneissa (Adobe Systems 2009; Apple 2009; Itkonen 2003). Tällöin ei tarvitse huolehtia fontin mahdollisesta muuttamisesta, esimerkiksi kun julkaisu lähetetään painoon.

Fonttia tai fontteja valittaessa tulee kiinnittää huomiota niiden käyttötarkoitukseen ja luettavuuteen. On myös huomioitava, että fontin ulkonäkö luo mielleyhtymiä ja mielipiteitä. Se vaikuttaa siihen haluaako henkilö lukea julkaisua. Ei kannata noudattaa vain omia mieltymyksiä fonttien suhteen, vaan on hyvä kokeilla erilaisia vaihtoehtoja. Kirjaintyyppi, jonka kirjaimet erottuvat selkeästi toisistaan on helppolukuista. Kirjaimissa on paksuus- ja muotovaihtelua. Vaikealukuisempaa on kirjaintyyppi, jonka kirjaimet ovat paksuudeltaan ja muodoiltaan yhteneväisiä. Kirjaintyyppit on jaettu karkeasti kahteen eri luokkaan, antiikva- ja groteski-kirjaimiin. Antiikva on helppolukuisempaa ja vaihtelevampaa, kun groteski on yleensä tasapaksuista. Antiikvaa saatetaan pitää helppolukuisempana myös siksi, että sitä käytetään muun muassa sanomalehdissä. Lukijat ovat siis tottuneet siihen. Leipäteksti kirjoitetaan yleensä antiikvalla. Lyhyissä teksteissä, esimerkiksi kuvateksteissä voi hyvin käyttää groteski-kirjaimia. Leipätekstillä tarkoitetaan varsinaista tekstiosuutta, jota julkaisussa on eniten. (Pesonen 2007, 24,29–31,45; Itkonen 2003, 63.)

Kun julkaisuun valitaan vain yksi fontti, pysyy julkaisu varmasti yhdenmukaisena. Vaihtelua saadaan käyttämällä tämän fontin kirjainperhettä eli fontin eri muotoja, kuten lihavoitua tai kursiivua. Kun julkaisuun valitaan useampi fontti, on niiden hyvä olla riittävästi toisistaan poikkeavia. Erilaisuudella luodaan kontrastia, eloa ja rytmiä. Kuitenkin liian suuret vastakohtaisuudet voivat olla häiritseviä, kuten todella iso otsikko ja hyvin pieni leipäteksti. Myös liian monen fontin käyttö yhdessä julkaisussa tekee siitä levottoman näköisen ja hankalan lukea. (Pesonen 2007, 27,29,40.)

Helppolukuisuus on osittain myös lukijasta riippuvaa, joten julkaisijan on vain pyrittävä edistämään helppolukuisuutta mahdollisilla keinoilla. Kuten edellä on jo mainittu, fontin valinta on yksi niistä asioista, joilla julkaisija pyrkii saavuttamaan

helppolukuisuuden. Pesonen (2007) kirjoittaa tekstin ulkonäön vaikutuksesta luettavuuteen. Rakenteellisesti siihen vaikuttavat fontin koko, merkkiväli, sanaväli, rivin pituus, rivin väli ja tekstin asettelu. Fontin koko valitaan tekstimäärän ja käytettävän tilan perusteella. Yllä mainitut asiat ovat tärkeää hienosäätöä luettavuuden helpottamiseksi.

Myös tyhjä tila tekstin ympärillä saa huomion kiinnittymään tekstiin ja helpottaa lukemista. Liian täysi sivu voi vaikuttaa ahdistavalta. Tyhjää tilaa voi käyttää esimerkiksi marginaaleissa, otsikon ympärillä, kappaleväleinä, riviväleissä ja kuvien ympärillä. Tyhjä tila jakaa ja rytmittää sivua, kun sitä käytetään harkitusti. (Pesonen 2007, 31,47.) Oppaissa on käytetty tyhjää tilaa marginaaleissa, sekä kuvien että tekstien ympärillä.

5.3 Julkaisun kuvamateriaali

Julkaisussa käytettävät kuvat voidaan hankkia monella eri tavalla. Julkaisua tehtäessä kuvien täytyy olla digitaalisessa muodossa, jotta niitä voidaan tietokoneella käsitellä. Digitaalisia kuvia voi hankkia esimerkiksi digitaalisesta kuvaarkistosta, kuvatoimistosta tai digitaalisella kameralla kuvaamalla. Myös perinteisiä paperivalokuvia voi skannata tietokoneelle ja näin tehdä niistä digitaalisia. (Pesonen 2007, 84.)

Oppaaseen tarvittut kuvat on hankittu itse kuvaamalla omalla Canon Digital IXUS 75 -mallisella digitaalikameralla. Muutama kuva on saatu Nanoqin arkistosta. Kun julkaisussa käyttää itse otettuja valokuvia, ei tarvitse huolehtia tekijänoikeuksista. Nanoqiin oli myös helppo mennä ottamaan kuvat. Suurempia järjestelyjä asian osalta ei tarvittu, kuin ilmoittaa Pentti Kronqvistille aikomuksesta mennä kuvaamaan museolle. Materiaali kuvattiin huhtikuussa 2009.

Kuvalla on julkaisussa monia tehtäviä. Se kiinnittää huomiota, houkuttelee ja orientoi lukijaa, helpottaa viestin perillemenoaa, täydentää tai sävyttää tekstisisältöä. (Pesonen 2007, 48.)

Kuva voi olla informatiivinen tai dekoratiivinen. Dekoratiivinen kuva koristelee julkaisua ja antaa sille ilmettä ja tunnelmaa. Informatiivinen kuva tuo uutta tietoa tai täydentää tekstiä. Hyvä kuvitus on yhtä aikaa molempia: se välittää viestin ja samalla rikastuttaa ulkoasua. Kuvaa kannattaa käyttää silloin kun se sisältää tarpeellisen viestin tai antaa olennaista lisätietoa. Kuva on myös paikallaan silloin, kun se esittää asian selkeämmin kuin teksti ja herättää lukijan mielenkiinnon. (Pesonen 2007, 48–49.) Oppaiden kuvat ovat informatiivisia. Kuvat ovat museoalueen rakennuksista ja näyttelyaineistosta. Ne havainnollistavat lukijalle, mistä tekstissä puhutaan. Oppaissa olevien kuvien päätarkoitus on helpottaa lukijaa löytämään esitelty asia tai rakennus museoalueelta.

Kuvien resoluution tulisi olla 200–300 ppi, kun tehdään painotyötä. Yleensä 300 ppi on hyvä määrä esitteissä. Ppi on lyhenne sanoista pixels per inch, suomeksi käännettynä kuvapistettä tuumalla. Se siis ilmaisee, kuinka monta pikseliä eli kuvapistettä mahtuu yhdelle tuumalle. Lyhenne ppi on resoluution yksikkö. Mitä suurempi resoluutio on, sitä tarkempi on kuva. Resoluutiota voidaan muuttaa kuvankäsittelyohjelmassa. Resoluutio kannattaa muuttaa kuvan käyttötarkoituksen mukaan sopivaksi, eli painettavan julkaisun kuvien resoluutio tulisi muuttaa 200–300 kuvapisteksi tuumalla. Internet-sivulla käytettävälle kuvalle resoluutioksi riittää 72 kuvapistettä tuumalla. (Keränen, Lamberg & Penttinen 2003, 21–22; Pesonen 2007, 75; Järvenpää & Saario 2003.)

Kuva voidaan tallentaa tietokoneelle monella eri tiedostomuodolla. Yleisin muoto on varmaankin JPEG-päätteinen kuva. Kuitenkin painotuotetta tehtäessä kuvien tulisi yleensä olla TIFF-muodossa. TIFF (Tagged Image File Format) on yleisin ammattijulkaisuissa käytetty tiedostomuoto. Sitä kannattaa käyttää aina tallennettaessa kuva taitto-ohjelmassa käyttöä varten. Myös jotkut painotalot vaativat tai suosittelvat kuvien olevan TIFF-muodossa, kun ne lähetetään painoon. (Keränen ym. 2003, 28; Forsberg 2009; Pesonen 2007, 103.)

Käytössä on Adobe Photoshop -kuvankäsittelyohjelma, jolla kuvat muutetaan TIFF-muotoon. Samalla ohjelmalla saadaan myös muutettua kuvien resoluutiot oikeiksi. Photoshopilla tehdään myös muut kuvien vaatimat muutokset, kuten ra-

jaukset ja valotuksen, kontrastin ja värien säätelyt. Muutoksia voidaan tehdä myös Windowsin valokuvavalikoiman kuvanmuokkausvälineillä.

5.4 Värijärjestelmät

Nanoq-oppaassa käytetään värikuvia. Julkaisuissa voidaan yleisesti käyttää myös mustavalkoisia tai harmaasävyisiä kuvia. Osa Nanoq-oppaan kuvista on myös harmaansävyisiä niiden alkuperäisen värinsä takia. Täysin mustavalkoiset kuvat ovat 1-bittisiä eli jokaista kuvapistettä vastaa yksi bitti. Jokaisen kuvapisteen tila voi olla vain 1 tai 0 eli päällä tai pois. Kuvan mustissa kohdissa tila on päällä ja valkoisissa kohdissa pois päältä. Tällöin puhutaan 1-väripainatuksesta. 8-bittistä tilaa kutsutaan harmaasävytilaksi, tällöin kuvapisteessä käytetään siis useampaa bittiä ja kuvat ovat harmaansävyisiä tai värillisiä. Kun julkaisu tehdään useilla kielillä, kuten Nanoqin opas, painokustannuksissa säästetään kun tekstissä käytetään ainoastaan mustaa väriä. (Keränen ym. 2003, 25,81; Pesonen 2007, 77.)

Painotöitä tehtäessä käytetään pääasiassa kahta eri värijärjestelmää: nelivärijärjestelmää ja spottivärejä. Kirjapainotekniikassa käytetään neljää mustetta: Cyan, Magenta, Yellow, Key, joista tulee ilmaus CMYK- eli nelivärijärjestelmä. Mustasta käytetään sanontaa Key Color eli avainväri. Spottivärejä (PMS-värit) käytetään kun halutaan painattaa kuvia vain yhdellä tai muutamalla värillä. Spottivärit ovat valmiiksi sekoitettuja painomusteita. Niitä voidaan käyttää myös neliväripainatuksen lisänä. Uusi painatusmahdollisuus on CMYKOG-painatus, jossa CMYK-värien lisänä ovat (Orange) oranssi ja (Green) vihreä. Kun painatukseen viedään satoja julkaisuja painettavaksi, kuvien tulisi olla CMYK-tilassa. Paperin laatu ja käytetyt musteet, sekä painokohtaiset asetukset vaikuttavat siihen, kuinka CMYK kuvat tulisi tehdä. Mikäli väritilan muuttamista ei hallitse hyvin, on se parempi jättää painotalon tehtäväksi. (Flessa 2001, 148; Keränen ym. 2003, 26–27,81; Pesonen 2007, 58–60,80,83.)

Kun julkaisusta tehdään vain muutamia kymmeniä kappaleita, painamisen sijasta ne tulostetaan. Kun julkaisu tulostetaan, kuvat voivat olla RGB-väritilassa. (Björkskog 2009). Nanoq-oppaita on suunniteltu tulostettavan aluksi 15 kappaleita,

viisi jokaisella kielellä. Joten painattamisen sijasta ne tulostetaan painotalossa. Nanoqin henkilökunnan päätettäväksi jää, painetaanko oppaita myöhemmin lisää.

Kirjainyhdistelmä RGB tulee sanoista punainen (Red), vihreä (Green) ja sininen (Blue). RGB-värijärjestelmä on additiivinen eli lisäävä järjestelmä, kun taas CMYK-värijärjestelmä on subtraktiivinen eli vähentävä. Tietokone, televisio ja videoprojektorit käyttävät RGB-järjestelmää. Tietokoneruudulla kuva vaalenee valoa lisättäessä, eli käytetään additiivista värijärjestelmää. Tulostettaessa käytetään yleensä subtraktiivista värijärjestelmää eli paperilla kuva tummenee mustetta lisättäessä. Värit näyttävät ruudulla erilaiselta kuin tulostettaessa. (Keränen ym. 2003, 12–14; Pesonen 2007, 58.) Kuitenkin Björkskog painotalo Formteciltä kertoo, että RGB-tilassa tulostetuista kuvista on tullut ihan hyviä. Tähän tietoon nojaten luotetaan siihen, että oppaissa käytetyt valokuvat voidaan jättää RGB-tilaan.

6 OPASVIHKON SISÄLTÖ

Opasvihko sisältää kuvat ja selostukset muun muassa Nanoqin rakennuksista, joistakin esineistä, arktisesta taiteesta ja arktisten alueiden tutkimusmatkailijoista. Tässä luvussa kerrotaan, miksi mihinkin sisällöllisiin valintoihin on päädytty, niin ulkoasuvalintoihin kuin asiasisältöönkin.

6.1 Sisällön kokoaminen

Nanoq-museossa on esillä satoja esineitä, esitelly kymmeniä henkilöitä ja paneuduttu eri arktisten kansojen kulttuuriin ja elämäntapaan. Oli selvää, ettei oppaaseen saanut sisällytettyä kaikkea. Sisällön kokoaminen alkoi suunnittelulla yhdessä museon edustajan Pentti Kronqvistin kanssa. Kronqvist esitti omat toivensa sisällön suhteen, jotka myös toteutettiin.

Aikaisessa vaiheessa tehtiin päätös, että oppaan ensimmäinen sivu kertoo lyhyesti oppaan sisällöstä ja museon palveluista, näyttelyistä ja opastuksista. Ennen varsinaista museon esittelyä tuli oppaan kertoa lyhyesti museon historiasta. Museon historiaa ei voinut tuoda selkeästi esille ilman sen perustajan esittelyä, joten myös Pentti Kronqvist esitellään oppaassa.

Jukka Karjalainen on ollut töissä Nanoq-museossa oppaana, mikä helpotti huomattavasti sisällön kokoamista. Karjalaisen kokemuksen avulla pääteltiin paras esittelyjärjestys ja saatiin rajattua oppaan esittelykohteet. Mietinnän tulos oli, että museon historian kerronnan jälkeen on parasta esitellä ulkorakennukset. Museovieraat useimmiten tutkivat ja ihastelevat ulkorakennuksia ennen siirtymistä pääarakennukseen, jossa suurin osa esineistä on.

Oppaaseen tarvittu materiaali kuvattiin huhtikuussa 2009. Kuvat otettiin kaikista museoalueen rakennuksista ja lähes kaikista päärakennuksessa esillä olevista esineistä. Kuvia tarkasteltiin ja muokattiin. Lopulta valittiin opasvihkoon käyttökelpoisimmat.

poiset kuvat. Lisäksi oppaassa on käytetty muutamaa kuvaa, jotka löytyivät museon omasta arkistosta.

Päärakennuksesta on poimittu Karjalaisen opas-kokemuksen avulla ne esineet, asiat ja henkilöt, jotka ovat kaikkein mielenkiintoisimmat. Oli tärkeää poimia ne asiat, jotka herättävät mielenkiintoa iästä riippumatta. Museon oppailla on oma ”opas-reitti”, jota he käyttävät kiertäessään vierailijoiden kanssa. Reitti on helppo kulkea kävellen, ja se kattaa koko museon. Tämän oppaan sisältö noudattaa pääpiirteittäin opas-reittiä kuviteltuna kuinka vierailija kiertäisi itse museon.

Jotta opas olisi sisällöltään mahdollisimman selkeä, on pyritty pitämään yksi teema yhdellä sivulla. Oppaan tekemiseen on käytetty runsaasti kirjallisuutta Nanoqin omasta kirjastosta, sekä Internet- ja lehtilähteitä. Oppaassa käytetyt lähteet löytyvät liitteenä (LIITE 4).

6.1.1 Ulkorakennusten esittely

Ensimmäisenä esitelty ulkorakennus on kopio eskimoiden satoja vuosia käytetystä turvemajasta. Se tulee ensimmäisenä vastaan alueelle saapuessa. Tämä pieni ja erikoinen maja herättää mielenkiintoa jokaisessa vierailijassa ja se antaa vierailijalle kuvan museon teemasta.

Seuraava kohde kävelyreitillä on Henry Rudin maja. Se on kopio Huippuvuorilla sijaitsevasta mökistä, jossa ”jäähäruuningas” Rudi asui. Kronqvist kävi paikan päällä ja kuvasi mökin, jonka pohjalta kopio on tehty. Rudi on yksi kaikkien aikojen tunnetuimmista metsästäjistä arktisilla alueilla. Rudin mökki ja edellä mainittu turvemaja on rakennettu alueelle vuonna 1994, jolloin Pietarsaaressa pidettiin asuntomessut.

Tämän jälkeen siirrytään museoalueen takaosaan, jossa sijaitsee mökkejä, joilla on suomalainen historia. ”Minnan Kultala” -mökki on kullanhuuhtojan mökki Lapis-ta. Nanoqissa esiteltiin kullanhuuhtojien elämää yhden kesän erikoisnäyttelynä, jolloin leiripaikka ja mökki rakennettiin. Kalliorinteen päälle on rakennettu Talviso-

dan aikainen sotabunkkeri, eli korsu. Suomen ja Neuvostoliiton välistä talvisotaa voidaan hyvin luonnehtia arktiseksi sodaksi, koska ajoittain mitattiin jopa -50 celsius asteen kylmyyttä. Myös tämä rakennettiin erikoisnäyttelyä varten.

Alueen uusin rakennus on kopio maailman pohjoisimmasta kirkosta, joka löytyy Grönlannista. Se rakennettiin Umanaqin kylään vuonna 1909. Kirkko ei ole vielä täysin valmis, mutta sitä viimeistellään talkootöillä parhaillaan. Tarkoitus on vihkiä kirkko käyttöön vuoden 2010 kesällä ja avata samalla erikoisnäyttely Grönlannin kristinuskon historiasta. Kirkkoa on tarkoitus myös vuokrata tulevaisuudessa hautajaisia, ristiäisiä ja vihkimisiä varten.

Ulkorakennuksista kahdeksan kuuluu Karhunpesä-alueeseen, joka on aikaisemmin ollut Pentti Kronqvistin yksityisaluetta. Kronqvist rakensi sinne ensimmäisen mökin jo vuonna 1956, jonka jälkeen rakennuksia on tullut lisää tasaiseen tahtiin. Karhunpesässä on myös kaksi perinteistä suomalaista savusaunaa. Nykyään alue kuuluu Nanoq-museon omistukseen.

Seuraavaksi on esitelty päärakennuksen viereinen rakennus Wladimir Goichmanin Galleria. Goichman oli maailmalla arvostettu taidemaalari, jonka pääteemana olivat arktiset alueet. Goichman oli myös Kronqvistin hyvä ystävä ja Nanoqin kunniajäsen. Nanoq-museo omistaa nykyään 110 Goichmanin maalaamaa arktista taulua, jotka se on saanut lahjoituksina. Kauneimmat niistä ovat esillä Gallerian ja päärakennuksen seinillä.

6.1.2 Päärakennuksen kokoelmat

Päärakennuksessa on kaksi kerrosta. Ensimmäisessä kerroksessa esitellään eri arktisten kansojen kulttuureja ja tapoja. Toisessa kerroksessa on keskitytty arktisiin tutkimusmatkoihin ja -matkailijoihin. Päärakennuksen sadoista esineistä ja tarinoista mukaan oppaaseen päätyivät kuitenkin vain ne mielenkiintoisimmat.

Päärakennuksen ulkopuolella ja heti ensimmäisenä käytävässä on esitelty arktinen kansa nimeltään nenetsit, jotka asuvat Siperiassa. Päärakennuksen oven vie-

ressä oleva puinen portti ja seinillä olevat valokuvat kertovat nenetsien kulttuurista ja uskomaailmasta.

Matka jatkuu ja vastaan tulevat upeat eskimoiden tekemät vuolukiviveistokset. Veistokset on saatu lahjoituksena, mutta alun perin ne kuuluivat kanadalaiselle Hudson Bay Company -yritykselle. Eskimot kävivät veistoksilla kauppaa. Veistoksien vieressä on Nanoq-museon symboli ja maskotti. Täytetty täysikokoinen jääkarhu tekee suuren vaikutuksen jokaiseen vierailijaan. Jääkarhu on antanut myös nimensä museolle, sillä Nanoq tarkoittaa eskimoiden kielellä jääkarhua. Heti perään on kerrottu enemmän eskimoista ja heidän elintavoistaan. Eskimot asuvat pohjoisen pallonpuoliskon arktisilla alueilla, pääosin Grönlannissa ja Kanadassa. Sana eskimo tarkoittaa ”ihminen joka syö raakaa lihaa”. Eskimot haluaisivat tulla kutsutuksi inuiteiksi, joka tarkoittaa ”ihmistä”.

Päärakennuksen toisessa kerroksessa on ensimmäisenä esitelty ruotsalainen tutkimusmatkailija Salomon Andrée. Insinööri Andrée yritti yhdessä kahden toverinsa kanssa saavuttaa pohjoisnavan ilmapallolla vuonna 1897. Yritys ei kuitenkaan onnistunut, vaan seurue tippui meren jäälle noin 300 km lennon jälkeen. Miehet yrittivät kävellä turvaan, mutta menehtyivät matkalla. Heidän kuolinleirinsä löydettiin vasta vuonna 1930.

Heti perään kerrotaan italialaisen Umberto Nobilen ilmalennosta. Vuonna 1926 Nobile lensi ilmalaivalla Pohjoisnavan yli onnistuneesti. Kaksi vuotta myöhemmin hän yritti toistaa lennon Italia-ilmalaivalla. Paluumatkalla ilmalaiva osui maahan, jonka seurauksena ohjaushytti miehistöineen tippui maahan. Miehistö saatiin myöhemmin pelastettua, mutta ilmalaivaa ei löydetty koskaan.

Arktisen alueiden ilmailuhistorian jälkeen esitellään Etelänavan ensimmäiset valloittajat. Englantilainen Robert Falcon Scott ja norjalainen Roald Amundsen lähtivät kilpailemaan, kumpi kerkeäisi navalle ensimmäisenä. Lopulta Amundsen oli nopeampi valloittaen Etelänavan ensimmäisenä vuonna 1911 ja palasi takaisin. Scott saapui navalle toisena, mutta hän ja hänen koko retkikuntansa menehtyivät kotimatalla.

Tämän jälkeen on esitelty Pohjoisnavan valloittaja. Yhdysvaltalaisen Robert E. Pearyn väitetään saavuttaneen maantieteellisen pohjoisnavan ensimmäisenä ihmisenä vuonna 1909. Saavutusta on tosin myöhemmin epäilty. Kerrotaan, että Pearyn mukana ollut afrikanamerikkalainen mies Matthew Henson olisi saavuttanut navan ensimmäisenä. Henson toimi loppumatkasta tarkkailijana hiihtäen koko ajan Pearyn edellä. Näin ollen hän olisi ollut myös ensimmäinen Pohjoisnavan saavuttanut ihminen.

Viimeisenä henkilönä on esitelty ehkäpä Suomen tunnetuin tutkimusmatkailija Adolf Erik Nordenskiöld. Hän teki useita arktisia retkiä etsien uusia reittejä pohjoiseen. Nordenskiöld ja hänen miehistönsä Vega-laivalla purjehtivat ensimmäisenä maailmassa koillis-väylää pitkin Aasian ja Euroopan ympäri. Hän on myös julkaissut ja hankkinut useita kartografiaan liittyviä tutkielmia ja teoksia. Hänen mukaansa on myös nimetty tunnettu katu Helsingissä.

Viimeiseksi oppaassa on kerrottu museon kunnianmaininnoista ja kunnianosoituksesta. Nanoq-museo on vuosien aikana saanut useita sekä kotimaisia että kansainvälisiä palkintoja. Museo on valittu mm. vuoden 2004 kotimaiseksi matkailukohteeksi ja saanut Leonardo da Vinci-mitalin vuonna 1998.

6.2 Oppaan ulkoasu

Opasvihkon koko päätettiin kokeilujen ja pohdinnan jälkeen. Koon pitää olla juuri oikea, jotta sitä on helppo lukea, selata ja pitää mukana museokierroksen aikana. A5-kokoinen vihkonen täyttää nämä vaatimukset.

Paperin valintaan vaikuttivat kuvien koko ja tekstin määrä. Lisäksi opasvihkon sivujen määrä otettiin huomioon. Muutaman vedoksen jälkeen todettiin, että 24-sivuista vihkoa on helpointa lukea ja käsitellä 130 g silk -tyyppisellä paperilla. Etu- ja takakansi on tehty paksummasta 170 g silk -paperista, jotta vihko tuntuu tukevammalta käsissä ja kestäisi paremmin.

Oppaan värimaailmaa mietittiin museon omien värien mukaan. Valkoinen on arktiselle museolle ominainen väri ja sininen on museon logossa vahvasti esillä. Nämä kaksi väriä on helppo yhdistää museoon, joten niitä käytettiin myös oppaassa. Nämä kaksi väriä riittävät antamaan oppaalle tarvittavan kontrastin. Näin teksti näkyy selvästi ja kuvat ovat selkeämpiä.

Opasvihkon jokaista sivua reunustavat vasemmassa yläkulmassa ja oikeassa alakulmassa kaksi sinistä paksua viivaa vaaka- ja pystysuunnassa. Viivojen kohdassa syntyy molempiin kulmiin Suomen lippu, jonka tarkoitus on symboloida museon sijaintia maailmassa. Samalla viivat antavat raamit teksteille ja kuville. Samaa teemaa on käytetty myös museon dvd-kansissa.

Oppaan etukannessa on museon maskotti, eli jääkarhu. Myös museon logossa on jääkarhu. Lisäksi etukannessa kerrotaan selkeästi teoksen olevan museon opasvihko ja millä kielellä se on. Takakannesta löytyvät museon tarvittavat yhteystiedot. Keskioukeamalla on upea ilmakuva Nanoqin päärakennuksesta.

Oppaan sivumäärä on 24. Jotta tämän kaltainen vihko voidaan painaa, niin sivumäärän on oltava jaollinen neljällä. Tämän kokoiseen vihkoon mahtuu runsaasti tietoa ja kuvia, joten sen todettiin oleva sopiva määrä. Useampi sivu lisää olisi tehnyt oppaasta paksun, eikä lukija olisi välttämättä jaksanut lukea opasta läpi. Paksumpaa opasta olisi ollut myös vaikeampi käsitellä. Mikäli oppaassa olisi ollut vähemmän sivuja, niin myös informaatiota olisi ollut huomattavasti vähemmän. Ohut opas olisi voinut saada vierailijan tuntemaan, että hän ei ole saanut museokierrokselta tarpeeksi haluamaansa tietoa.

Oppaan sivunumerot löytyvät sivujen alareunasta. Paikka on hyvin yleinen ja esiintyy lähes kaikissa julkaisuissa. Oppaan ensimmäisellä sivulla kerrotaan sisältö sivunumeroitain, joten halutut tiedot oppaasta on helppoa löytää.

Opasvihkon jokaisen sivun vasemmassa yläreunassa on kirjoitettu kyseisen sivun teema sisällysluettelon mukaan. Sivun otsikko on erotettu varsinaisesta tekstistä ohuella sinisellä viivalla.

Lisäksi oppaaseen on muutamille sivuille lisätty ”tiesitkö että:” -osioita, jotka kertovat lukijoille hauskoja ja mielenkiintoisia faktoja aiheeseen liittyen. Osiot on reunustettu ohuella sinisillä viivoilla ja ne on sijoitettu sivun alareunaan. Nämä laatikot osuvat varmasti silmään ja pitävät lukijan mielenkiinnon yllä.

Opasvihkon teksteissä on tuotu esiin vain aiheeseen liittyvät tärkeimmät faktatiedot, kuten nimet ja vuosiluvut. Esineitä esitellessä on tekstit pidetty lyhyinä, jotta lukijalle jäisi aikaa myös esineiden ihasteluun. Henkilöesittelyissä on haluttu tuoda esiin kyseisen henkilön merkittävin tai merkittävimmät teot.

7 BENCHMARKING-TUTKIMUS

Tässä luvussa käsitellään benchmarking-tutkimusta. Luvussa selvitetään, mikä benchmarking-tutkimus on ja kerrotaan omasta tutkimuksesta. Opinnäytetyössä on tehty vertailututkimus, jossa Nanoq-opasta on verrattu norjalaisen Polarmuseon (Polarmuseet iTromsø) opasvihkoon (LIITE 2).

7.1 Benchmarking tutkimusmenetelmänä

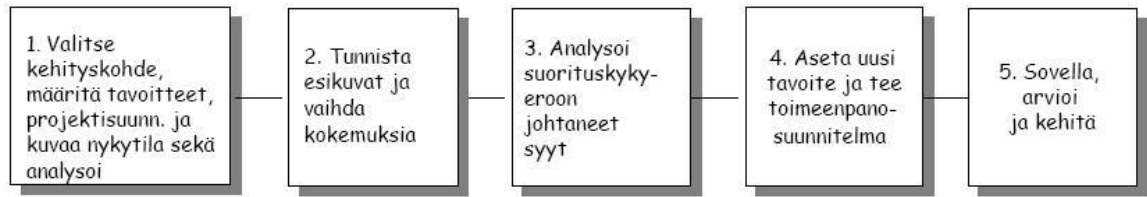
Benchmarking on Japanissa kehitetty tutkimusmenetelmä. Aiemmin sitä käyttivät lähinnä teollisuusyritykset. Nykyisin sitä käytetään lähes kaikilla aloilla. Benchmarking-tutkimuksella arvioidaan omaa asemaa kilpailijoiden joukossa. (Reh 2009.)

Benchmarking-prosessissa selvitetään kuka on paras, kuka asettaa standardit ja mitä ne ovat. Siinä määritellään myös toisten organisaatioiden parhaat, toimivimmat ja menestyksekkäimmät menettelytavat. Vertailua voidaan tehdä kilpailijoiden kesken tai aivan eri alojen kesken. Toisistaan täysin poikkeavat tahot voivat vertailla jotain samanlaista osa-aluetta toiminnassaan, esimerkiksi markkinointia. Benchmarking on tapa pysyä kilpailukykyisenä. (Reh 2009; Suominen & Häkkinen 2000; Stewart 1996; Evans 1999.)

Benchmarking-prosessissa päätetään ensin mitä verrataan, miten verrataan. Sen jälkeen tutkitaan kuinka esikuva, johon omaa yritystä verrataan, on päässyt asemaansa. Tämän jälkeen mietitään, kuinka itse pääsisimme yhtä hyvään tilanteeseen. Benchmarking on vertailua, arviointia ja oppimista esikuvalta, ei kuitenkaan tietojen kopioimista. Benchmarking-tutkimusta sanotaan myös esikuva-analyysiksi, esikuvavertailuksi tai esikuvalta oppimiseksi. (Reh 2009; Suominen & Häkkinen 2000; Stewart 1996; Evans 1999.) Alla olevasta kuvioista 4 nähdään benchmarking-prosessin kulku.

Benchmarking-prosessimalli

KUVIO 4. Benchmarking-prosessimalli (Laatukeskus Excellence Finland 2009.)

7.2 Benchmarking-prosessi

Tässä opinnäytetyössä benchmarking-menetelmää on käytetty vertaamalla omaa tuotosta eli valmista Nanoq-opasta norjalaisen Polar-museon vastaavanlaiseen oppaaseen. Jukka Karjalainen otti yhteyttä muutamiin arktisiin museoihin, joista Rovaniemeläinen Arktikum, sekä norjalainen Polar-museo lähettivät postitse materiaalia. Arktikumilta saatiin esitteet kaikilla heidän tarjoamillaan kielillä sekä muuta museon esittelymateriaalia. Heillä ei kuitenkaan ollut opasvihkoa, jollaista benchmarking-tutkimukseen kaivattiin. Polar-museolta sopiva opasvihkonen löytyi.

Vastaavanlaisia opasvihkoja etsittiin myös pietarsaarelaisilta museoilta. Essi Vaulaste kävi Pietarsaaren kaupunginmuseossa, sekä matkailutoimistossa kysymässä paikallisten museoiden mahdollisista oppaista. Tuloksena oli kuitenkin vain iso nippu perinteisiä esitteitä. Koska Polar-museolta saatiin Nanoq-opasta vastaava opasvihkonen, paikallisten museoiden esitteitä ei käytetty benchmarking-tutkimuksessa. Nanoq-opasta verrattiin ainoastaan Polar-museon englanninkieliseen oppaaseen.

Tässä opinnäytetyössä toteutettu vertailututkimus seuraa Laatukeskuksen benchmarking-prosessimallia. Mallin ensimmäinen vaihe on valita kehityskohde. Tässä työssä niin sanottuna kehityskohteena oli Nanoq-opas. Tavoite oli saada kehitysideoita toisesta vastaavanlaisesta oppaasta. Projektisuunnitelma oli ottaa yhteyttä useisiin museoihin, joista oppaita saataisiin ja voitaisiin verrata niitä toisiinsa ja valita paras eli benchmark. Nanoq-opasta verrattaisiin sitten parhaaksi valittuun oppaaseen. Museoihin oltiinkin yhteydessä, mutta vain yhdestä museosta saatiin

sopiva opas. Täten parasta opasta ei ole voitu valita, vaan vertailu on tehty ainoien saatavilla olleiden oppaiden kesken. Laatukeskuksen kaaviossa kehoitetaan kuvaamaan ja analysoimaan nykytilaa. Nykytilalla tarkoitetaan tilannetta ennen tutkimuksen tekoa. Oppaan tilanne oli kaikin puolin hyvä. Se oli nyt kaupungin ainoa ja ensimmäinen museo-opasvihko. Se tarjosi kävijöille uuden, erilaisen mahdollisuuden tutustua museoon, tässä tapauksessa Nanoq-museoon. Tätä opas on tietenkin myös tutkimuksen jälkeen. Huonoa tilanteessa onkin se, ettei opas ole ollut ennen benchmarking-tutkimusta museovieraiden käytössä. Nanoq-opas on onnistunut niin ulkoisesti kuin sisällöllisestikin, etenkin selkeyden osalta. Kuvat ovat selkeitä, tekstiä ei ole liikaa ja sitä on helppo lukea.

Seuraava vaihe benchmarking-prosessimallissa on esikuvien tunnistus ja kokemusten vaihto. Esikuvana Nanoq-oppaalla tässä tutkimuksessa on norjalaisen Polar-museon opas. Kokemusten vaihtoa tehtiin sähköpostin välityksellä. Polar-museolle lähetettiin muutamia kysymyksiä heidän kokemuksistaan oman opasvihkonsa osalta. He kertoivat saaneensa erittäin hyvää palautetta oppaastaan, joka on käännetty seitsemälle kielelle. Vieraat, jotka eivät puhu norjaa, ottavat opasvihkon mukaansa kierrokselle ja usein myös mukaan museosta lähtiessään (Sørensen 2009).

Prosessimallissa kehoitetaan analysoimaan suorituskykyeroon johtaneita syitä. Niitä ei tässä tutkimuksessa kuitenkaan pystytty analysoimaan, koska Nanoq-opas ei ole vielä ollut museovieraiden käytössä. Oppaita kuitenkin on verrattu keskenään ja näin benchmarking-vertailututkimus on toteutunut.

7.3 Nanoq-opas vertailututkimuksessa

Norjalaisen Polar-museon opas ei ollut vertailututkimuksen tekijöille entuudestaan tuttu, vaan siihen tutustuttiin ensimmäistä kertaa benchmarking-tutkimusta tehtäessä. Oppaista löydettiin paljon yhteneväisyyksiä, mutta myös selkeitä eroja. Yhteneväisyydet kohdistuivat lähinnä oppaiden ulkoasuun ja siihen, että molemmat ovat arktisten museoiden oppaita. Eroavaisuudet olivat pääasiassa sisällöllisiä, sekä kuvien ja tekstin käyttöön liittyviä.

Yhteneväisyyksiä huomattiin heti kansilehdessä. Sekä Nanoq-oppaan että Polar-museon oppaan kannessa seisoo jääkarhu. Myös oppaiden kansien värimaailma on samanlainen: sinivalkoinen. Polar-museolla se on enemmän sininen ja Nanoqilla enemmän valkoinen. Muita yhteneväisyyksiä huomaa vihkoa selatessaan: sivut ovat valkoisia ja lisävärinä on käytetty sinistä, teksti on mustaa, vihko on hyvin yksinkertainen, tekstiä on helppo seurata ja fontti on selkeää ja helppolukuista. Yhteistä on myös vihkojen ensimmäinen sivu, jolla molemmissa tapauksissa kerrotaan museon historiasta ja hiukan nykypäivästä. Polar-museon oppaassa ensimmäisellä sivulla kerrotaan, mistä kerroksesta oppaassa esitellyt asiat museossa löytyvät. Tästä saatiin kehitysidea Nanoq-opasta varten: myös siihen tulisi lisätä tieto esineiden sijainnista museossa.

Suurin eroavaisuus Nanoq-oppaan ja Polar-museon oppaan välillä on tekstien ja kuvien määrä. Nanoq-oppaassa on käytetty paljon kuvia ja lähinnä lyhyitä pätkiä tekstiä, kun taas norjalaisessa oppaassa tekstiä on paljon ja kuvia yksi aukeamalla tai ei ollenkaan. Oppaat ovat myös eri kokoa. Nanoq-opas on kokoa A5 eli 15x21 cm ja Polar-museon opas mitoiltaan 10x21 cm, joka on monelle pienelle perusesitteelle ominainen mitta.

Sisällöllisesti oppaat eroavat jonkin verran toisistaan. Polar-museon opas esittelee näyttelyitään eli eri aihealueita kokonaisuudessaan, kun Nanoq-oppaassa kerrotaan arktisten alueiden kulttuurista, taiteesta ja yksittäisistä esineistä, sekä rakennuksista. Norjalaisessa oppaassakin esitellään joitain esineitä, mutta kuvia niistä ei ole. Yhteistä oppaissa on muutamien tutkimusmatkailijoiden esittelyt.

Benchmarking-prosessimallissa seuraava vaihe on asettaa uusi tavoite ja tehdä toimeenpanosuunnitelma. Nanoq-oppaan kohdalla se tarkoitti kehitysideoita toteuttamista. Eli oppaaseen lisättiin tiedot esineiden sijainnista museossa. Tämän jälkeen oppaan arvioitiin olevan valmis.

Kun tutkimuksen jälkeen mietitään, kumpi oppaista olisi benchmark, on tekijöiden vaikea arvioida sitä itse. Varsinkin kun Nanoq-opas ei ole ollut museovieraiden käytössä, eikä siitä täten vielä ole saatu minkäänlaista palautetta. Voidaan kuitenkin pohtia, mikä eroavaisuuksien osalta on toista opasta parempaa.

Polar-museon opas on käännetty seitsemälle kielelle (Sørensen 2009), kun taas Nanoq-opas tarjotaan vain kolmella kielellä. Tulevaisuudessa tässä olisi kehitysmahdollisuus Nanoq-oppaalle. Polar-museon oppaan saa ottaa myös kotiin mukaan. Nanoq-oppaan tarkoitus on palvella vieraita vain museokäynnin ajan, ja kotiin voi viedä museon esitteen (LIITE 3) tai ostaa Nanoq-kirjan. Kotiinviemismahdollisuudesta päättää kuitenkin lopulta Nanoqin henkilökunta, riippuen varmasti lisäpainatuksesta aiheutuvista kuluista. Oppaan kotiinviemismahdollisuus ei ole huono, mutta koska Nanoqilla on informatiivinen Nanoq-kirja, toivotaan vieraiden ostavan mieluummin sen. Ellei sitten museo päättä myydä myös opasvihkoa.

Nanoq-oppassa parempaa on kuvien paljous. Myös se, että tekstit ovat pääasiassa lyhyinä kappaleina innostaa paremmin tutustumaan vihkoon ja sisältöön. Polar-museon oppaassa tekstiä on paljon ja se saa lukemisen tuntumaan taakalta. Ehtiikö kaikkea lukea museokierroksen aikana, samalla kun kävelee? Polar-museon oppaassa sivujakin on enemmän: 31 sivua. Nanoq-oppaassa sivuja on 24. Toisaalta oppaat ovat myös erikokoisia, joten Nanoq-oppaan sivuille mahtuisi enemmän tekstiä kuin pienemmän norjalaisen oppaan sivuille. Nanoq-oppaassa kuvat kuitenkin vievät sivulta paljon tilaa.

Kumpi näistä oppaista sitten on parempi? Sitä on vaikea arvioida, ja myös asianosaisten eli Nanoq-oppaan tekijöiden on vaikea olla puhumatta oman oppaansa puolesta. Paremmuuden arvioiminen jää seuraavan benchmarking-tutkimuksen tehtäväksi.

8 POHDINTA

Opinnäytetyönä toteutettiin opasvihko pietarsaarelaiselle arktiselle museolle, Nanoqille. Kyseessä ei ollut perinteisen esitteen tekeminen, vaan kattavammin tietoa antavan opasvihkon tuottaminen. Tavoitteessa onnistuttiin. Opinnäytetyö oli pari-työ, ja työnjako sujui onnistuneesti alkuperäisen suunnitelman mukaan.

Opinnäytetyön aiheeseen päädyttiin omien kokemusten ja tutun toimeksiantajan innoittamina. Oppaan tekeminen tuntui kiinnostavalta ja haastavalta aiheelta, tämä motivoi opinnäytetyöprosessia. Toisena motivaattorina oli tuttu toimeksiantaja, joka toi velvollisuudentunnetta työn tekemiseen. Kuitenkin kriittisesti arvioituna, tuttu toimeksiantaja ehkä myös osaltaan vaikutti siihen, että työaikataulu venyi alkupe-
räisestä suunnitelmasta. Oppaan oli tarkoitus valmistua kesäkuuksi 2009, mutta väliraportin palautuksen jälkeen motivaatio prosessia kohtaan laski. Kesän aikana opinnäyte ei edistynyt paljoakaan. Motivaatio kuitenkin nousi valmistumispaineiden alla, ja työ saatettiin loppuun lokakuussa 2009. Museo sai oppaan käyttöönsä välittömästi.

Opasvihkon valmistuttua tehtiin benchmarking-vertailututkimus. Tutkimusta varten otettiin yhteyttä useisiin niin kotimaisiin kuin ulkomaisiinkin museoihin: suomalaisen Arktikumiin Rovaniemeltä, sekä Pietarsaaren kaupunginmuseoon, myös Pietarsaaren matkailutoimistossa käytiin; ulkomaiset museot olivat Grenna Museum Ruotsissa, Polar Museet sekä Frammmuseet Norjassa. Museoilta toivottiin saata-
van vastaavanlaisia oppaita kuin Nanoq-opas. Yllätykseksi kuitenkin vain yhdellä museolla oli käytössään opasvihko. Kyseessä oli norjalainen Polar-museo, jonka opasvihkoon Nanoq-opasta sitten verrattiin. Benchmarking-tutkimuksesta tuli pie-
nimuotoinen, koska vertailukohteita oli vain yksi. Polar-museon opas myös osoit-
tautui kokonaisuudessaan hyvin samanlaiseksi kuin Nanoq-opas. Tietysti eroavai-
suuksiakin löytyi. Näistä kahdesta parempaa oli mahdoton päättää.

Opasvihkoa tehtäessä opittiin paljon tutkimusmatkoista ja -matkailusta arktisille alueille, sekä itse tutkimusmatkailijoista. Lisäksi matkailukohde Nanoqin tuntemus lisääntyi. Keskeisimpänä sisältönä tässä työssä oli kuitenkin julkaisun tekeminen

eli itse opasvihko. Ensin prosessiin tutustuttiin teoriassa ja sen jälkeen julkaisu toteutettiin käytännössä. Keskeistä työssä oli myös useat yhteydenotot ja kontaktit useisiin eri tahoihin, kuten muihin museoihin niin kotimaassa kuin ulkomailla, yhteydenotot ja käynnit painotalossa, yhteydenpito kääntäjiin, sekä tapaamiset toimeksiantajan kanssa.

Tämän työn jatkotutkimusaiheita voisi olla Nanoq-oppaan menestyksen seuranta. Museolle voisi mahdollisesti tehdä tutkimuksen asiakkaiden mielipiteistä opasta kohtaan. Tutkimuksessa voisi etsiä kehitettävää ja päivitettävää, saada parannusehdotuksia, tutkia oppaan hyödyllisyyttä ja selvittää, onko tarvetta kääntää opasta muillekin vieraille kielille. Myös muiden museoiden kiinnostusta vastaavalaista opasta kohtaan voisi selvittää, ja mahdollisesti tuottaa jollekin museolle oma opas. Edellä mainituissa tutkimusehdotuksissa voisi olla jollekin tai useille Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun opiskelijoille opinnäytetyöaihe.

Opinnäytetyöprosessi vei lähes vuoden. Alun innostuksen jälkeen, motivaation laskun ja uudelleen nousun jälkeen koko prosessi saatiin päätökseen. Tavoitteet saavutettiin ja tuloksiin oltiin tyytyväisiä.

LÄHTEET

- Apple. 2009. Miksi käyttää OpenType-kirjasimia? Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.apple.com/fi/pro/tips/open_type.html. Luettu 23.4.2009
- Adobe Systems. 2009. Open Type -kirjasimet. Www-dokumentti. Saatavissa: http://help.adobe.com/fi_FI/InDesign/6.0/WS801B3C3F-D6ED-47e9-BCE9-E874CE400F62.html. Luettu 2.4.2009
- Björkskog, K. 2009. Puhelu 23.4.2009. Oy Formtec Ab. Pietarsaari.
- Broman, K. 2009. OPINNÄYTETYÖ PROSESSINA. Keski-Pohjanmaan ammatti-korkeakoulu. Pietarsaaren yksikkö.
- Evans, A. 1999. Avoid these ten benchmarking mistakes. Www-dokumentti. Saatavissa: http://management.about.com/gi/o.htm?zi=1/XJ&zTi=1&sdn=management&cdn=money&tm=634&f=00&su=p560.7.336.ip_&tt=2&bt=0&bts=0&zu=http%3A//www.benchmarkingplus.com.au/mistakes.htm. Luettu 20.9.2009
- Flessa, G. 2001. Trycksaks boken. Ljubljana: Warne Förlag.
- Forsberg. 2009. Aineisto-ohje. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.forsberg.info/printguide_fi.html. Luettu 16.4.2009
- Itkonen, M. 2003. Typografian käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Järvenpää, J. & Saario, J. 2003. Resoluutio eli kuvatarkkuus. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.halikko.fi/kansalaisopisto/Digikamera/Johdanto/Jakso_4/Resoluutio/resoluutio.html. Luettu 16.4.2009
- Kalliomaa, T. 2009. Taittamisen perusteet. Pdf-dokumentti. Saatavissa: http://lipas.uwasa.fi/~j81985/Opetus/Kurssimateriaali_luento2.pdf. Luettu 27.3.2009
- Kantapuu. 2009. Kantapuu museotietokanta. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kantapuu.fi/index.php>. Luettu 4.2.2009
- Keränen, V., Lamberg, N., Penttinen, J. 2003. Julkaisu & Kuvankäsittely. Porvoo: WS Bookwell.
- KulturÖsterbotten. 2009. Nanoq – arktinen museo. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://museum.svof.fi/fin/nanoq.htm>. Luettu 29.1.2009
- Laatukeskus Excellence Finland. 2009. BENCHMARKING KALVOSARJA. Pdf-dokumentti. Saatavissa: <http://www.laatukeskus.fi/content/Tiedostot/Jaostoiminta/BM-esitys.pdf?from=16324092968865742>. Luettu 20.9.2009

Pesonen, E. 2007. Julkaisijan käsikirja. Porvoo: WS Bookwell.

Pesonen, S. & Tarvainen, J. 2001. Julkaisun tekeminen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Reh, F.J. 2009. How To Use Benchmarking In Business. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://management.about.com/cs/benchmarking/a/Benchmarking.htm>. Luettu 9.9.2009

Stewart, T.A. 1996. BEAT THE BUDGET AND ASTOUND YOUR CFO FORGET CUTTING YOUR WAY TO YOUR TARGETS. COPY RANK XEROX, WHICH BOOSTS REVENUES EACH YEAR BY SPREADING BEST PRACTICES THROUGHOUT ITS GLOBAL SALES FORCE. Www-dokumentti. Saatavissa: http://management.about.com/gi/o.htm?zi=1/XJ&zTi=1&sdn=management&cdn=money&tm=1335&f=00&su=p560.7.336.ip_&tt=2&bt=0&bts=0&zu=http%3A//money.cnn.com/magazines/fortune/fortune_archive/1996/10/28/203926/index.htm. Luettu 20.9.2009

Suominen, H. & Häkkinen, P. 2000. Benchmarking. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.tkk.fi/Yksikot/Elektroniikka/Kurssit/171/Materiaali/bm.pdf#2>. Luettu 20.9.2009

Sørensen, W.K. 2009. Toimintateknikon sähköpostihaastattelu 25.9.2009. Polar museet i Tromsø.

Taipale, A. 2006. Matkaopas Suomeen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy

The Arctic Museum Nanoq. 2009. Historiikki. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.nanoq.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=20&Itemid=34. Luettu 29.1.2009

The Arctic Museum Nanoq. 2009. Tervetuloa Nanoq-museon kotisivuille. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.nanoq.fi/index.php>. Luettu 29.1.2009

Torvinen, M. 2006. TOIMINNALLISEN OPINNÄYTETYÖN VERKKO-OPAS. Pdf-dokumentti. Saatavissa: http://www.jao.fi/onni/onni/onni_teksti.pdf. Luettu 3.2.2009

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

NANOQ
Arktiskt Museum
Arktinen Museo
The Arctic Museum

Nanoq - Arktinen museo puh./fax: 06 7293679
Porkenäsintie 60 gsm: 050 3313 801/050 5830 222
68620 Pietarsaari kottisivut: www.nanoq.fi
email: info@nanoq.fi

NANOQ-OPAS

SUOMI

SISÄLTÖ

NANOQ-HISTORIA	sivu 2
ULKORAKENNUKSET	sivu 4
KARHUNPESÄ	sivu 6
WLADIMIR GOICHMAN	sivu 7
PÄÄRAKENNUS - 1. kerros	sivu 9
PÄÄRAKENNUS - 2. kerros	sivu 16
KUNNIAMAININNAT	sivu 22

NÄYTTELYT

Museon pysyvä näyttely kertoo arktisten alueiden eri kansojen kulttuureista, tavoista ja historiasta. Pysyvänä näyttelynä on myös Professori Wladimir Goichmanin taidenäyttely Goichmanin Galleriassa. Lisäksi museosallissa on vuosittain vaihtuva erikoisnäyttely.

MUSEOPALVELUT

Nanoqissa on helppo järjestää kokouksia ja illanviettoja. Museosallin mahtuu kerrallaan 35 henkilöä ja Goichmanin Galleriaan jopa 50 henkilöä. Tiloista löytyvät myös nykypäivän tekniset laitteet ja savusaunan saa vuokrata käyttöön. Uusin rakennus, kopio maailman pohjoisimmasta kirkosta, toimii myös mm. hää- ja ristispaikkana.

RYHMÄOPASTUKSET

Kielitaitoiset oppaamme kierrättävät mielellään isompiakin ryhmiä museossa opastamalla heidät kiehtovaan arktiseen maailmaan ja sen kulttuuriin. Ilmoittamalla tulosta etukäteen varmistat ryhmälle jännittävän opastuksen kohti arktista seikkailua.

NANOQ-HISTORIA

Museon perustaja ja johtaja Pentti Kronqvist syntyi vuonna 1938. Hän vietti lapsuutensa Pietarsaareissa Fabodan malseissa, samassa paikassa jonne museo on rakennettu. Jo pienenä häntä kiehtoivat Pohjanlahden jäälakeudet ja ahtojääryykkiöt.

Sivillissä lahjakkaana pitkän matkan juoksijana ja palomestarina tunnetuksi tullut Kronqvist osallistui ensimmäiselle tutkimusmatkalleen Grönlantiin vuonna 1971 yhdessä Erik Pihkalan, Christer Bouchtin ja Peter Bouchtin kanssa. Toiselle tutkimusretkelle arktisille alueille hän lähti jo kesällä 1973, kolmannelle vuonna 1976 ja neljännelle vuonna 1977. Vuonna 1981 Kronqvist johti suomalais-norjalaista retkikuntaa, joka ylitti Grönlannin sisämaanjäätikön yli rannikolta rannikolla. Kronqvistin johtama retki kesti 26 päivää, joka oli nopein ylitys koskaan. Tämä jäi myös Kronqvistin viimeiseksi pidemmäksi retkeksi, mutta hän on matkustellut arktisille alueille useita kertoja tämän jälkeen. Vuonna 2008 Suomi-Grönlanti -ystävyyssseura Uppik nimisi Kronqvistin seuran kunniajäseneksi.

Pentti Kronqvist on Nanoq museon luoja.

TIESITKÖ ETTÄ: Sana "Nanoq" on grönlantia ja tarkoittaa jääkarhua.

NANOQ-HISTORIA

Pentti Kronqvist oli jo aikaisemmin vuosien 1956 ja 1983 välisenä aikana rakentanut kahdeksan tupaa Fabodaan. Aluetta hän kutsui Karhunpesäksi. Väki kinnostui tästä erikoisesta "kylästä" keskellä metsää, ja siitä tuli pian suosittu nähtävyys. Ajatus museon rakentamisesta Karhunpesän yhteyteen syntyi Kronqvistin arktisista matkoista ja niillä kerätystä lukuisista esineistä.

Rakennustyöt alkoivat lahjoitusrahojen avulla ja talkoovoimilla vuonna 1988. Tuhansien työntentien jälkeen museo avasi ovet toukokuussa 1991. Alueella on nykyään päärakennuksen ja Karhunpesän lisäksi seitsemän rakennusta, jotka on rakennettu vuosien saatossa. Ainutlaatuisista on, että museo ei ole missään vaiheessa ottanut rakentamiseen pankkilainaa ja kaikki työ on tehty talkoilla.

Nanoqissa käy vuosittain 8000 - 10000 vierailijaa joka puolelta maailmaa. Museosta löytyy arktista taidetta, asumista ja kulttuuria aina Siperiasta Grönlantiin sisältäen tutkimukset niin Pohjois-, kuin Etelänvallekin. Lisäksi museossa on laaja arktinen kirja- ja dvd-kokoelma.

Päärakennuksen esiläuvä on pohjoisgrönlantilainen turvemaja.

3

ULKORAKENNUKSET

Kopio pohjoisgrönlantilaisesta turvemajasta, jotka antoivat suojaa inuiteille satoja vuosia. Inuitit eli eskimot rakensivat turvetaloja käyttämällä turvetta, kiviä ja rannoilta löytynyttä ajopuuta. 1950-luvulla inuitit alkoivat rakentamaan länsimaalaisia taloja.

Kopio Jääkarhukuningas Henry Rudin majasta Huippuvuorilta. Alun perin mökin rakensivat neuvostoliittolaiset 1800-luvun lopussa. Rudi saapui Huippuvuorille vuonna 1910 ja muutti hylättyyn mökkiin. Rudi asui alueella yli 27 vuotta ampuen yhteensä 713 jääkarhua. Pentti Kronqvist kuvasi ja piirsi majan ollessaan Huippuvuorilla, jonka pohjalta kopio on tehty.

Kopio kullanhuuhtojen leiristä Suomen Lapista. Suomesta löydetty isoin kultahippu painoi noin 400 grammaa. Maailman suurin kultahippu löydettiin Australiasta, jonka paino oli noin 71 kilogrammaa. Sana hippu ei viittaa mitenkään kultapalan kokoon, vaan siihen kuinka vesi ja hiekka ovat kuluttaneet sitä, ja että se on löydetty irtomaasta.

4

ULKORAKENNUKSET

Korsu talvisodasta. Suomen ja Neuvostoliiton välistä Talvisotaa voidaan kutsua "Arktiseksi sodaksi", sillä ulkona oli ajoittain jopa -50 celsius astetta. Korsussa on esillä sotilaiden käyttämiä aseita ja välineitä, sekä valokuvia sota-ajoilta.

Pyyntivajasta löydet pohjanmaalaisia pyyntivälineitä, jotka museo on saanut lahjoituksina alueen ihmisiltä. Vajasta löytyy useita erilaisia ansoja, rautoja ja kalastusvälineitä.

Kopio maailman pohjoisimmasta kirkosta, joka pystytettiin Umanaqin kylään Pohjois-Grönlantiin vuonna 1909. Kylässä toimi tuolloin katekeetta Gustav Olsen. Kristinusko tuli Umanaqin alueelle vasta tuolloin, vaikka se oli levinnyt muualle Grönlantiin jo vuodesta 1721 alkaen tanskalaisen papin Hans Egedenin mukana.

5

KARHUNPESÄ - BJÖRNIDET

Karhunpesä alue oli aikaisemmin museon perustajan Pentti Kronqvistin yksityisalueita, mutta nykyään alue on Nanoq museon käytössä.

Kronqvist rakensi alueelle ensimmäisen mökin jo vuonna 1956, jonka jälkeen hän on rakentanut mökkejä lisää yksi kerrallaan.

Mökit on rakennettu vanhoista purkutuomion saaneista rakennuksista, joista alueen asukkaat halusivat päästä eroon. Kronqvist siirsi mökit ja rakensi ne uudelleen Karhunpesään.

Nykyään alueella on kahdeksan rakennusta, joista kaksi on perinteisiä suomalaisia savusaunoja. Alueen päärakennus "Storstugan" on savusaunojen tavoin ahkerassa käytössä.

TIESITKÖ ETTÄ: Grönlamin kansallislintu on uppik, eli tunturipöllö.

6

WLADIMIR GOICHMANIN GALLERIA

Professori Wladimir Goichman syntyi vuonna 1903 Venäjällä Odessan kaupungissa. Goichman kävi koulut pienessä Etelä-Venäjän kaupungissa Elizavetgradissa, jonne perhe muutti juutalaisvainojen takia. Nuorena hän muutti kuitenkin takaisin Odessaan ja vuonna 1926 Goichman valmistui Odessan lääketieteellisestä Instituutista erikoisalana aivokirurgia.

Goichman työskenteli kirurgina myös toisessa maailmansodassa marsalkka Zukovin sotajoukoissa mm. Berliinissä. Työn ohella Goichman harrasti maalausta. Harrastus oli alkanut Mustanmeren rannalla, jossa Goichmanin rakkaus mereen syntyi.

Vuosina 1934-35 Goichman osallistui kolmanteen Venäjän napaseudulle suunnattuun tutkimusretkeen. Hän otti mukaansa lempiharrastuksensa välineet, ja vangitsi arktiset maisemat kankaalle, josta myöhemmin tuli hänen tuotantonsa pääteema.

Professori Wladimir Goichmanin Galleriassa on esillä hänen upeimmat taulunsa. Goichmanin tauluja voi ihastella myös pääarakennuksessa.

TIESITKÖ ETTÄ: Wladimir Goichman on tietävästi maailman vanhin tutkimusmatkailija. Goichman osallistui tutkimusmatkalle Ita-Grönlantiin ollessaan 89-vuotias.

7

WLADIMIR GOICHMANIN GALLERIA

Goichman asui pysyvästi Suomessa vuodesta 1972 lähtien ja hänestä tuli Suomen kansalainen. Vuonna 1984 hän osallistui ensimmäiseen Suomen tutkimusretkeen Grönlantiin. Tätä seurasivat retket Huippuvuorille (1986), Antarktukseen (1988) ja viimeksi matka Ita-Grönlantiin vuonna 1992.

Goichman on pitänyt yli 20 taidenäyttelyä ympäri maailmaa. Hän kuoli 97-vuoden ikäisenä Turussa vuonna 2001. Professori Goichman oli Nanoq museon kunniajäsen.

Vuonna 2004 Nanoq sai lahjoituksena 54 Goichmanin maalaamaa taulua hänen tyttäreltään Julialta. Vuonna 2007 Norjassa oleva Fram-museo lahjoitti 57 taulua lisää. Kaiken kaikkiaan Nanoq omistaa 110 Goichmanin taulua.

Professori Wladimir Goichman

Penkki Kronqvist ja Professori Goichman

8

PÄÄRAKENNUS - 1. kerros

Päärakennus vihittiin käyttöön toukokuussa 1991. Rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa esitellään eri kansojen kulttuuria ja tapoja. Toisessa kerroksessa puolestaan kerrotaan tutkimusmatkoista ja -matkailijoista.

Siperiassa Jamalin alueella asustavan kansan nenetsien parantava portti. Nenetsit uskovat parantavien voimien asuvan portissa, ja ne pystyvät parantamaan ihmisen tai eläimen. Porttia käytettiin myös synnipäästössä.

Aikuinen nenetsimies on huomattavasti eurooppalaisia lyhyempi. Nenetsit elävät Siperiassa karussa olosuhteissa ja niukalla ravinnolla. Tarvittavat vitamiinit he saavat syömällä raakaa lihaa. Nenetsit ovat arktisen Venäjän suurin alkuperäiskansa. Heidan hallitseva elinkeino on poronhoito.

9

PÄÄRAKENNUS - 1. kerros

Nanoqin vuolukiviveistokset ovat Kanadan eskimoiden tekemiä. Eskimot kävivät veistoksilla kauppaa kanadalaisen yrityksen Hudson Bay Companyn kanssa. Nanoq on saanut veistokset lahjoituksena.

Vuolukiveä voi löytää lähes joka puolelta maailmaa ja sen väri vaihtelee harmaan eri sävyistä vihreään. Vuolukivi on pehmeää, joten sitä on helppo muokata ja toisinaan sen pinta tuntuu saippuamaiselta. Tämän vuoksi vuolukivestä käytetäänkin joskus nimitystä saippuakivi.

Eskimoiden veistokset kuvasivat usein heidän pyyntikulttuuriaan, arktisia eläimiä, taruelentoja ja jokapäiväistä elämää.

TIESITKÖ ETTÄ: Grönlanti kuuluu Tanskalle, ja suuri osa sen asukkaista puhuu tanskaa.

10

11

12

PÄÄRAKENNUS - 1. kerros

Jaakarhu on suurin maalla elävä lihansyöjä. Uroskarhu voi olla jopa 3,5 metriä pitkä takajaloilla seistessään, ja painaa 800 kg. Jaakarhun nahka täysin musta ja sen karvat ovat varittomia valkka ne näyttävätkin valkoisilta. Karvat ovat putkiloita ja ne heijastavat auringonvaloa, jolloin turkki näyttää valkoiselta. Luonnossa jaakarhu voi elää jopa 30-vuottaaksi.

Jaakarhu tunnetaan hyvänä uimarina, sillä se voi uida jaakylmassa meressä jopa sata kilometriä kerrallaan. Sen ensisijaista ravintoa ovat hylkeet.

Jaakarhu on uhanalainen eläin, jonka vuoksi sen pyydystämistä rajoitettiin vuoden 1973 sopimuksella. Tämän jälkeen jaakarhujen määrä on asettunut 25 000:n yksilöön.

TIESITKÖ ETTÄ: Jaakarhun latinankielinen nimi "Ursus Maritimus" tarkoittaa merikarhua.

13

PÄÄRAKENNUS - 1. kerros

Eskimot asuvat pohjoisen pallonpuoliskon arktisella alueella, pääosin Grönlannissa ja Kanadassa. Eskimoiden pääelinkeino on kalastus ja käsityö. Taitavina pyyntimiehinä eskimot käyttävät ravintona myös hylkeitä, lintuja, mursuja ja jaakarhuja. Pyyntireissut voivat olla kilometrejä pitkiä ja ne saattavat kestää useita viikkoja.

Sana eskimo tarkoittaa "ihminen joka syö raakaa lihaa". Eskimot eivät pidä tästä nimityksestä. He haluavat tulla kutsutuksi inuiteksi, joka tarkoittaa "ihmistä".

Tyypillinen eskimoasuste. Jaakarhun turkista tehtyjä housuja pidetään jalassa ympäri vuoden. Puusta tehdyt aurinkolasit suojaavat lumisokeudelta.

TIESITKÖ ETTÄ: Eskimot kutsuvat Grönlantia nimellä Kalaallit Nunaat, joka tarkoittaa ihmisten maata.

14

PÄÄRAKENNUS - 1. kerros

Eskimoiden tärkein kulkuneuvo suuressa, kylmässä ja jäisessä maassa on koiravaljakko. Pohjois-Grönlannissa ei autoteitä ole eikä polttoainettaakaan ole saatavissa.

Koirat eivät ole kesyjä kotteläimiä. Ulkopuolisten ihmisten voi olla vaarallista mennä koirien lähelle. Kesällä koirat pakotetaan elämään pienillä annoksilla, koska ne eivät tarvitse energiaa vetämiseen. Talvisin koirista pidetään hyvää huolta. Yleensä koiravaljakossa on 8-15 koiraa.

Ulu-veitsi eli naistenveitsi kuuluu eskimonaisten arkipäivään. Veistä käytetään niin ruoanlaitossa kuin vaatteiden tekemisessä.

Tupllakit ovat fantasiaolentoja, joita käytettiin harkiten vihollista vastaan. Veistos noiduttiin ja lähetettiin meren kautta vahingottamaan vihollista. Se saattoi kuitenkin palata takaisin, mikäli toinen oli vahvempi loitsuillaan.

TIESITKÖ ETTÄ: Grönlannin pääkaupunki ja samalla sen suurin kaupunki on Nuuk, jonka asukasluku on 15 000 ihmistä.

15

PÄÄRAKENNUS - 2. kerros

SALOMON ANDRÉE

Ruotsalainen insinööri Salomon Andrée yritti yhdessä kahden toverinsa kanssa saavuttaa pohjoisnavan ilmapallolla. Seurue lähti matkaan vuonna 1897 kohtalokkain seurauksin. Kylmyys ja kosteus heikensivät ilmapallon kantokykyä. Noin 65 tunnin ja 300 kilometrin lennon jälkeen se ei enää pysynyt ilmassa, vaan tippui meren jälle. Seurue yritti kävellä kohti itää, mutta jäät kuljettivat heitä nopeammin kohti länttä. Retkikunta otti uuden suunnan kohti pohjoista, mutta jäiden liikkumissuunta kääntyi kohti etelää. Viimein seurue onnistui pääsemään maalle, kun heidän jäälauttansa rantautui Kvitöyan saarelle, josta norjalainen retkikunta löysi heidän kuolinleirinsä jäänteet kolmekymmentäkolme vuotta myöhemmin vuonna 1930. Seurueen kuolinsyy on vielä tänäkin päivänä hämärän peitossa. Eran teoriaan mukaan he kuolivat sytyttyään jääkarhun lihaa, joka oli liian huonosti valmistettu. Jääkarhun lihassa saattaa olla trikijenejä, eivätkä ne kuole mikälii liha on huonosti kypsennetty. Kuolinleiristä löydetyn päiväkirjan mukaan miehistö kärsi juuri sellaisista vaivoista, jotka sopivat trikinoosi sairauteen. Ehkä näin karuissa oloissa, taudin vaikutus oli kohtalokas.

Nanoqissa on esillä kopio Salomon Andrén käyttämästä korista, jolla hän kauppareineen yritti lentää pohjoisnavalle.

16

PÄÄRAKENNUS - 2. kerros

UMBERTO NOBILE

Umberto Nobile lensi onnistuneesti yhdessä Roald Amundsenin, Lincoln Ellsworthin ja Hjalmar Riisen-Larsenin kanssa vuonna 1926 ilmalaiwa *Norgella* yllä pohjoisnavan ja jatkoivat matkaa aina Alaskaan asti. Lento kesti 70 tuntia.

Umberto Nobilen ilmalaiwa Italia.

1928 eli kaksi vuotta ensimmäisen lennon jälkeen Nobile lähti matkaan uudestaan, tällä kertaa ilmalaiwa *Italia*. Kaikki sujui hyvin, kunnes paluumatkalla ilmalaiwa syöksyi alas noin 100 kilometriä Huippuvuorilta pohjoiseen. Törmyksessä ohjaushytti hajosi ja kymmenen miehistön jäsentä tippui jälle. Lisäksi kyydistä putosi ruokaa ja tarvikkeita. Loput kuusi miehistön jäsentä jatkoivat matkaa ilmalaiwan mukana, eikä heitä tai laivaa ole koskaan löydetty.

Nobilen ja hänen miehistönsä löytämiseksi järjestettiin laajat kansainväliset etsinnät. Tragediaa lisäsi Roald Amundsenin katoaminen jäljettömiin etsintojen yhteydessä. Lopulta ruotsalaislentäjä Lundborg löysi haaksirikkoiset jäälat ja lennätti Nobilen takaisin Huippuvuorille. Laskuessaan jälle seuraavia hakemaan, hänen koneensa vaurioitui ja myös Lundborgista tuli haaksirikkoisen. Tilanne vaikutti huonon sään takia jo toivottomalta kunnes venäläinen jäänmurtaja Krassin pääsi paikalle ja pelasti haaksirikkoiset kolme henkilöä lukuun ottamatta, jotka olivat lähteneet etsimään turvaa kavelemällä.

17

PÄÄRAKENNUS - 2. kerros

ROALD AMUNDSEN & ROBERT FALCON SCOTT

Norjalainen Roald Amundsen oli aikansa johtava naparetkeilijä. Hänen suunnittelu-, organisointikyky retkillä olivat huippuluokkaa. Hänen tietämyksensä perustui vanhojen perinteiden käyttöön ja eskimoilta opittuihin taitoihin.

Amundsenin suurin voitto on etelänavan valloitus vuonna 1911. Amundsen johti retkikuntaa, joka kilpaili navan valloituksesta brittiläistä Robert Falcon Scottin johtamaa retkikuntaa vastaan. Retkikunnat lähtivät liikkeelle lokakuussa 1911 Antarktiksien rannikolta.

Roald Amundsen

Retkikunnat lähtivät vaativalle taipaleelle erilaisilla taktikoilla. Inuiitit olivat opettaneet Amundsenille koiravaljakon hyödyt arktisissa oloissa, joten hän päätti ottaa koiria myös Etelämantereelle. Scott puolestaan luotti Siperiasta tuotuun pieniin hevosiin, jotka olivat sopeutuneet kotiseudullaan kovaan pakkaseen. Scott hyödynsi myös uutta teknologiaa ottamalla käyttöön moottorirekiä. Näiden tarkoitus oli auttaa alkumatkasta. Amundsen oli kisata nopeampi ja valloitti navan ensimmäisenä. Robert Falcon Scott pääsi myös navalle, mutta hän ja hänen miehistönsä menehtyivät paluumatkalla ankarissa olosuhteissa.

Robert Falcon Scott

18

PÄÄRAKENNUS - 2. kerros

ROBERT E. PEARY & MATTHEW HENSON

Yhdysvaltalainen Robert Edward Peary (6.5.1856-20.2.1920) oli aikansa tunnetuimpia tutkimusmatkailijoita. Hänen väitettiin saavuttaneen maantieteellisen pohjoisnavan ensimmäisenä ihmisenä maailmassa 6. huhtikuuta 1909. Saavutusta on myöhemmin epäilty ja siitä on esitetty lukuisia vastaväitteitä.

Ennen pohjoisnavan retkeä Peary teki useita matkoja Grönlantiin. Hän halusi valmistautua matkaan huolella ja siksi Peary paneutui eskimoiden eloonjäämistekniikoihin. Hän oppi rakentamaan igluja ja otti jopa matkallensa mukaan eskimoryhmän koiravaljakkoineen.

Robert E. Peary

Matthew Alexander Henson (6.8.1866-9.3.1955) tapasi Pearyn vuonna 1887 ja osallistui hänen tutkimusmatkalleen Nicaraguahan. Henson teki suuren vaikutuksen meritaidoillaan, joten hän osallistui Pearyn muihinkin matkoille. Myös Henson oli mukana vuoden 1909 kuuluisassa pohjoisnavan retkellä. Henson opetti eskimoiden kielen, koulutti vetokoirat ja rakensi kelkat.

Matthew A. Henson

Juuri ennen pohjoisnapaa Henson ei voinut enää kävellä pahojen paleltumien vuoksi, joten Peary lähetti Hensonin edelle tarkkailijaksi. Näin ollen myös väitetään, että ensimmäinen mies pohjoisnavalla olisi ollut afrikanamerikkalainen Matthew Henson.

19

PÄÄRAKENNUS - 2. kerros

ADOLF ERIK NORDENSKIÖLD

Ehkäpä Suomen tunnetuin tutkimusmatkailija on Adolf Erik Nordenskiöld. (1832-1901). Hänen isänsä Nils Gustav Nordenskiöldia pidetään Suomen mineralogian isänä.

A.E. Nordenskiöld kirjoittautui Helsingin Yliopistoon vuonna 1949 ja alkoi opiskella matematiikkaa, kemiaa, mineralogialla ja geologiaa. Hän väitteli filosofian tohtoriksi vuonna 1855, jonka jälkeen hänet nimitettiin Helsingin Yliopiston matemaattis-fysiisen tiedekunnan kuraattoriksi sekä vuorokonttorin vuorokonduktoöriksi. Hänet kuitenkin erotettiin pian, kun hän piti sopimattoman puheen sen ajan tapahtumista ja valtiollisista henkilöistä eräissä juhlissa. Vuonna 1857 A.E. Nordenskiöld pakotettiin lähtemään Suomesta toisen sopimattoman puheen vuoksi.

Vuosina 1858-1868 Nordenskiöld teki yhteensä neljä tutkimusmatkaa Huippuvuorille yrittäen löytää reittejä pohjoisemmaksi. Vuosien 1872-1873 aikana Nordenskiöld johti retkikuntaa, jonka tarkoitus oli päästä Huippuvuorten pohjoisosiin Seitsensaarille ja talvehtia siellä. Ihan määränpäähen retkikunta ei päässyt vaan talvehtimisasema perustettiin Mossellahdelle.

Vuosina 1878-1880 Nordenskiöld miehisteineen purjehti ensimmäisenä maailmassa koillisväylää pitkin Vega-laivalla Aasian ja Euroopan ympäri. Hänet otettiin riemulla vastaan Tukholmassa 23.4.1880. Samana vuonna hänet korotettiin vapaaherraksi. 1880-luvulla Nordenskiöld julkaisi ja hankki monia kartografiaan liittyviä tutkimuksia ja teoksia.

A.E. Nordenskiöld

20

PÄÄRAKENNUS - 2. kerros

Nanoq museon perustaja Pentti Kronqvist on tehnyt useita arktisia tutkimusmatkoja. Museossa on esillä runsaasti Kronqvistin käyttämiä varusteita kuten vaatteita, kelkkoja ja suksia. Kuvassa Kronqvistin matkoilla käyttämiä kenkiä.

Museosta löydet myös tuhansia jopa satoja tuhansia vuosia vanhoja ajopuun palasia, luita ja fossiileja, jotka on löydetty arktisilta alueilta.

Iglu on eskimoiden hätäasunto, jonka he rakentavat lumesta suojautuakseen kovalta myrskyltä. Iglun takaseinä tulee aina tuulta vasten. Kun sisällä palava tuli sammuu, niin tiedetään että happea ei ole jäljellä.

TIESITKÖ ETÄ: Eskimot eivät ole koskaan käyttäneet igluta pysyvänä asuntona. Iglu rakennettiin satojenkilometrien mittaisilla pyyntiretkillä suojaksi tuulta. Iglussa voi asua 7-10 päivää.

21

KUNNIAMAININNAT

Nanoq-museo oli valmistuessaan Suomen ensimmäinen arktinen museo. Museolle onkin vuosien aikana annettu useita sekä kotimaisia että kansainvälisiä kunnioituskirjeitä esillä olevista erikoisnäyttelyistä ja mittavista kokoelmistaan.

Arvostetuin kotimainen tunnustus on Nanoqin valinta Vuoden 2004 kotimaiseksi matkailukohteeksi. Tunnustus annettiin *Matka 2005*-kansainvälisillä matkailumessuilla Helsingissä.

Nanoqissa käy joka vuosi vierailijoita joka puolelta maailmaa. Nanoq onkin hyvin kansainvälisesti verkottunut museo, joka tekee tiivistä yhteistyötä maailman muiden arktisten museoiden kanssa. Museolle myönnettiinkin arvostettu *Leonardo da Vinci*-mitali vuonna 1998, joka annettiin tunnustuksena *Umberto Nobilen* ja Ilmalaiva *Italian* erikoisnäyttelystä.

Osoituksena laadukkaasta ja ainutlaatuisesta informaatiotyöstä Suomi-Grönlanti ystävyysseura Uppik nimisi vuonna 2008 Nanoq-museon perustajan Pentti Kronqvistin Kunnia-Uppikiksi.

22

NANOQ
Arktiskt Museum
Arktinen Museo
The Arctic Museum

Nanoq - Arktiskt museum tfn./fax: 06 7293679
Porkenäsvägen 60 gsm: 050 3313 801/050 5830 222
68620 Jakobstad hemsidor: www.nanoq.fi
email: info@nanoq.fi

NANOQ-GUIDE

SVENSKA

INNEHÅLL

NANOQ-HISTORIA	sidan 2
UTOMHUSBYGGNADER	sidan 4
BJÖRNIDET	sidan 6
WLADIMIR GOICHMAN	sidan 7
HUVUDBYGGNAD - 1. våningen	sidan 9
HUVUDBYGGNAD - 2. våningen	sidan 16
HEDERSOMNÄMNA	sidan 22

UTSTÄLLNINGAR

Museets permanenta utställning tar upp kulturer, seder och historik, som kännetecknar olika folk i arktiska områden. Även professor Wladimir Goichmans konstatutställning i Goichmans galleri är permanent. I museisalen finns dessutom en specialutställning som byts ut varje år.

MUSEITJÄNSTER

Det är enkelt att hålla möten och ordna kvällsaktiviteter vid Nanoq. Museisalen rymmer 35 personer och Goichmans galleri upp till 50 personer. I utrymmena finns modern teknisk utrustning. Det går även att boka en rokbastu. I den nyaste byggnaden, som är en kopia av världens nordligaste kyrka, ordnas exempelvis bröllop och dop.

GUIDNING FÖR GRUPPER

Våra språkkunniga guider visar gärna runt både små och stora grupper i museet och introducerar besökarna i den fascinerande arktiska världen och dess kultur. Genom att meddela om er ankomst i förväg garanteras din grupp en spännande guidning, som bär iväg på ett arktiskt äventyr.

NANOQ-HISTORIA

Pentti Kronqvist, museets grundare och museichef, föddes 1938. Han växte upp i Faboda i Jakobstad, på samma plats där museet numera står. Bottniska vikens isvidder och packis fascinerade honom redan som ung pojke.

Kronqvist, som i det civila blivit känd som en duktig långloppslöpare och som brandmästare, deltog 1971 i sin första expedition till Grönland tillsammans med Erik Pihkala, Christer Boucht och Peter Boucht. Redan sommaren 1973 deltog han i sin andra expedition till arktiska områden. Åren 1976 och 1977 var det dags för den tredje och fjärde expeditionen. År 1981 ledde Kronqvist en norsk-finländsk expedition över den grönländska inlandsisen. Expeditionen tog sig med Kronqvist i spetsen över inlandsisen på 26 dagar, snabbare än någon annan expedition. Detta blev Kronqvists sista långa expeditionresa, men han har rest till arktiska områden flera gånger efter denna resa. År 2008 valde Finlands och Grönlands vänskapsförening Uppik Nanoqs grundare Pentti Kronqvist till Heders-Uppik.

Pentti Kronqvist har byggt upp museet Nanoq.

VISSTE DU ATT: Ordet "Nanoq" är grönländska och betyder isbjörn.

NANOQ-HISTORIA

Pentti Kronqvist hade redan under åren 1956-1983 byggt åtta stugor i Fäboda i ett område som han valde att kalla för Björnidet. Den speciella "by" mitt i skogen väckte intresse och blev snabbt en populär sevärdhet. När Kronqvist märkte hur bra besökarna trivdes i den miljö som han skapat, fick han idén att bygga ett särskilt arktiskt museum i anknäring till Björnidet.

Byggarbetet inleddes 1988 med hjälp av donationer och frivillig arbetskraft. Efter tusentals arbetstimmar öppnade museet sina dörrar i maj 1991. Utöver huvudbyggnaden och Björnidet består området av sju byggnader, som har byggts under årens lopp. Det unika med Nanoq är att museet inte har tagit banklån för byggarbetet i något skede och att allt jobb har utförts av frivillig arbetskraft.

Varje år får Nanoq 8000-10000 besökare från hela världen. Museet visar upp arktisk konst, boende och kultur från Sibirien till Grönland och tar med besökarna på expeditioner både till nord- och sydpolen. Dessutom har museet ett brett sortiment av arktisk litteratur och arktiska filmer.

Huvudbyggnaden har byggts med ett torvhus på Nordgrönland som modell.

3

UTOMHUSBYGGNADER

En kopia av ett torvhus på Nordgrönland, som gav skydd åt inuiterna i hundratals år. Inuiterna, dvs. eskimåerna, byggde torvhus av torv, stenar och drivved som de hittade på stränderna. På 1950-talet började inuiterna bygga hus av västerländsk modell.

En kopia av Isbjörmskungen Henry Rudis fångststuga på Spetsbergen i Svalbard. Stugan byggdes ursprungligen av sovjeter i slutet av 1800-talet. Rudi kom till Spetsbergen 1910 och flyttade in i den övergivna stugan. Rudi bodde över 27 år i området och sköt sammanlagt 713 Isbjörnar. Pentti Kronqvist beskrev och ritade av stugan när han besökte Spetsbergen och Nanoqs kopia har byggts utifrån Penttis material.

En kopia av ett guldvaskarlager i finländska Lappland. Den största guldnuggeten (guldklimpen) som hittats i Finland vägde cirka 400 gram. Världens största nugget hittades i Australien och vägde cirka 71 kilo. Nugget syftar inte på storleken på guldklimpen, utan på den inverkan som vatten och sand haft på guldet och på det faktum att guldnuggetar finns löst inblandade i sand.

4

UTOMHUSBYGGNADER

En "korsu" (skyddsrum i fält) från vinterkriget. Vinterkriget mellan Finland och Sovjetunionen kan med rätta kallas för det "arktiska kriget", eftersom temperaturen tidvis kröp ner till -50 grader. I "korsun" visas olika vapen och redskap som soldaterna använde och fotografier från krigstiden.

I fångstlidret kan du bekanta dig med österbottniska fångstredskap, som lokalinvånare har skänkt till museet. Även olika fallor, saxar och fiskeredskap finns utställda.

En kopia av världens nordligaste kyrka, som restes 1909 i byn Umanaq på Nordgrönland. Kateketen Gustav Olsen spred under denna tid sitt budskap i byn och kristendomen kom till Umanaq-området först i och med detta. Religionen hade nådd övriga Grönland redan 1721 med den danske prästen Hans Egede.

5

BJÖRNIDET

Området Björnidet var tidigare museigrundaren Pentti Kronqvists privata område, men numera tillhör området museet Nanoq.

Kronqvist byggde den första stugan på området redan 1956 och har efter det byggt en stuga åt gången.

Stugorna har byggts av virke från gamla rivningshus, som ägarna i området velat bli av med. Kronqvist flyttade stugorna och byggde upp dem igen på området Björnidet.

Numera består området av åtta byggnader, varav två är traditionella finländska rökbastur. Storstugan, huvudbyggnaden på området, används liksom rökbasturerna flitigt av besökarna.

VISSTE DU ATT: Uppik, dvs. fjällugglan, är Grönlands nationalfågel.

6

WLADIMIR GOICHMAN

Professor Wladimir Goichman föddes 1903 i staden Odessa i Ryssland. Som ung pojke gick Goichman i skola i den lilla staden Elizavetgrad i södra Ryssland, dit familjen flyttade på grund av jedeförföljelsen. Goichman flyttade dock tillbaka till Odessa och tog 1926 examen vid medicinska institutet i Odessa med specialisering på hjärnkirurgi.

Goichman arbetade även som kirurg under andra världskriget i Zukovs trupper bl.a. i Berlin. På sin fritid målade Goichman. Hobbyn fick sin början vid en strand vid Svarta havet, där Goichmans kärlek till havet föddes.

Åren 1934-35 deltog Goichman i den tredje expeditionen till polarakterna i Ryssland. Han tog med sig redskap för sin favorithobby och fångade det arktiska landskapet på målarduken. Arktiska landskap blev senare huvudtemat i hans tavlor.

I professor Wladimir Goichmans Galleri ställs hans vackraste tavlor ut. Besökare kan även beundra Goichmans tavlor i huvudbyggnaden.

VISSTE DU ATT: Wladimir Goichman troligen är världens äldsta forskningsresande. Goichman deltog i en expedition till Östgrönland 89 år gammal.

7

WLADIMIR GOICHMAN

Goichman var permanent bosatt i Finland sedan 1972 och blev finländsk medborgare. År 1984 deltog han i sin första finländska expedition till Grönland. Denna resa följdes av expeditioner till Spetsbergen på Svalbard (1986), Antarktis (1988) och Goichmans sista expedition till Östgrönland år 1992.

Goichman har haft över 20 konstställningar runt om i världen. Han avled 2001 i Åbo i en ålder av 97 år. Goichman är Nanoqs hedersmedlem.

År 2004 donerade Goichmans dotter Julia 54 tavlor som målats av Wladimir Goichman till Nanoq. År 2007 donerade museet Fram i Norge ytterligare 57 tavlor. Sammanlagt äger Nanoq 110 tavlor som målats av Goichman.

Professor Wladimir Goichman

Pentti Kronqvist och Professor Goichman

8

HUVUDBYGGNAD-1. våningen

Huvudbyggnaden stod klar i maj 1991. I byggnadens första våning introduceras besökarna i kultur och seder, som är kännetecknande för olika arktiska folk. Temat i andra våningen är expeditioner och forskningsresanden.

Nenetsernas helande port. Nenetserna, som är ett folk bosatt i området Jamal i Sibirien, tror att porten har helande krafter och att de kan bota människor eller djur. Porten användes även vid syndaförlåtelse.

En vuxen nenetsisk man är betydligt kortare än en europé. Nenetserna lever i Sibirien under tuffa förhållanden och får i sig dåligt med näring. De får i sig de vitaminer som behövs genom att äta rått kött. Nenetserna är det största ursprungsfolket i det arktiska Ryssland. Rensköttsel är deras viktigaste näringsgren.

9

HUVUDBYGGNAD - 1. våningen

Nanoqs skulpturer i taljsten har gjorts av inuiter i Kanada. Inuiterna bedrev handel med skulpturerna med det kanadensiska företaget Hudson Bay Company.

Taljsten finns så gott som i hela världen och dess färg varierar från olika toner av grått till grönt. Taljstenen är mjuk och är därför lättbearbetad. Stenen kallas ibland även för såpsten på grund av sin såpaktiga yta.

Eskimåernas skulpturer beskrev ofta deras fångstkultur och vardagliga liv och avbildade arktiska djur och sagoväsen.

VISSTE DU ATT: Grönland hör till Danmark och en stor del av befolkningen talar danska.

10

11

12

HUVUDBYGGNAD - 1. våningen

Isbjörnen är det största rovdjuret som lever på land. En hane kan bli upp till 3,5 meter hög och väga 800 kg. Isbjörnen har svart skinn och färglösa hårstrån, fastan de ser vita ut. Hårstråna, som är ihålliga, reflekterar solens strålar och pälsen ser därför vit ut. En vild isbjörn kan bli uppemot 30 år gammal.

Isbjörnen är känd som en duktig simmare. Den kan simma upp till hundra kilometer i sträck i ett iskallt hav. Isbjörnen lever huvudsakligen på sälar.

Isbjörnen är utrotningshotad och isbjörnjakten har därför begränsats med ett avtal som undertecknades 1973. Isbjörnsbeståndet uppgår där efter till 25 000 individer.

VISSTE DU ATT: Isbjörnens latinska namn "Ursus Maritimus" betyder havets björn.

13

HUVUDBYGGNAD - 1. våningen

Eskimåer bor i det arktiska området på norra halvklotet, huvudsakligen på Grönland och i Kanada. Eskimåernas huvudnäringar är fiske och handarbete. Eskimåerna, som är duktiga jägare, får även sin näring från sälar, fåglar, valrossar och isbjörnar. Jaktturena kunde bli hundratals kilometer långa och ta flera veckor.

Ordet eskimå betyder människa som äter rått kött. Eskimåerna tycker inte om denna benämning, utan vill bli kallade för inuitter, som betyder människa.

Typisk eskimåklädsel. Eskimåerna bär byxor av isbjörnspäls året om. Glasögonen som är gjorda av trä skyddar mot snöblindhet.

VISSTE DU ATT: Eskimåerna kallar Grönland för Kalaallit Nunaat, som betyder människornas land.

14

HUVUDBYGGNAD - 1. våningen

Eskimåernas viktigaste transportmedel i ett stort, kallt land som är täckt av is, är hundspannet. På Nordgrönland saknas bilvägar och det går inte att få tag på bränsle där heller.

Hundarna är inte tama husdjur. Det kan vara farligt för utomstående personer att gå nära hundarna. På somrarna tvingas hundarna leva på små portioner, eftersom de då inte behöver energi för att dra spannet. Under vintrarna tar agarna väl hand om sina hundar. I regel dras en släde av 8-15 hundar.

Ulu-kniven, dvs. en kvinnokniv, spelar en stor roll i eskimåkvinnornas vardag. Kniven används både vid matlagning och tillverkning av kläder.

Tupilaker är fantasivarelser, som användes mot fiender efter noggrant övervägande. En förbannelse uttalades över skulpturen, som skickades över havet för att skada fienden. Skulpturen kunde dock komma tillbaka om fienden visade sig vara starkare med hjälp av sina besvärjelser.

VISSTE DU ATT: Grönlands huvudstad och samtidigt största stad heter Nuuk, som har 15 000 invånare.

15

HUVUDBYGGNAD - 2. våningen

SALOMON ANDRÉE

Salomon Andrée, en ingenjör från Sverige, försökte tillsammans med två kamrater ta sig till nordpolen med luftballong. Sällskapet begav sig iväg 1897, men nådde aldrig fram. På grund av kyla och fukt försämrades luftballongens bärkraft under resans gång. Efter en luftfärd på ungefär 65 timmar och 300 kilometer hölls luftballongen inte längre i luften, utan föll ner på isen.

Sällskapet försökte gå österut, men isen drev dem snabbare västerut. Männan lade om kursen mot norr, men isen rörde sig nu mot söder. Slutligen lyckades männen ta sig upp på land, när deras isflotte drev i land vid ön Kvitöya. En norsk expedition hittade männens kvarlevor och dödsleder på ön år 1930, 30 år senare. Ännu idag vet ingen vad männen dog av. Enligt en teori dog de efter att ha ätit isbjörnskött, som var dåligt tillrett. Isbjörnskött kan innehålla trikiner, som inte dor om köttet är dåligt tillrett. I en dagbok som hittades vid lagret framgår det att männen uppvisade symptom, som tyder på att de drabbats av sjukdomen trikinos. Under de tuffa förhållanden som männen levde på ön är det möjligt att sjukdomen hade ödesdigra konsekvenser.

Vid Nanoq finns en korg som Salomon Andrée använde när han och hans vänner försökte ta sig till nordpolen.

16

HUVUDBYGGNAD - 2. våningen

UMBERTO NOBILE

År 1926 lyckades Umberto Nobile flyga över nordpolen tillsammans med Roald Amundsen, Lincoln Ellsworth och Hjalmar Riisen-Larsen i luftskeppet *Norge*. Luftfärden fortsatte ända till Alaska och tog 70 timmar.

Umberto Nobiles luftskepp Italia.

År 1928, två år efter den första flygningen, var det dags igen. Denna gång flog Nobile luftskeppet Italia. Resan förlöst inledningsvis utan problem, men på vägen tillbaka störtade luftskeppet cirka 100 kilometer norr om Spetsbergen. Vid kraschen krossades kommandohytten och tio besättningsmän kastades ut på isen. Även mat och tillbehör föll ut. Sex besättningsmän fortsatte resan med luftskeppet, men mannen och luftskeppet försvann och har aldrig hittats.

Ett stort internationellt pådrag drogs igång i sökandet efter Nobile och hans besättning. Det faktum att Roald Amundsen försvann spårlost under efterspaningarna gör olyckan ännu mer tragisk. Det var den svenska piloten Lundborg som slutligen hittade de nödställda männen och flog Nobile tillbaka till Svetsbergen. När Lundborg landade på isen för att hämta resten av besättningen gick hans plan sönder och även han blev fången på isen. Situationen såg hopplös ut på grund av det dåliga vädret tills den ryska isbrytaren Krassin kom och hämtade de kvarvarande männen på isen. Tre personer hade dock gett sig iväg till fots för att söka skydd.

17

HUVUDBYGGNAD - 2. våningen

ROALD AMUNDSEN & ROBERT FALCON SCOTT

Normannen Roald Amundsen var sin tids ledande polarfarare. Hans planerings- och organisationsförmåga under expeditionerna var utomstående. Han tillämpade gamla traditioner och färdigheter som han lärt sig av eskimåerna.

Amundsens största triumf var erövringen av sydpolen 1911. Amundsen ledde en expedition, som tävlade mot en expedition ledd av britten Robert Falcon Scott om att först nå sydpolen. Expeditionerna begav sig iväg från Antarktis kust i oktober 1911.

Expeditionerna begav sig ut på den krävande etappen med olika taktiker. Inuiterna hade berättat för Amundsen att hundspann kommer väl till hands i aktiska förhållanden och han tog därför med sig hundar på resan. Scott satsade däremot på små sibiriska hästar, som anpassat sig till sträng kyla i Sibirien.

Amundsen var snabbast i tävlingen och var först med att erövra sydpolen. Även Robert Falcon Scott kom fram till sydpolen, men han och hans manskap förolyckades under resan tillbaka på grund av tuffa förhållanden.

Roald Amundsen

Robert Falcon Scott

18

HUVUDBYGGNAD - 2. våningen

ROBERT E. PEARY & MATTHEW HENSON

Amerikanen Robert Edward Peary (6.5.1856-20.2.1920) var en av sin tids mest kända forskningsresanden. Peary påstås ha nått den geografiska nordpolen som första människa den 6 maj 1909. Senare har det dock rått tvivel om hans erövring och det har hörts invändningar från olika håll.

Före turen till nordpolen reste Peary till Grönland flera gånger. Han ville vara väl förberedd inför resan och bekantade sig därför med eskimåernas överlevnadstekniker. Han lärde sig att bygga en igloo och tog även med sig en grupp eskimåer och hundspann på expeditionen.

Matthew Alexander Henson (6.8.1866-9.3.1955) träffade Peary 1887 och deltog i hans forskningsresa till Nicaragua. Peary blev väldigt imponerad av Hensons sjöfartskunskaper och Henson deltog därför i andra resor som Peary gjorde. Henson var med på den berömda expeditionen till nordpolen 1909. Han lärde sig eskimåernas språk, skolade draghundar och byggde slädar.

Precis före nordpolen kunde Henson inte längre gå på grund av svåra köldskador och Peary skickade därför iväg honom i forvåg som iakttagare. Därför påstår vissa att afrikanerikanten Matthew Henson var den första mannen som nådde nordpolen.

Robert E. Peary

Matthew A. Henson

19

HUVUDBYGGNAD - 2. våningen

ADOLF ERIK NORDENSKIÖLD

Adolf Erik Nordenskiöld (1832-1901) är möjligtvis Finlands största forskningsresande. Hans pappa Nils Gustav Nordenskiöld betraktas som den finländska mineralogins fader.

A.E. Nordenskiöld skrev in sig vid Helsingfors universitet 1849 och började studera matematik, kemi, mineralogi och geologi. Han disputerade för filosofie doktorsexamen 1855 och utnämndes efter detta till kurator för den matematisk-fysiska fakulteten vid Helsingfors universitet och till bergskonduktor vid bergskontoret. Han blev snabbt avskedad, eftersom han höll ett olämpligt tal om den tidens händelser och politiska personer på en fest. År 1857 var A.E. Nordenskiöld tvungen att lämna Finland på grund av ett annat olämpligt tal.

Mellan åren 1858-1868 gjorde Nordenskiöld sammanlagt fyra forskningsresor till Spetsbergen och försökte hitta rutten längre norrut. År 1870 gjorde han en två månader lång resa till Grönland. Åren 1872-1873 ledde Nordenskiöld en expedition, som hade som avsikt att ta sig till Sjuöarna, högt uppe i norr på Spetsbergen, och övervintra där. Expeditionen nådde dock inte ända fram till slutdestinationen, utan slog vinterläger vid Mossel bay.

Åren 1878-1880 seglade Nordenskiöld och hans besättning längs Nordostpassagen runt Asien och Europa med båten Vega, vilket ingen annan hade gjort tidigare. Han togs emot med jubel i Stockholm den 23 april 1880. Samma år upphöjdes han till friherre. På 1880-talet publicerade och skaffade Nordenskiöld många kartografiska verk.

A.E. Nordenskiöld

20

HUVUDBYGGNAD - 2. våningen

Pentti Kronqvist, som grundat museet Nanoq, har deltagit i många expeditioner i arktiska områden. I museet finns mycket utrustning som Kronqvist använt sig av, bl.a. kläder, kälkar och skidor. På bilden syns skor som Kronqvist haft på sig under expeditionerna.

I museet hittar du även bitar av drivved, ben och fossiler som är tusentals år gamla, till och med upp till hundratusentals år gamla. Alla föremål har hittats i arktiska områden.

En igloo är en nödbostad för eskimåerna, som bygger hyddan av snö för att skydda sig mot hård vind. Igloons bakre vägg byggs alltid mot vinden. När elden inne i igloon slocknar vet eskimåerna att syret har tagit slut.

VISSTE DU ATT: Igloon aldrig har varit en permanent bostad för eskimåer. Ishyddorna byggdes under hundrä kilometer långa jakturer som skydd som vinden. Det går att bo 7-10 dagar i en igloo.

21

HEDERSOMNÄMNINGEN

Museet Nanoq var när det stod klart Finlands första arktiska museum. Museet har under årens lopp fått ta emot både inhemska och utländska hedersomnämningar för sina specialutställningar och för sin omfattande samling.

Valet till Årets inhemska resmål 2004 är det mest prestigefyllda inhemska omnämning som Nanoq fått. Museet fick ta emot denna titel under den internationella rese-mässan *Matka 2005* i Helsingfors.

Nanoq tar varje år emot besökare från hela världen. Museet är knutet till ett internationellt nätverk och har ett tätt samarbete med andra arktiska museer runt om i världen. År 1998 beviljades museet den ärtärvärda *Leonardo da Vinci*-medaljen för specialutställningen om *Umberto Nobile och luftskeppet Italia*.

År 2008 valde Finlands och Grönlands vänskapsförening Uppik Nanoq grundare Pentti Kronqvist till Heders-Uppik som ett erkännande för högklassigt och unikt informationsarbete.

22

NANOQ
Arktiskt Museum
Arktinen Museo
The Arctic Museum

Nanoq - The Arctic Museum
 Pörkenäsintie 60
 68620 Pietarsaari
 FINLAND

phone/fax: 06 7293679
 gsm: 050 3313 801/050 5830 222
 homepage: www.nanoq.fi
 email: info@nanoq.fi

NANOQ-GUIDE

ENGLISH

CONTENTS

NANOQ-HISTORY	page 2
OUTBUILDINGS	page 4
BJÖRNIDET-BEAR'S LAIR	page 6
WLADIMIR GOICHMAN	page 7
MAINBUILDING - 1st floor	page 9
MAINBUILDING - 2nd floor	page 16
HONOURABLE MENTIONS	page 22

EXHIBITIONS

The museum's permanent exhibition depicts cultures, customs and history of different peoples of the Arctic regions. The art exhibition at the Goichman Gallery is also a permanent one. In addition, the museum room has a special exhibition that changes yearly.

MUSEUM SERVICES

For meetings and get-togethers in Nanoq the museum room seats 35 people at a time, the Goichman Gallery as many as 50 people. State-of-the-art technical equipment is available and it is possible to rent a traditional Finnish chimneyless sauna for use. A reproduction of the world's northernmost church, can be used for weddings and

GUIDED TOURS FOR GROUPS

Our guides are fluent in several languages and happy to take even larger groups on a tour in the museum. By letting us know of your arrival in advance, you will guarantee your group an exciting tour of arctic adventure.

NANOQ-HISTORY

Pentti Kronqvist, the founder and director of the museum, was born in 1938. He spent his childhood in Jakobstad, in the vicinity of Fäboda, which is also the place where the museum has been built. Even as a little child he was fascinated by the expanses of ice and piles of pack ice in the Gulf of Bothnia.

Kronqvist, known as a talented distance-runner and fireman, participated in his first expedition to Greenland in 1971, together with Erik Pihkala, Christer Boucht and Peter Boucht. He embarked on his second expedition to the Arctic regions already in the summer of 1973. The third expedition followed in 1976 and the fourth one in 1977. In 1981, Kronqvist led a Finnish-Norwegian expedition that crossed Greenland's inland glacier from shore to shore. Kronqvist's journey lasted for 26 days, which was the fastest crossing ever. It also remains Kronqvist's final longer expedition, but he has travelled to the Arctic regions several times since then. In 2008, the Finland-Greenland friendship association Uppik made Kronqvist its honorary member.

Pentti Kronqvist is the creator of the Nanoq Museum.

DID YOU KNOW: The word "Nanoq" is Greenlandic and means polar bear.

NANOQ-HISTORY

Pentti Kronqvist built eight cottages in Faboda between years 1956 and 1983. He called the area the Bear's Lair (Björnridet). People became interested in this unique "village" in the middle of the forest, and soon it was a popular attraction. When Kronqvist saw that people liked visiting the place he had created, he came up with an idea to build a special arctic museum next to the Bear's Lair.

The building project began in 1988, with the help of donations and voluntary work. After thousands of hours of work, the museum opened its doors in May 1991. Today there are seven more buildings in the area in addition to the main building and the Bear's Lair, built over the years. What's unique is that the museum never took a loan from the bank and everything has been done through voluntary work.

Every year Nanoq gets 8,000 – 10,000 visitors from all over the world. The museum presents arctic art, life and culture, stretching from Siberia to Greenland and including expeditions to the North Pole and the South Pole. The museum also has an extensive collection of arctic books and DVDs.

The main building was modelled after a northern Greenlandic peat hut.

3

OUTBUILDINGS

A reproduction of a northern Greenlandic peat hut that gave shelter to the Inuit for hundreds of years. The Inuit, i.e. the Eskimos, built peat houses by using peat, rocks and driftwood found from the shores. The Inuit started building houses western-style in the 1950's.

A reproduction of Polar Bear King Henry Rudi's cottage in the Spitzbergen mountains. Originally the cottage was built by Soviets at the end of the 1800's. Rudi arrived in the Spitzbergen in 1910 and moved into the abandoned cottage. He lived in the area for more than 27 years, shooting altogether 713 polar bears. When Pentti Kronqvist was in the Spitzbergen, he photographed and drew the cottage that his own copy was modelled after.

A copy of a gold washer's camp in Finnish Lapland. The biggest gold nugget found in Finland weighed approximately 400 grams. The world's biggest nugget was found in Australia, weighing approximately 71 kilos. The word "nugget" doesn't refer to the size of the gold piece in any way.

4

OUTBUILDINGS

A dugout from the Winter War. The Winter War between Finland and the Soviet Union can be called the "Arctic War", because the temperature outside was sometimes as low as -50 in Celsius. The dugout displays soldiers weapons and equipment and war-time

In the hunting shed you will find Scandinavian hunting equipment that has been donated to the museum by local people. The shed contains several traps and fishing equipment.

A reproduction of the world's northernmost church, which was erected in the village of Umanaq in northern Greenland in 1909. The village's catechist at the time was Gustav Olsen. Christianity came to the Umanaq region only then, even though a Danish priest Hans Egeden had brought it with him to the other parts of Greenland already in 1721.

5

BEAR'S LAIR - BJÖRNIDET

The Bear's Lair was originally museum founder Pentti Kronqvist's private premises. Now the area is being utilised by the Nanoq Museum.

He built the first cottage in 1956, after which he has been building more cottages one at a time.

The cottages were built from old condemned buildings that the locals wanted to get rid of. Kronqvist moved the cottages and re-built them in the Bear's Lair.

Today there are eight cottages in the area, two of which are traditional Finnish chimneyless saunas. Like the saunas, the main building "Storstugan" is often occupied.

DID YOU KNOW: Greenland's national bird is an uppsik, a snowy owl.

6

WLADIMIR GOICHMAN

Professor Wladimir Goichman was born in the city of Odessa in Russia in 1903. Goichman attended school in the small town of Elizavetgrad in southern Russia, where his family moved to escape the persecution of Jews. As a youth, he moved back to Odessa, and in 1926 Goichman graduated from Odessa's medical institute, specialising in brain surgery.

In the Second World War, Goichman worked as a surgeon in marshal Zhukov's troops in Berlin. Goichman also loved painting. This hobby had started on the shores of the Black Sea, where Goichman's love for the sea was born.

In 1934-35, Goichman participated in the third expedition to the polar region of Russia. He took with him the equipment for his favourite hobby and captured the arctic landscapes on canvas. Later they became the principal theme of his work.

Professor Wladimir Goichman's Gallery presents his most magnificent paintings. You can admire Goichman's paintings in the main building too.

DID YOU KNOW: *Wladimir Goichman is, as far as is known, the world's oldest explorer. Goichman participated in an expedition to East Greenland when he was 89 years old.*

7

WLADIMIR GOICHMAN

Goichman lived in Finland permanently from the year 1972 onwards, and he became a Finnish citizen. In 1984, he participated in Finland's first expedition to Greenland. This was followed by expeditions to the Spitzbergen (1986), the Antarctic (1988) and finally East Greenland in 1992.

Goichman has had over 20 art exhibitions around the world. He died in Turku in 2001, at the age of 97. Professor Goichman was an honorary member of the Nanoq Museum.

In 2004, Nanoq received 54 Goichman originals that were donated by Goichman's daughter Julia. In 2007, the Fram Museum in Norway donated 57 more paintings. Nanoq owns altogether 110 of Goichman's paintings.

Professor Wladimir Goichman

Pentti Kronqvist and Professor Goichman

8

MAINBUILDING - 1st floor

The main building was inaugurated in May 1991. The first floor displays the cultures and customs of different peoples. The second floor is dedicated to expeditions and explorers.

A healing gate of the Nenets people, who live in the Yamal region of Siberia. The Nenets believe that healing powers reside in the gate, capable of curing humans and animals. The gate was also used for

A grown-up Nenets man is considerably shorter than Europeans. The Nenets live in Siberia in harsh conditions and on scanty nourishment. They get the necessary vitamins by eating raw meat. The Nenets are the largest group of aboriginal people in the Arctic Russia. Their main source of livelihood is reindeer management.

9

MAINBUILDING - 1st floor

Nanoq's soapstone sculptures were made by Canadian Eskimos. The Eskimos used the sculptures to trade with the Canadian Hudson Bay Company. Nanoq received the sculptures as a donation.

Soapstone is found nearly everywhere in the world, and its colour varies from the different shades of grey to green. Soapstone is soft and therefore easy to shape, and sometimes its surface feels soapy, like the name suggests.

Eskimo sculptures often depicted their hunting culture, arctic animals, mythical creatures and daily life.

DID YOU KNOW: *Greenland belongs to Denmark and a large part of its inhabitants speak Danish.*

10

11

12

MAINBUILDING - 1st floor

The polar bear is the largest carnivore species found on land. An adult male can be up to 3,5 metres tall and weigh 800 kilos. The skin of a polar bear is completely black and its hair is colourless, even though it looks white. The hairs are tubes which reflect light, making the fur appear white in colour. A polar bear can live up to 30 years in the wild.

The polar bear is known to be a good swimmer, as it can swim in a freezing ocean for hundreds of kilometres at a time. Its primary food is seal.

The polar bear is an endangered animal, which is why an agreement was made in 1973 to limit the hunting. After this, the number of polar bears has settled at 25,000.

DID YOU KNOW: The polar bear's Latin name "Ursus Maritimus" means sea bear.

13

MAINBUILDING - 1st floor

Eskimos live in the Arctic region of the northern hemisphere, mainly in Greenland and Canada. Their primary industries are fishing and craftwork. The Eskimos are skilful hunters and their diet includes seals, birds, waluses and polar bears. The hunting trips can be hundreds of kilometres in length and last for several weeks.

The word Eskimo means "a human who eats raw meat". The Eskimos don't like this term. They want to be called the Inuit, which means "humans".

A typical Eskimo outfit. The trousers are made from polar bear fur and worn all year round. The wooden sunglasses protect from snow-blindness.

DID YOU KNOW: Eskimos call Greenland "Kalaallit Nunaat", meaning "Land of the People".

14

MAINBUILDING - 1st floor

The Eskimos major means of transport in the big, cold and icy land is a dog sled. There are no roads in the northern Greenland, and fuel is not available.

The dogs are not tame domestic animals. It might be dangerous for an outsider to go near them. In the summertime, the dogs are forced to survive on small rations of food, as they don't need the energy for pulling a sled. In winter, the dogs are well looked after. Usually one sled is pulled by 8-15 dogs.

The Ulu knife (i.e. "women's knife") is a part of an Eskimo woman's everyday life. The knife is used in both cooking and in clothes-making.

Tuplaks are mythical creatures that were used against the enemy with caution. A sculpture was cursed and sent out to the sea to hurt the enemy. However, it could return if the other's spells were stronger.

DID YOU KNOW: Greenland's capital and largest city is Nuuk, with population of 15,000 people.

15

MAINBUILDING - 2nd floor

SALOMON ANDRÉE

Swedish engineer Salomon Andrée and his two friends tried to reach the North Pole by balloon. The group started the journey in 1897, with fateful consequences. The cold and moisture weakened the balloon's bearing capacity. After about 65 hours and 300 kilometres it wouldn't stay up in the air anymore, crashing to the frozen sea. The group tried to walk east, but the ice carried them west faster. They decided to head north, but the ice started to move southward. The group finally managed to reach land when their ice floe came ashore in the island of Kvitøya, where a Norwegian expedition found the remains of their death camp thirty years later in 1930.

The reason of their death is still a mystery. One theory suggests they died after eating badly prepared polar bear meat. Polar bear meat may contain trichina larvae that don't die unless the meat is cooked properly. According to a journal found in the death camp, the crew suffered from symptoms fitting perfectly with the trichinosis disease. Perhaps in such harsh conditions, the effects of the disease were fatal.

Nanoq has a copy of Salomon Andrée's gondola that he and his partners used when they tried to fly to the North Pole.

16

MAINBUILDING - 2nd floor

UMBERTO NOBILE

In 1926, Umberto Nobile, Roald Amundsen, Lincoln Ellsworth and Hjalmar Riisen-Larsen successfully flew the airship *Norge* across the North Pole and all the way to Alaska. The flight lasted for 70 hours.

Umberto Nobile's airship Italia.

In 1928, two years after the first flight, Nobile embarked on another journey, this time on the airship *Italia*. All was well until the return trip, when the airship plummeted down approximately 100 kilometres north of the Spitzbergen. The pilot house broke down and ten members of the crew were thrown onto the ice. Food and equipment also fell out. The remaining six crewmen journeyed onwards inside the airship, and they, along with the ship, were never found.

Large-scale international search parties were organised in order to find Nobile and his crew. The tragedy escalated as Roald Amundsen disappeared without a trace during the search. Finally, a Swedish pilot Lundborg found the castaways on the ice and flew Nobile back to the Spitzbergen. As he landed on the ice to pick up the others, his plane was damaged and Lundborg himself became a castaway. Bad weather made the situation seem hopeless, but then the Russian ice-breaker *Krassin* arrived and rescued the castaways, apart from three people who had left in an attempt to reach safety by foot.

17

MAINBUILDING - 2nd floor

ROALD AMUNDSEN & ROBERT FALCON SCOTT

Norwegian Roald Amundsen was the leading polar explorer of his time. His abilities to plan and organize were beyond compare. His know-how was based on using old traditions and skills learned from the Eskimos.

Amundsen's greatest victory came when he conquered the South Pole in 1911. Amundsen led an expedition that competed with Robert Falcon Scott's British expedition for reaching the Pole first. Both groups started their journeys from the shores of Antarctica in October 1911.

Roald Amundsen

The expeditions embarked on their demanding journey using different tactics. Amundsen had learned about the benefits of a dog sled in arctic conditions from the Inuit, and so he decided to bring dogs with him to Antarctica. Scott on the other hand relied on small Siberian horses that were used to freezing cold weather. Scott also took advantage of new technology by using motor sleds. Their purpose was to facilitate the first stretch of the journey.

Robert Falcon Scott

Amundsen was faster in the race and conquered the Pole first. Robert Falcon Scott also reached the Pole, but he and his crew died in the harsh conditions of the return trip.

18

MAINBUILDING - 2nd floor

ROBERT E. PEARY & MATTHEW HENSON

American Robert Edward Peary (May 6th, 1856 - February 20th, 1920) was one of the most well-known explorers of his time. It is said that on April 6th, 1909, he became the first human to reach the geographic North Pole. This accomplishment has later been questioned, and several arguments have been made against it.

Before the North Pole expedition, Peary made several trips to Greenland. He wanted to be well-prepared and studied Eskimo survival techniques. He learned how to build igloos and even brought with him a group of Eskimos with their dog sleds.

Robert E. Peary

Matthew Alexander Henson (August 6th, 1866 - March 9th, 1955) met Peary in 1887 and participated in his expedition to Nicaragua. Henson's seamanship made a big impression on Peary, who recruited him for other expeditions as well. Henson was a part of the famous 1909 North Pole expedition. He learned the Eskimo language, trained the sled dogs and built the sleds.

Matthew A. Henson

Right before reaching the North Pole, Peary couldn't walk anymore because of severe frostbites, so he sent Henson ahead as a scout. This is why some people claim that the first man to reach the North Pole was the African American Matthew Henson.

19

MAINBUILDING - 2nd floor

ADOLF ERIK NORDENSKIÖLD

Finland's perhaps greatest explorer is Adolf Erik Nordenskiöld (1832-1901). His father, Nils Gustav Nordenskiöld, was known as the father of Finnish mineralogy.

A.E. Nordenskiöld enrolled in the University of Helsinki in 1849 and began studying mathematics, chemistry, mineralogy and geology. He graduated as a Doctor of Philosophy in 1855, after which he was appointed curator of the university's Faculty of Mathematics and Physics, and mining inspector of the Board of Mines. However, he was soon dismissed from his post after making an inappropriate speech concerning current events and political figures. In 1857, he was banished from Finland after another inappropriate speech.

From 1858 to 1868, Nordenskiöld made four expeditions to the Spitzbergen, trying to find routes that would take him further north. In 1870 he made a two-month trip to Greenland. In 1872-1873, Nordenskiöld led an expedition that was supposed to reach Sjuøyane in the northern parts of the Spitzbergen and spend the winter there. They didn't quite reach their destination and spent the winter in Mossel Bay.

In 1878-1880, Nordenskiöld and his crew in their Vega ship were the first people to sail the length of the Northeast passage around Asia and Europe. When he returned to Stockholm on April 23rd, 1880, he was welcomed enthusiastically. That year, he was made a baron. Nordenskiöld published and obtained several cartography-related studies and books in the 1880's.

A.E. Nordenskiöld

20

MAINBUILDING - 2nd floor

Nanoq's founder Pentti Kronqvist has made several expeditions to the Arctic. The museum has several of Kronqvist's old clothes, sleds and skis on display. The picture shows some of the shoes that Kronqvist has used on his expeditions.

The museum also has driftwood pieces, bones and fossils that are thousands, even hundreds of thousands of years old and found in the Arctic regions.

An igloo is an emergency shelter that Eskimos build from snow to protect themselves from a hard storm. The back wall of the igloo always faces the wind. When the fire inside dies out, there is no more oxygen left.

DID YOU KNOW: Eskimos have never used igloos as permanent homes. Igloos were built on hunting trips that were hundreds of kilometres in length, as protection against the wind. You can live in an igloo for 7-10 days.

21

HONOURABLE MENTIONS

When it was finished, the Nanoq Museum was the first arctic museum in Finland. It has received recognition from both Finnish and international sources for its special exhibitions and large collections.

The most esteemed Finnish acknowledgement came when Nanoq was chosen as the domestic tourist attraction of the year 2004. The acknowledgement was received in the international *Matka 2005* travel fair in Helsinki.

Each year Nanoq gets visitors from all over the world. Nanoq has several international contacts and it works in close collaboration with the world's other arctic museums. The museum received an esteemed *Leonardo da Vinci* medal in 1998, given as recognition for the special exhibition concerning Umberto Nobile and the airship *Italia*.

In 2008, to recognise Kronqvist's accomplished and unique information work, the Finland-Greenland friendship association Uppik made the Nanoq Museum's founder an honorary Uppik.

22

History

The Polar Museum was officially opened in Tromsø on 18 June 1978, the 50th anniversary of Roald Amundsen's fateful flight aboard the «Latham».

The building dates back to 1830, and was used as a bonded warehouse by the customs authorities until the 1970's. The museum also owns the neighbouring building which was built in 1840. It was also used as a customhouse but now houses the museum's administration. Both buildings are protected by preservation orders.

The Polar Museum's meeting room

The meeting room is on the first floor, and is in regular use. It is also often rented out to organisations with a polar background. Conference reception and other social arrangements are often held here – with the museum's exhibitions as an extra setting. Weddings have even been held in the meeting room.

The Arctic Club og Tromsø holds all its public meetings here – with formal and informal lectures.

With its special polar atmosphere, this meeting room is one of the best arenas for the presentation og Tromsø's proud traditions of the Arctic and Antarctic.

The Polar Museum's temporary exhibitions

Apart from its permanent exhibitions, the Polar Museum also present temporary exhibitions at regular intervals.

The exhibit hall is in the building called Sjøhuset (The Sea Warehouse). This is the oldest house of the building complex, build around 1800. The building was restored in 1994 – and is now used to present the museum's own temporary exhibitions as well as exhibitions brought in from elsewhere.

The entrance to this hall is to the right of the ticket counter.

EXHIBITION

Ground floor

- Room 1 Trapping in the Arctic.
- Room 2 Svalbard in the 1600's and 1700's.
- Room 3 Huntingsituation.
- Room 4 Sealhunting – zoological exhibition.
- Room 5 Sealhunting.

1. floor:

- Room 6 Early aviation in the arctic
- Room 7 Henry Rudi and Wanny Woldstad
- Room 8 Walrus hunting, Polar bear hunting
- Room 9 Roald Amundsen
- Room 10 Fridtjof Nansen

Enjoy your wander through our exciting polar history!

ROOM 1

Trapping in the Arctic

The pioneers

We know of at least 14 yearround trapping expeditions from the period 1795-1893. These were the pioneers of what was later to become an important activity on Svalbard. Walruses were the main target of these early expeditions, but reindeer and seals were also hunted. Eiderdown was collected in the summer and foxes were hunted in the winter.

Characteristic for these early expeditions was that they were large, often with more than 20 participants. Walrus hunting was an exacting job. Many hunters died of scurvy through a deficiency of vitamin C.

The heavy hunting led to a rapid reduction in the walrus population, and lasted only 25 years.

The twentieth century

At the turn of the last century, the trappers turned to polar bear and arctic fox. Expeditions were moun- ted every year. Conditions and food improved, and fewer trappers succumbed.

In 1906-1907, trappers wintered on Jan Mayen for the first time. They trapped arctic foxes.

A few years later, the first Norwegian expeditions to Greenland started. In addition to arctic fox and polar bear, they also hunted musk-ox.

Lifestyle

For some, this activity became a way of life. Some spent 30-40 winters out there. They had a great love for the Arctic, and felt at home there. It was a hard, challenging but unconfined life. Nobody made their fortune.

Reindeer on Svalbard

The reindeer living on Svalbard are considered to be of a «dwarf» race. Special characteristics of the race include the facts that they live in small flocks and do not move very much. Reasons for this are that they have no natural predators on Svalbard, and that food is readily available.

Svalbard reindeer also live longer than other races – up to 17 years has been documented.

Other characteristics of the race are that they build up a thick layer of fat in summer which acts as a nutrient reserve over the long winter. This layer of fat can be over 10 cm thick, and a reindeer can lose over half its weight during the winter.

Their coat is the densest of all races of reindeer, and they can survive temperatures down to -40°C. Their legs, neck and ears are shorter than those of other reindeer. This helps conserve warmth. They spend 95% of the day grazing and chewing the cud - much more than other reindeer.

Numbers

The hunting of reindeer on Svalbard was so intense towards the end of the 1800's and start of the 1900's that the population approached extinction. When Norway gained sovereignty of the islands in 1925, only ca. 1000 reindeer remained, and hunting was forbidden.

Today the population on Svalbard is estimated to be ca. 10 000 animals.

Hunting

The reindeer on Svalbard were almost certainly hunted as long ago as the 1600's, by Dutch and English whalers. Their meat was probably a welcome supplement to the otherwise monotonous ships' fare.

Russian polar bear and arctic fox trappers and hunters wintering on Svalbard in the 1700's also hunted reindeer.

The Norwegians started winter trapping and hunting in the 1800's, and again reindeer meat was a welcome supplement. Meat, hides and tallow were also taken down to the mainland for sale there. During a single winter, a couple of hunters could easily shoot more than 100 reindeer. This hunting continued until the reindeer were protected in 1925.

When the coal industry started early in the 1900's, the miners also ate a lot of reindeer meat. Reindeer hunters were even hired by the coal company. This led to the near extermination of the flocks around the mining towns.

Reindeer hunting by tourists

During the second half of the 19th century, reindeer hunting was very popular among the tourists brought to Svalbard in steamboats, sealers, yachts, etc. Quite often the animals were simply shot, and their whole carcasses left to rot.

Protection in 1925

Although forbidden by law, many reindeer were hunted by miners, whalers and tourists also after 1925. But as time drew on, the District Governor of Svalbard began to gain better control.

Since 1983, the residents and some scientists have been allowed to shoot a strict quota each year.

Arctic fox trapping

Arctic foxes (*Alopex lagopus*) live on all the islands in the Arctic, and on the tundra of North America and Eurasia. There are two colour varieties: the «white» fox and the «blue» fox.

In winter they roam along the coast and on the ice flows. In summer they often seek out the seabird cliffs.

The Norwegians started trapping arctic foxes at the end of the 1800s. For most trappers, foxes were the surest source of income. The season lasted from the middle of October to the middle of April.

You can see the various types of gintrap used. Their use was banned in 1978, when trapping foxes alive was also banned. The use of poison was forbidden in 1927.

Today, only the use of «shutter» traps and rifles is permitted on Svalbard and Jan Mayen.

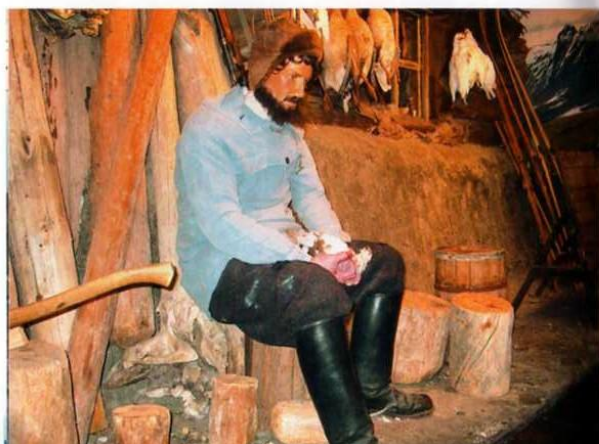
The shutter trap set-up is shown in the exhibition. This was the most common method used to trap foxes.

When the trappers returned to the mainland, the pelts were sold, tanned and used to make a variety of products.

Trapper's hut

This hut was built in 1910 as the main station for five trappers at Krosspynten in Wijdefjord on Svalbard. It was built of Siberian drift wood. Moss was used to keep out the draught.

During the second winter of its use, one of the trappers died

of scurvy. The hut was used regularly until 1936 when it was transported to Oslo. There it was exhibited at the Maritime Museum until 1974. It was then moved to Tromsø in 1984. Here we have tried to recreate, as authentically as possible, a trapper's situation, both inside and outside the hut.

ROOM 2

Svalbard in the 1600 and 1700's

The name Svalbard comes from middle-age Nordic; sval means cold, bard means coast, the land with the cold coast. It appears for the first time in Icelandic writings dating back to 1194.

The first true documentation of knowledge of Svalbard dates to 1596 when the Dutchman Willem Barents led an expedition in search of the Northeast Passage. Since then, most of Svalbard's history is known. Barents' crew called the island they saw «Spitsbergen».

Englishmen and Dutchmen started an intense hunt of walrus and right whales early in the 1600's. Large land-based stations were built where the whale blubber was boiled and barreled. This hunt lasted about 50 years, a hunt in which, as far as we know, the Russians did not take part.

They did, however, start fur trapping in the early 1700's. The expeditions were financed by the large, north Russian trading stations.

EXHIBITS 3 AND 4

Finds from Willem Barents' camp on Novaya Zemlya. An emergency camp was established in 1596 during the expedition to find the Northeast Passage to China. Barents died while wintering on Novaya Zemlya. The rest of this expedition reached safety during the summer of 1597. The remains of the camp were found by a Norwegian, Elling Carlsen in 1871.

Exhibited are lead seals from rolls of cloth which were to be traded when they reached China. Also two knives, an iron buckle, part of a jemmy, a sledge hammer head, an angle iron from a wooden chest, gunpowder measures, various locks, remains of a balance and an oil lamp.

Whaling in the 1600's

Large numbers of whales and walrus were seen during Barents' expedition in the waters around Svalbard. An intensive hunt started in 1610. Ships from the Netherlands, England and Denmark/ Norway took part in this hunt every year for 40-50 years. It ceased in the early 1700's due to an overexploitation of the whales and a change in climate.

Remains of this first industrial period on Svalbard can still be found. The whaling employed large numbers of people every year.

EXHIBIT 5

Finds from the Dutch whaling station in Bellsund, mud, bricks, clay pipes, pottery, nails, iron key, and spur. The woolen hat was found in a whaler's grave in Ny-Ålesund.

EXHIBIT 6

Finds from Bellsund where England had two whaling stations (Robertelv and Calypso) in 1610-1650, incl. pottery remains, clay pipes, nails, and a clump of sand soaked in whale oil. The canonball and remains of a canon indicate a military presence. Disagreements concerning rights to the best whaling grounds made it necessary to bring in naval forces to defend each country's economic interests.

BOARD 7

A photograph of Cornelius de Man's oil painting of the activity at a whaling station in 1639.

Reproduction of an engraving illustrating the various processes involved in the refinement of whale blubber: Hunting gear.

Archaeological studies on Svalbard.

EXHIBIT 8

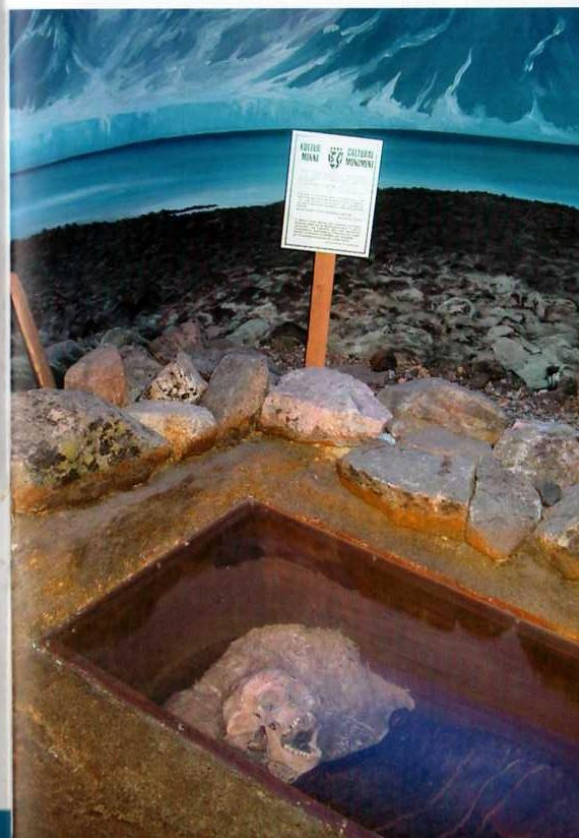
Remains of clothes found in a whaler's grave.

EXHIBIT 9

This is one of 225 graves examined by archaeologists. It is difficult to put an exact date on it, but it is probably from the last half of the 1600's.

Due to the arctic climate, the contents are remarkably well preserved. This enables us to describe the clothing, the whalers' health, and their social and economic wellbeing in some detail.

The grave contains a young man, aged 20ff25 years. His wrists and backbone show signs of wear and a life of hard physical labour. We don't know why he died, but many whalers died of scurvy in the 1600's. He may have come from Holland or northern Germany, or even Denmark/Norway.

Fur trapping in the 1700's

There is an ongoing discussion among researchers about the possibility of there having been Russian wintering expeditions to Svalbard already from the 1500's, where fur animals were hunted.

What is known for sure is that Russians were winter hunting on Svalbard in the early 1700's. Apart from polar bear and fox pelts, they also took walrus teeth and blubber and eider down.

Archaeologists examined an 18th century Russian trapping station in 1955. The station was in Russekeila (Russian Inlet) on the west coast of Svalbard. Finds are exhibited in cases 10-15.

The station was owned by the Solovjet monastery which is on the coast of the White Sea. It was established in 1720, and was in use as a main base between 1750 and 1790.

CASE 10

Gear used for trapping, fishing and handicrafts.

CASE 11

The trigger mechanism of a fox trap, battens on which pelts were dried, a ski tip, and parts of a sledge.

CASE 12

Various tools and kitchen equipment.

CASE 13

Tools used to build boats and make barrels. Frame for mending nets, frame for drying socks, pottery.

CASE 14

Combs for hair and beard, leather boot, birch bark slipper, knife sheath, knife handle.

CASE 15

Leatherworker's tools. Chess and other games. Clay pipe – the only one found. Religion prohibited the Russian trappers to smoke and drink.

10

ROOM 3

Sealing

EXHIBITS 16 AND 17

This exhibition shows how sealing was carried out in the Arctic in the early days. Each sealing vessel carried several such working boats. They were used when the seals were spread widely on the pack ice. After the Second World War, they often had inboard engines.

Each boat had a crew of three or more, each of whom had his own duty. The rifleman sat in the bow. The rower sat aft. He had the most difficult job, making sure that the boat moved silently forward towards the seals. In the middle sat/stood the man who pushed aside the ice when the going became difficult. He also jumped onto the ice to kill the baby seals using the «hakapik» (sealing pick). Together, they rowed the boat, and when several seals were killed, skinned them. These boats are still used today under certain ice conditions, although the harvesting of baby seals is not allowed any more.

11

ROOM 4

Seals and sealing

There are 32 species of seal. Seven occur in Norwegian waters. They are: the walrus, and the grey, harbour, harp, hooded, bearded and ringed seals. Skins and/or stuffed animals of all seven species are shown in this room. Apart from the walrus, they are all true seals and have the same ancestry as the otter.

Seals are mammals and suckle their young.

Seals often hunt their food at great depths. Some species can dive to 200 m, and remain submerged for 20-30 minutes. To manage this, they store large amounts of oxygen before they dive. When they dive, they empty their lungs of air and their heartbeat drops. Their streamlined body is an adaption to life in the sea. They propel themselves using their hind limbs. They steer using their forelimbs/flippers.

One can age a seal by counting annual rings in a cross-section of a tooth.

Seals have been hunted along the Norwegian coast since the stone-age, ca. 10000-1500 years BC. A lot more recently, coastal seals were caught using a long line carrying many two-armed iron hooks. The line was stretched out, a shot was fired and the seals were frightened out to sea. Those that got caught by the hooks were shot.

When sealers hunted alone, they used a rifle and a «haka-pik». After being killed, the seals were bled and skinned.

Sealing from ships started in the 1700's but the Norwegians

didn't play any central role until a hundred years later. The first Norwegian to start hunting in the Greenland Sea was Sven Foyn in 1846. Most of the Norwegian sealers of the 20th century came from North Norway and Møre, which is in western Norway.

In the early days, sealskins were used to make rope, to cover wooden chests and to make shoes. The blubber was refined to make lamp oil. Today, clothes are made of sealskins and industrial oil of the blubber.

Exhibited here are models of Norwegian sealers from 1890 to 1930.

ROOM 5

Norwegian sealing in recent times

Norwegians have hunted seals for centuries and seals have been an important resource since the stone-age. Seals were hunted along the whole Norwegian coast.

The development of larger boats allowed the hunt to spread to more arctic regions. Seal hunting became a primary source of income with a specialization of boats and crew.

In North Norway, Hammerfest and Tromsø became important centres. The first true summer expedition to the Arctic left Hammerfest in 1819. More and more boats participated as time passed to hunt walrus and reindeer and to collect eiderdown and feathers. Tromsø boats became active in the 1860's and seals became the main commodity.

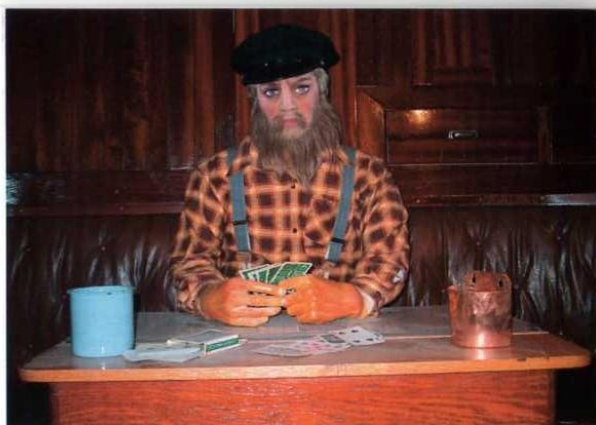
Sealing grounds in the 1800's

During the second half of the 19th century, North Norwegian sealing was concentrated in the following areas:

April-June: White Sea (harp seals).

May-September: Novaya Zemlya
(bearded and harp seals, walrus).

Autumn: Spitsbergen and Bear Island
(seals and beluga, plus fishing for Greenland shark and cod. Reindeer were hunted on land, and down and feathers were collected.)

The main markets for these products were Germany, England and Russia. Ports of export were Bergen, Trondheim, Tromsø, Hammerfest and Vadsø.

Sealing vessels and seal hunters

In the 1850's, many foreign vessels were equipped with steam engines. Sven Foyn was the first Norwegian to put engines in his vessels. There was some reluctance amongst other Norwegian shipowners to do the same, but they followed suit after a while.

Some of the sealing boats were imported, but the best and strongest were built in Norway. At the turn of the century, engines replaced sails in the smaller boats. It was not unusual for some of the larger vessels from southern Norway to have had a crew of up to 60 men, of which 9-10 were riflemen. To start with they used old military muzzle loaders, but these were later replaced by Remington and Krag-Jørgensen rifles.

A sealer's life

A hunting trip normally lasted from April to September. Clothing consisted of woollen underwear and trousers, thick woollen pullovers, long leather boots, a canvas jacket and a set of oilskins.

Food was nourishing and tasty and consisted of salted meat, potatoes, bread, dried peas, oatmeal, salted and dried fish, bacon, coffee and sugar. They also ate fresh meat of seal, reindeer and seabirds.

Arctic sealing in the 1900's

During the First World War the market for seal products was good. Prices were high and a record number of boats took part in 1918. The market dropped after the war and the economic crisis of the 1920's also affected the seal trade. The prices of skins collapsed, and it was difficult to find crews for the boats. Restrictions were also put on the sealing grounds due to political problems.

Loss of ships

Sealing in the Arctic was not without incident. The loss of ships and life was common. Many vessels were lost during the First World War. Some were sunk, others were lost on passage or while in the ice. 1917, 1928, 1939 and 1952 were all bad years during which a total of 46 sealing vessels were lost in the ice.

Sealing between the Wars

Between 1918 and 1940, Norwegians hunted seals in the following grounds:

«East Ice» around and in the White Sea (newly opened grounds)

«North Ice» around Svalbard

«West Ice» around Jan Mayen

Straits of Denmark – between Greenland and Iceland.

Newfoundland.

The sealers could make up to three trips a year. After the First World War, technical innovations such as echosounders and radio-telephony were introduced.

Sealing after 1945

Sealing stopped during the Second World War, resulting in an increase in seal populations. Profits thereby increased when it resumed, larger vessels were used and more technical equipment was installed. This resulted in the need for more capital to maintain the industry. From the middle of the 1950's the number of seals harvested dropped and fewer and fewer vessels participated.

After 1970

Conditions changed drastically in the 1970's when severe restrictions were imposed by the Norwegian state through the need for hunting licenses and international agreements. Strong

conservation lobbies turned the public opinion against sealing in the 1970's and the EEC prohibited the import of sealskins in 1973. Important markets collapsed, as did the prices of seal products. The number of active sealing vessels dropped from 34 in 1971 to 4-5 today. Seal skins are now kept in store in the hope of a better market in the future.

ROOM 6

Early aviation in the arctic

The exhibition presents models of famous airships from polar aviation history during the period from 1897 to 1928.

Model of the hot air balloon «Ørnen» (The Eagle), that the Swedish engineer, Salomon August Andree, attempted to reach the North Pole with in 1897.

The expedition failed. Thirty-three years later the three participants were found dead on Kvitøya, located to the north of Spitsbergen.

Model of the aircraft Dornier Wal N-24, that Roald Amundsen attempted to reach the North Pole with in 1925. Another aircraft of the same type, N-25, was also used during the same attempt.

Both of the aircraft had to make emergency landings without having reached the goal.

Everyone returned uninjured in one of the airplanes, N-25. It was not possible to get N-24 airborne again and the plane had to be abandoned in the frozen wasteland.

Model of the aircraft «Josephine Ford», that American Richard Byrd claimed he had reached the North Pole with on May 9, 1926. He began in Ny-Ålesund on Svalbard.

Later it was established that he could not possibly have been so far north and the claim by Byrd was therefore rejected.

Model of the airship «Norge»

On May 12, 1926, Roald Amundsen, the Italian Umberto Nobile and American Lincoln Ellsworth succeeded, together with their

crew, in flying over the North Pole with the airship «Norge», as the first in the world.

The airship's last stage went from Ny-Ålesund on Svalbard via the North Pole to Teller in Alaska, where the airship was immediately dismantled.

Model of the French flying boat «Latham 47», that under the command of Roald Amundsen departed Tromsø in the summer of 1928 on a search expedition after the missing airship «Italia».

The airplane crashed someplace between Tromsø and Svalbard. Only the petrol tank and a wing float were later found drifting in the ocean.

The entire crew of six persons; four Frenchmen and the two Norwegians, Roald Amundsen and Dietrichson, died.

ROOM 7

Henry Rudi - «King of the Polarbear» 1889-1970

Henry Rudi was from Tromsø and one of our most well known trappers, both nationally and internationally. Boyhood dreams became a reality when he spent his first winter on Svalbard in 1908-09. Ninety polar bears gave him a taste for more!

In the following years, Henry Rudi spent winter after winter, 27 in all, on Svalbard, Greenland and Jan Mayen. He also accompanied sealers on 30 trips into the ice. Between 1908-1948, Henry Rudi shot and trapped 713 polar bears - far more than anyone else has managed and earned the name «Isbjørnkongen» (King of the polar bears).

Life as a trapper in the Arctic was in hard in both body and soul. When bad weather forced the trapper to remain indoors for days on end, it was difficult for him to keep up his spirits. Time was spent in the little cabin doing household chores, repairing traps and dog harnesses, writing the log and reading.

Henry Rudi had a wide selection of tools with him and even made his own dog harnesses. Well maintained skiing equipment and proper clothes were essential.

Winter trapping was a matter of luck. One never knew what the result would be. Henry Rudi's last expedition to Greenland was in 1939. He did not return until 1945. His last winter spent as trapper was in 1947-48, but he did spend the two following winters as cook at the Isfjord radio station on Spitsbergen.

As a pensioner in Tromsø, Henry Rudi was a living legend. He was a symbol of the hardened trapper, and his endless stories entertained many a Norwegian. Rudi had many friends, at home and abroad, he was always helpful and was highly respected. He was awarded the king's medal of honour for his work in the Arctic. Henry Rudi died in 1970.

Musk-ox

A musk-ox (*Ovibus moschatus*) is more closely related to sheep and goats than to cattle. Bulls can be up to 450 kg, cows are smaller. They have a thick, soft wool which is shed in spring and they can tolerate temperatures down to -700 C. They are fearless animals and often form flocks.

17 musk-ox were introduced in Svalbard from Greenland in 1929, but the experiment failed and all died. Norwegians hunted musk-ox on Greenland. The meat was nutritious and tasty and fed both the hunters and their dogs. Sausages were even made of musk-ox meat.

Wanny Woldstad 1893–1959

Winter trapping had long traditions as an activity for men. The few women that did participate did so more as housekeepers for their husbands than as actual trappers.

Wanny Woldstad from Tromsø was however an exception. She spent several winters in Svalbard with her hunting partner Anders Sæterdal. Sæterdal was an experienced hunter and trapper, and taught her all the skills needed for her to become a partner on equal terms.

By the time Wanny first met Sæterdal, she had been widowed twice and had two teenage sons.

Wanny was an exceptional women. She took part in shooting competitions, and was Tromsø's first taxi driver – in the 1920's with her own car.

Her first season in Svalbard was in 1932/33, with Sæterdal. They hunted seals, geese and ptarmigan in the autumn, and polar bears and arctic foxes in the winter. She shot her first polar bear just before Christmas.

As Sæterdal's partner, Wanny was perfect. The winter passed without problem – and Wanny kept a diary describing everything that happened.

Late in the following summer, they were picked up by a sealer – and Wanny was joyfully reunited with her two sons in Tromsø.

Within a few days, Wanny and Sæterdal had started outfitting the next expedition – this time with Wanny's two sons. They used the same hut and hunting terrain – around Hornsund.

That spring they shot two belugas - thus increasing their profits.

Wanny Woldstad spent several winters on Svalbard. Her two sons, Bjørvik and Alf, accompanied also them in 1934/35, whereas Sæterdal and Wanny were alone in 1935/36. Sæterdal's two children, Emilie and Fredrik – also teenagers – joined them in 1936/37, a season which was to be Wanny's last on Svalbard.

After her unusual career as a trapper and hunter, Wanny became famous in the «arctic circles» of Tromsø. Based on her diaries, she wrote a book «The first woman trapper on Svalbard». She was also a popular lecturer.

Epilogue

With her five seasons on Svalbard, Wanny Woldstad proved that it was perfectly possible for a woman to enter what was traditionally a man's «world» of trapping and hunting.

She proved that a person's capabilities played a much bigger

role than gender when faced by the hardships of the Svalbard winter.

Women's entry into the trappers' lives brought with it several changes for the better in the daily running of the stations – curtains, mats, plants and table cloths became common. And their culinary skills also contributed to a more varied diet.

Arthur Oxaas, a well-known hunter of his time, declared of his wife, «She transformed the primitive hut to a comfortable home».

Women proved to be perfectly capable hunters, but at the same time gave their husbands the feeling of living a more normal and harmonious life during the long winters in the ice.

ROOM 8

Walrus hunting

The walrus is the largest of the arctic seals. It can weigh over 2000 kilos and reach 4 m in length. The Atlantic walrus lives along the coasts of Canada and Greenland and in the Barents Sea.

The characteristic teeth can be up to 1 m long, and are thought to be used when searching for food on the sea bed. Walruses eat mainly molluscs, but also fish and even seals. They can hear and smell well, but have poor eyesight.

They are very sociable animals, often forming large flocks. Pregnancy lasts a year, and a female bears a single pup once every three years.

Walruses have been hunted for centuries. Prior to the 17th century, Russians and Finns were the primary actors and during the Middle Ages, walrus teeth were a very valuable trade commodity. Walrus hide was used to make rope and drive belts.

In the early 1600's Englishmen and Dutchmen started hunting walruses on Svalbard. In the 1700's and 1800's Norwegians and Russians overtook but, because of heavy exploitation, the stocks were severely reduced and the remaining animals retreated further north and east.

In the 1600's, the hunters used spears and the animals were butchered while they were on land. During the following centu-

ries, they were harpooned from boats. This was dangerous and an injured animal often capsized the boats and dug its teeth into the hunters.

In the 1900's, firearms were introduced. Around 1930, the Russians denied the Norwegians boats access to the grounds around Franz Josef Land and Victoria Island and the hunt soon drew to a close.

All hunting was forbidden in 1952, and the stocks have slowly started to increase. Only natives of the Canadian, Alaskan, Siberian and Greenland Arctic are now allowed to hunt a certain number of walrus.

Polar bear hunting

The polar bear spends most of its life on the pack ice. Only when about to cub does it seek land. Males can be 3 m long and weigh over 600 kg. Females are much smaller. They eat mainly ringed seals.

The first recorded killing of a polar bear dates back to Willem Barents' expedition in 1596. Members of the expedition fought with the bear for over two hours in the sea off Bear Island. This event gave the island its name.

The whalers of the 1600's certainly killed the odd bear, but an organized hunt did not start until the Russians manned expeditions to Svalbard in the early 1700's. However, the first winter trapping did not start until around 1890 when polar bears were an important supplement to fox trapping.

During the 20th century, the number of polar bear trappers varied according to employment levels on the mainland and the price of a polar bear skin. After 1970, licences to shoot

polar bears were the order of the day. After Norway gained full sovereignty of Svalbard in the 1920's, a series of restrictions was imposed on the polar bear hunt in an attempt to protect the species against over-exploitation.

Several methods have been used to hunt and trap the polar bear. Between 1900 and 1970, a «self-shooting» trap was the most common. A modern version of this trap is exhibited. It was banned in 1970. It was often mounted on a snowless ridge, and was baited using seal blubber.

Between the bait and trigger was a tight string. When the bear pulled at the bait, the rifle was fired and the bear shot itself in the head.

Some hunters also kept living polar bear cubs after shooting the mothers. They were sold to zoos all over the world, and fetched a good price. This was forbidden in 1957.

Gin traps were sometimes used to catch living bears, but this was banned in 1928. The use of poisoned bait was banned in 1927.

In addition to trapping, polar bears were also hunted using rifles.

Due to an increase in restrictions, it soon became difficult to make a living by hunting and trapping polar bears, and the last season was in 1972-73. The current international moratorium on the hunting of polar bears started in 1976.

ROOM 9

Roald Amundsen 1872–1928

Life and expeditions

Roald Amundsen was born on the property «Tomta» near Sarpsborg on 16 July 1872. The following year, the family moved to Kristiania (Oslo). Amundsen graduated from school there in 1890 and, at the wish of his mother, started to study medicine. He dropped out in 1893 and joined a sealing trip in the Arctic. From then on he did everything he could to improve his qualifications as a polar explorer. He gained his mate's certificate in 1895.

The «Belgica» expedition

Amundsen was hired as a mate on the «Belgica» expedition of 1897-99. The aim of the expedition was to map the magnetic South Pole. On this trip, Amundsen dreamt of leading an expedition to the North Pole and through the Northwest Passage. On his return home, he studied in Norway and Germany to become a specialist in the earth's magnetism.

«Gjøa» and the Northwest Passage

Amundsen bought the sealing vessel «Gjøa» in Tromsø in 1901. He sailed from Kristiania on 17 June 1903 and entered Gjøahavn (Gjøa haven), near the magnetic North Pole, on 12

November. During the next two years, the expedition collected a mass of magnetic observations and scientifically important geographical and ethnic material. When «Gjøa» anchored off Nome in Alaska on 31 August 1906, she was the first vessel ever to have sailed through the Northwest Passage.

The «Gjøa» was exhibited in the Golden Gate Park in San Francisco between 1906 and 1972 when it was returned to Norway. She is now at the National Maritime Museum, Oslo.

«Fram» and the South Pole 1910-12

On 7 June 1910, Amundsen set out on a new expedition on board «Fram». His plan to explore the North Pole was soon abandoned and, instead, he aimed for the South Pole. Robert Scott of Britain was also on his way south and the race began.

The base camp, «Framheim» [Fram home], was established on the Ross Barrier and after four months of systematic and detailed planning, Amundsen and four of his men reached the South Pole on 14 December 1911. While Amundsen was on the ice cap, «Fram» carried out a detailed oceanographic study of the South Atlantic.

Scott's expedition reached the South Pole on 18 January 1912. He and his companions died on their way back to base camp.

«Maud» and the Northeast Passage 1918-1923

Roald Amundsen always set new goals and, in 1918, he took the newly built «Maud» on what was then the biggest and best equipped geophysical polar expedition ever. The idea was to drift with the ice over the North Pole.

However, poor ice conditions resulted in delays lasting several winters and the plan to enter the polar ice was given up. Instead, they sailed through the Northeast Passage from the Atlantic to the Pacific along the Asian coast. Amundsen left «Maud» on 25 July 1920 and reached Nome, Alaska two days later.

Using «Maud» as a base, an attempt was made to fly to the North Pole in May 1923. This failed, and «Maud» was sold to the Hudson Bay Company. She was later wrecked on the north coast of Canada.

By air to the North Pole 1925-26 «N-24» and «N-25»

Although the attempt to fly to the North Pole failed in 1923, Amundsen did not give up the idea. Contact with the American

millionaire, Lincoln Ellsworth resulted in enough capital for a second attempt. The two of them led an expedition with the German-built flying boats «N-24» and «N-25», and flew from Ny-Ålesund on Svalbard on 21 May 1925. The following day, «N-24» developed engine trouble and both planes landed at 88° N. Having failed to reach the Pole, the six participants returned to Svalbard on 15 June on board «N-25».

Airship «Norge»

With economic support from Ellsworth, Amundsen bought the airship «N-1» from the Italian state. It was refurbished during the 1926 winter and was renamed «Norge». It was then flown from Rome to Ny-Ålesund where the last preparations were made. «Norge» started its flight over the Polar Sea from Europe to Alaska on 11 May 1926.

Amundsen and Ellsworth led the expedition and Hjalmar Riiser-Larsen was second-in-command. The Italian airship constructor Umberto Nobile was hired as pilot. There were 16 members of the crew.

The Norwegian, American and Italian flags were dropped over the North Pole, and «Norge» landed in Teller, Alaska on 14 May.

Roald Amundsen had now planted the Norwegian flag on both Poles and had sailed the Northwest and Northeast Passages. He had become one of the greatest explorers ever.

Epilogue

Roald Amundsen was always at hand when help was needed. In 1928, Umberto Nobile led the Italian North Pole expedition with the airship «Italia». The airship crashed on its return from the Pole and a rescue mission was started. On 18 June 1928, the flying boat «Latham» left Tromsø with Amundsen on board to search for Nobile. Radio contact was soon lost and Amundsen and his crew were never seen again. Nobile and eight of his men were rescued. Amundsen's memory was honoured the world over.

ROOM 10

Fridtjof Nansen and the first Fram expedition, 1893-1896

Fridtjof Nansen 1861 – 1930

Fridtjof Nansen is recognized as one of Norway's most famous countrymen of all time. He made a mark for himself in a wide variety of different pursuits. First and foremost, he is known as the polar explorer, zoologist, oceanographer, diplomat and humanist Nansen. He was also an author and artist of importance. In addition, he made a significant contribution as a refugee-assistance organizer and received the Nobel peace prize in 1922.

The Polar Museum's focus on Nansen is due to his feats as an explorer and polar researcher. In 1888 he led an expedition that crossed the inland ice on Greenland, for the first time in history.

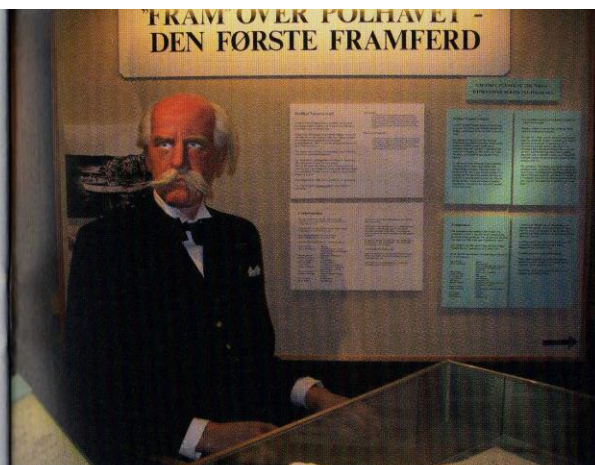
During the period from 1893 – 1896 he attempted to conquer the North Pole itself with the polar vessel «Fram».

Here we present an exhibition on Nansen's North Pole expedition, entitled *The first Fram expedition, 1893 - 1896*.

Nansen's theory

In 1890 Nansen put forward his idea on how the North Pole could be conquered; to let an icebound ship drift with the current and ice from east to west, across the North Pole. The theory originated from the documentation of driftwood on the east coast of Greenland that had originated from Siberia in Russia. The theory was supported by the discovery of wreckage from the polar vessel «Jeanette» on the coast of Greenland in 1884, three years after the vessel had been wrecked off the New Siberian Islands.

Nansen built the vessel «Fram» and let it become icebound – beyond the New Siberian Islands – and as far north as possible. From this point the drift ice, according to Nansen's plan, would bring the vessel over the pole area in the course of 2-3 years.

Preparations

Nansen chose a crew of 12 persons – with Otto Sverdrup as the captain. A great deal of effort was invested in finding the proper provisions, in order to avoid sickness, such as the much feared scurvy.

Leading experts were engaged in the scientific preparations within physics, hydrography, geomagnetism and astronomy. Fifty-nine sled dogs were ordered from Siberia. Three depots were also placed on the New Siberian Islands, in case of shipwreck. The supplies were sufficient for an expedition lasting up to five years. There had never been a polar expedition as well prepared!

Departure

«Fram» departed Kristiania (Oslo) on June 25, 1893. The vessel sailed northward along the Norwegian coast and arrived in Tromsø on July 12, where it took on board a variety of provisions, including dried reindeer meat. Sami leather clothing, footwear of reindeer skin with blister sedge to be used as footwear insulation were also purchased. Crew member Bernt Bentsen came aboard in Tromsø. After two days, Fram continued northward. On July 21, the vessel departed Vardø, the final destination before the true west began.

Drifting over the Arctic Ocean

On July 25 the vessel passed Novaja Semlja. Shortly thereafter they encountered serious ice problems, but the vessel passed this test admirably and reached Khaborova on the Jugor Strait on July 29. From here they mailed the final letters to be sent home. The sled dogs were also taken on board here and minor repairs made to the steam engine. The journey further along the Siberian coast went well for the most part. Finally «Fram» met the ice edge. On September 22 the vessel was anchored to a large ice floe. The position was 78 ° N latitude and 133 ° E longitude. The long ice drift had finally begun and Nansen's theory could be tested!

Life on board

Everyone was now anxious about how things would turn out. The steam engine was disassembled and prepared for winter. The rudder and propeller were raised to avoid damage. Different workshops were established on board, such as a carpentry shop, machine shop, tin shop, as well as a shoemaker and sailmaker. A windmill was mounted on deck that drove a dynamo to produce electricity for lighting. There was a great deal of activity among the entire crew, which was important to keep them in physical and mental health. Scientific investigations were also undertaken the entire time. But the actual ice drift towards the North Pole went very slowly. In September 1884 it became clear that «Fram» would not come further than 85 ° N. Nansen began to think seriously about the plan to reach the North Pole with by ski and sled. In January 1895 «Fram» was exposed to enormous ice pressure and risked being pushed under. Still the vessel's sturdy construction managed to withstand the force of the ice.

Skiing towards the North Pole

As the expedition's commander, Nansen carefully considered the consequences of leaving the vessel. He quickly assessed that the second-in-command, Otto Sverdrup, had the best qualifications to take over as leader on board and that the most important scientific observations would be continued according to all of the established guidelines. In November 1894, Hjalmar Johansen was asked if he would accompany Nansen on skis towards the North Pole. Johansen said yes without hesitation. They started preparations for a long and exhausting journey.

In February 1895, Nansen decided that they should use dogs and sleds to reach the Pole. Accidents with the sleds led to two failed starts. They finally got under way in the middle of March. Nansen's plan was to travel northward up to 50 days. At this point they would have to turn back, whether or not they had reached the North Pole, due to limited supplies. They used three sleds. On one sled lay the kayaks that they would use on the return trip, when the ice had begun to melt. The journey went much more slowly than Nansen had estimated. As time went on and the dogs lost their strength, the weakest were slaughtered and the meat used to feed the others. Their speed was still insufficient to reach the North Pole in time. When the daily progress was reduced to 2-3 kilometers, Nansen decided to turn back. On April 8 1895, with a temperature of minus 36° C, they held a «banquet» at their northernmost tent site, 86° 14' N latitude. They were several hundred kilometers further north than any other persons had been up to that point. The location was decorated with two flags and the return journey began.

The homeward journey

The course was set in the direction of Franz Josef Land. As the crow flies, this was a distance of 670 kilometers, but ocean currents and ice leads made the actual distance much greater. The journey was an awful ordeal. Endless ice ridges, fog and violent snowstorms with temperatures below minus 40° C. Early in May the ice opened more and after a time they abandoned the sleds. They had 12 dogs left. The remainder had been slaughtered. The last part of the trip before they reached land was the worst with strong currents and partially dispersed drift ice. On August 7 the last two dogs were killed. Nansen shot Johansen's dog and vice versa. They reached the coast of Franz Josef Land on August 15, 1895, some distance from Cape Fligely. The trip continued along land in the direction of Svalbard, but it was soon impassible for the frail kayaks. A new overwintering was unavoidable.

Winter camp at Franz Josef Land, 1895-1896

If they were to manage to survive, they had to quickly prepare for a second overwintering. On an island they built a stone hut with a driftwood log and the hide of a walrus as a roof. They shot polar bears and walrus nearby, which they lived on through nine long months of winter. In many ways, it was a wonder that they were able to survive – and with their wits in behold! They later recount-

ted having dreamed about clean, warm clothes, about books and everything else from the civilized world. Now and then they took short walks in the vicinity, when the weather permitted. At the same time, they managed to maintain their friendship.

Spring break-up 1896 and the journey southward

In the spring of 1896 they began to prepare for the journey southward. They had to make new trousers and jackets, which they sewed out of wool blankets from the sleeping bags. They made wind-proof clothing out of sailcloth. A light and warm sleeping bag was sewn out of polar bear skin. Nansen wrote a travel account of their journey up to that point, placed it in a metal cylinder and hung it up on the ridge beam of the hut. Eight years later it was found by the polar explorer Evelyn Baldevin, who presented it to the Norwegian Ministry of Foreign Affairs. On May 19 they bid farewell to their winter hut and the journey could continue with two kayaks and a sled, but without dogs as draft animals. Underway they had to save one another a number of times from drowning and polar bear attacks. On June 17 Nansen heard dogs barking and immediately afterward they discovered dog tracks. They were at the outskirts of the headquarters of the English polar researcher Fredric G. Jackson, whom Nansen had met once in London in 1893.

They stayed here at Cape Flora with the Englishmen for one month. At the end of July Jackson's ship «Windward» arrived and after a five day voyage they could see the coast of Norway. Soon «Windward» sailed into Vardø harbour. The headlines «Nansen has returned» quickly spread around the world!

The journey continued to Hammerfest, where Nansen was reunited with his wife, Eva. Here he met his good friend, Sir Georg Baden-Powell, who was anchored there with his yacht «Otario».

The vessel was immediately placed at Nansen's disposal. After a festive reception in Hammerfest the journey continued to Tromsø.

Reunited

In the meantime «Fram» had broken loose from the ice north of Svalbard – after nearly three years of drifting through the Arctic Ocean. The vessel arrived at the fishing village of Skjervøy in North Troms county on July 20, 1896. Captain Otto Sverdrup was able to send a telegram from here that reached Nansen on board the «Otario». There was a spontaneous joyful celebra-

tion. The next day «Otario» arrived in Tromsø, where «Fram» was already moored at the dock. The entire crew from «Fram» quickly came on board to an emotional meeting with Nansen and Johansen. The reunion was a fact, without loss of life.

Epilogue

What was the scientific importance of Nansen's expedition? Many thought that there would be islands or larger land areas in the Arctic Basin, something that was disproved. New information was collected concerning the coast of Northern Siberia and it was possible to correct earlier information about the northern coast of Franz Josef Land. The expedition also brought home a variety of important information about the flora and fauna, as well as plant fossils of significant scientific value. The very first long-term observations of weather conditions in the Arctic Basin could also be presented. However, the most important contribution of the «Fram» expedition was for oceanography; especially documentation of the great ocean depths in the Arctic Basin. All previous measurements had suggested the opposite. The many measurements of temperature and seawater salinity provided extremely valuable information. The study of the continental shelf and earth's crust were also provided with new knowledge.

All this scientific material was processed over a number of years by Nansen himself and other experts. The data was published in a series of six large volumes from 1900 to 1906, which became a standard reference for all arctic research: «The Norwegian North Polar Expedition 1893 – 1896».

POLARMUSEET I TROMSØ

Søndre Tollbodgt. 11 – Postboks 900, 9259 Tromsø

Tel 77 60 66 30 – Fax 77 61 17 20

E-mail: postmaster@polarmuseum.no

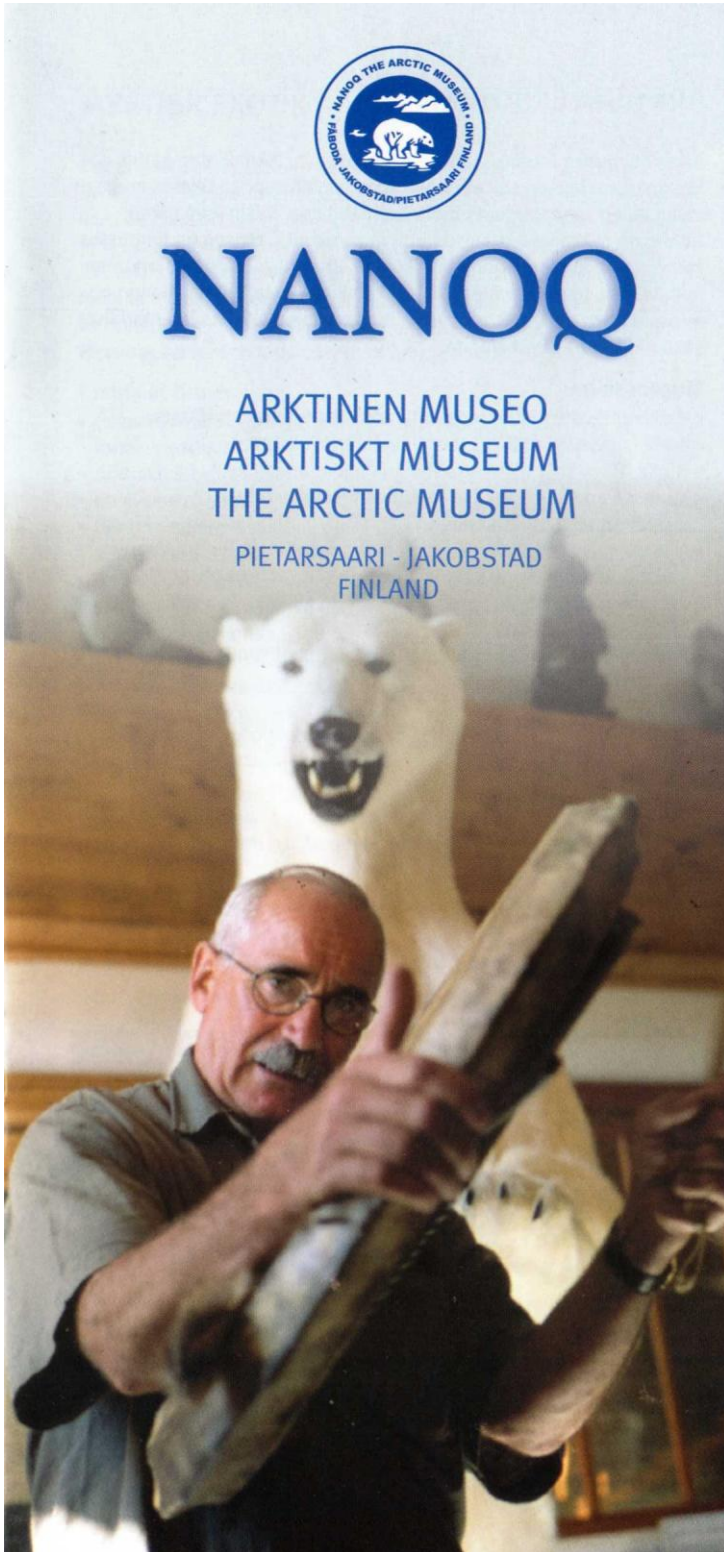
www.polarmuseum.no

NANOQ

ARKTINEN MUSEO
ARKTISKT MUSEUM
THE ARCTIC MUSEUM

PIETARSAARI - JAKOBSTAD
FINLAND

ARKTISTA EKSOTIIKKA

Arktinen museo Nanoq sijaitsee Fäbodassa, n. 7 km Pietarsaaren keskustasta. Museo sulautuu luontoon ja elää vuodenaikojen mukaan aivan kuten vanhat talot Pohjois-Grönlannissa. Toisin kuin nämä Nanoq on nykyaikaisesti sisustettu ja varustettu. Museo on tunnustus viimeisten arktisten luonnonkansojen kulttuurille. Nanoq on arktinen tietokeskus, jossa vieraillee ihmisiä kaikkialta maailmasta. Nanoq on ensimmäinen museo Euroopassa, joka esittelee Arktista ja Antarktista sekä niitä ympäröiviä alueita.

Museossa on:

- Retkikuntavarusteita tunnetuilta arktisilta tutkimusmatkoilta.
- Arktisia pyyntivarusteita 1600-luvulta nykyaikaan.
- Huomattava kokoelma arktista kirjallisuutta ja filmejä.
- Kuuluisa arktisen Kanadan inuiittien tekemä vuolukivi-kokoelma sekä muuta taidetta.
- Aito pohjoisgrönlantilainen turvemaja, pyyntimaja Huippuvuorilta, kullanhuuhtontakenttä ja maja sekä muita vanhoja eksoottisia rakennuksia, komentokorsu, Goichmanin galleria, kappeli.
- Erikoisnäyttely kesäisin.
- Kaksi aitoa suomalaista savusaunaa 15-20 henkilölle.
- Kattaukset max 50 henkilölle.
- Kesäkahvila.
- Museon salissa on istumapaikkoja 35:lle henkilölle, AV-varusteet.

Avoimna yleisölle: kesä - elokuu, päivittäin klo 12-18
Ryhmät: ympäri vuoden sopimuksen mukaan

Pörkenäsintie 60, 68620 Pietarsaari
☎ +358 (0)6 729 3679, faksi +358 (0)6 729 3679
pentti.kronqvist@nanoq.fi
www.nanoq.fi

ARKTISK EXOTIK

Det arktiska museet Nanoq är beläget i Fäboda, ca 7 km utanför Jakobstad. Nanoq smälter in i naturen och följer årstiderna precis som de gamla husen på Nordgrönland, men till skillnad från dessa är museet modernt inrett och utrustat.

Det arktiska museet Nanoq är en tribut till de sista arktiska naturfolkens kultur. Museet är ett arktiskt kunskapscentrum som besöks av folk från hela världen. Nanoq är det första museet i Europa som förevisar Arktis och Antarktis samt områden kring dem.

I museet finns:

- Expeditionsutrustningar från kända arktiska forskningsexpeditioner.
- Arktiska fångstutrustningar från 1600-talet till nutid
- En avsevärd samling arktisk litteratur och filmer.
- Berömd täljstenssamling gjord av inuiter i arktiska Kanada samt annan konst.
- Ett äkta torvhus från nordgrönland, ett fångsthus från Spetsbergen, samt ett guldvaskarlager och andra exotiska byggnader, korsun, Goichmans galleri, kapell.
- Varje sommar ordnas specialutställningar
- Två äkta finska rökbastun för ca 15-20 pers.
- Till bords ryms 50 pers.
- Sommarkafé
- I museisalen finns sittplatser för 35 personer, AV-utrustning.

Öppet för allmänheten: juni - augusti, dagligen kl. 12-18
Grupper: enligt överenskommelse, året om

Pörkenäsvägen 60, 68620 Jakobstad - Pietarsaari, Finland
☎ +358 (0)6 729 3679, fax +358 (0)6 729 3679
pentti.kronqvist@nanoq.fi
www.nanoq.fi

THE ARCTIC EXOTIC

If you want to experience Arctic and Antarctic environments, then come and visit the Arctic museum of Nanoq in Finland. Situated in Fäboda about 7 km from Jakobstad, Nanoq fits perfectly into the natural surroundings, following the seasonal changes like the old houses in northern Greenland, but with a modern interior. This Arctic museum is not only a tribute to the culture of the last indigenous Arctic peoples, but also serves as a centre of information about the Arctic attracting visitors from all over the world. Nanoq is the first museum of its kind in Europe which illustrates life and culture in the Arctic, Antarctic and the surrounding areas.

Open to the public: from June to August, daily 12 A.M. to 6 P.M.

Open to groups: any time of the year, by prior arrangement

Pörkenäsvägen 60, 68620 Pietarsaari - Jakobstad, Finland

☎ +358 (0)6 729 3679, fax +358 (0)6 729 3679

✉ pentti.kronqvist@nanoq.fi

www.nanoq.fi

Nanoq contains:

- Equipment from well-known research expeditions to the Arctic.
- Arctic hunting and trapping equipment dating from 17th century (to the present day).
- A sizeable collection of Arctic literature and films.
- A prestigious art collection, in particular soapstone statues made by the Inuit peoples of Arctic Canada
- A peathouse from Northern Greenland, a hunter's cabin from Spitsbergen and a goldminer's camp from Lapland, korsu (bonker), Goichman gallery, chapel.
- Every summer there is a 'special theme' exhibition.
- Nanoq also offers two real Finnish smoke saunas for 15-20 persons and dining space for up to 50 persons.
- A Summer café.
- The main hall seats 35 persons: Audio-visual equipment.

Nanoq
- museet
- museo
- museum

BJÖRNIDET 1956

Penttin ensimmäinen mökki.
(Björnidet = karhunpesä).
Pentti's first stuga.
Pentti's first cottage.
(The name means the bear winter lair).

STORSTUGAN 1980

Ulko-oven lukko on Viitalan vanhasta talosta Ylihärmästä. Marsalkka Mannerheim piti talossa päämajaansa 1918.
Låset i ytterdörren har suttit i Viitalas gamla hus i Ylihärmä, vilket fungerade som Marskalk Mannerheims högkvarter 1918.
The door lock used to be in the old Viitala house in Ylihärmä, which in 1918 served as Marshal Mannerheims headquarters.

STORSTUGAN

Sisäkuva
Interiör
Interior

**VARASTORAKENNUS JA KAIVO
LAGERBYGGNAD OCH BRUNN
STORAGEBUILDING AND WELL**

GOICHMAN GALLERY

Rakennuksessa pysyvä Wladimir Goichmanin maalausten näyttely.
Innehåller en permanent utställning av Wladimir Goichmans målningar.
Contains an exhibition of Wladimir Goichman's works of art.

KOMMENTOKORSU

Rakennettu Suomen sotaveteraanien kunniaksi.

KOMMANDOPLATS

Byggt till de finländska krigsveteranernas ära.

A COMMANDER'S BUNKER

Built to honour the veterans of the war fought in Finland 1939-1944.

PIKKUSAVUSAUNA

5-6 henkilölle, rakennettu 1984.

LILLA RÖKBASTUN

för 5-6 personer, byggd 1984.

SMALLER SMOKE SAUNA

with room for 5-6 persons, built 1984.

KULLANKAIVAJAN MÖKKI

ja kultavaltaus Morgam.

EN GULDGRÄVARES STUGA

och gulddinmutningen Morgam.

A GOLDDIGGERS CABIN

and the goldinput Morgam.

HENRI RUDIN PYYNTIMAJA

Kopio Hopen saarella sijaitavasta pyyntimajasta.

HENRI RUDIS FÅNGSTHUS

Kopia av ett fångsthus på ön Hopen, Spetsbergen, Svalbard.

HENRI RUDI'S TRAPPING CABIN

(Copy) on Hope Island, Spitsbergen, Svalbard.

HENRI RUDIN PYYNTIMAJA

Sisäkuva

HENRI RUDIS FÅNGSTHUS

Interiör

HENRI RUDI'S TRAPPING CABIN

Interior

TURVEMAJA

Kopio maailman pohjoisimmasta turvemajasta, Pohjois-Grönlannista, Ithasta.

TÖRVHUS

Kopia av världens nordligaste torvhus, från Nordgrönland, boplaten Itha.

PEATHOUSE

Copy of the Worlds northernmost peathouse, situated in Itha.

KIRKKO

Kopio Grönlannissa 1909 rakennetusta kirkosta.

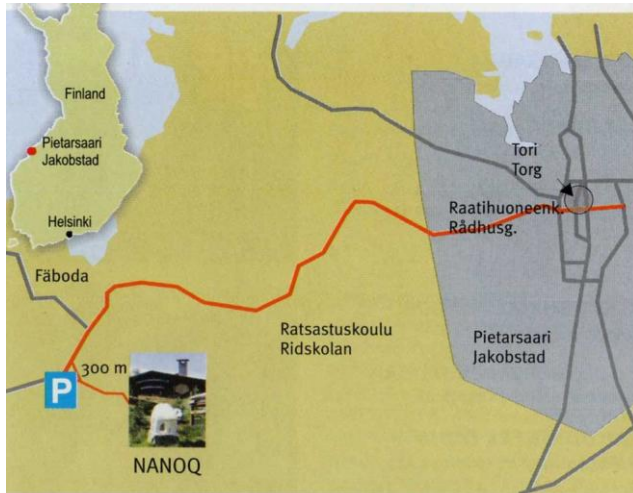
KYRKA

Kopia av kyrka som byggts på Grönland 1909.

CHURCH

Copy of the church, built in Greenland 1909.

Suomen Matkailutoimittajien Kilta valitsi Nanoqin vuoden kotimaiseksi matkakohteeksi Suomessa vuonna 2005.

Suomen Matkailutoimittajien Kilta valde år 2005 Nanoq till det mest intressanta turistmålet i Finland.

In 2005, The Finnish Travel Book Editors' Guild elected the museum the Most Interesting Tourist Spot of Finland.

OPASVIHKOSSA KÄYTETYT LÄHTEET

- Arzuffi, A. 2004. Elävä luonto. Jäätiköiden eläimiä. Satukustannus Oy.
- Bergquist, L. 1981. Isvandring med Nordenskiöld. Malmö: Beyronds Ab.
- Hallgren, S. & Isaksson, O. 1993. Grönland Kalaallit nunaat - människornas land.
- Hägglom, A. 2009. Koillisväylän valloittajat. Katternö, 3, 46–50.
- Koskela, T. 2009. Nanoq auki myös arktisessa säässä. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.pietarsaarensanommat.fi/story.aspx?storyID=47713>. Luettu 20.9.2009
- Kronholm, J. 1997. NANOQ - Arktinen seikkailu. Pietarsaari: Nanuk-yhdistys.
- Kronqvist, P. 1988. Inuit. Otalampi: Sahlgrenin kustannusliike Oy.
- Kronqvist, P., Lammi, R. & Lammi, S. 2004. W. Goichman - Arktisia maalauksia. Julkaisija: Nanoq.
- Laktionov, A. 1960. Nordpolen. Ur polarfärdernas historia. Moskova: Förlaget för litteratur på främmande språk.
- Larsen, T. 1978. The World of the polar bear. London, New York, Sydney, Toronto: The Hamlyn Publishing Group Limited
- Lundström, S. 1988. Andrées Polarexpedition. Ett ödesdrama i text och bild. Gränna: Wiken Ab.
- Manninen, T. 2008. Kronqvistista kunniajäsen. Pdf-dokumentti. Saatavissa: http://www.tjaldur.fi/Uppik/Pdf/Kronqvist_kunniajasen.pdf. Luettu 4.9.2009
- Nanoq -arktinen seikkailu. Nanuk rf:n 20-vuotisjuhlajulkaisu. 2007. Toim. Kronqvist, P. & Lammi, R. Pietarsaari: Nanuk-yhdistys.
- Nørgårg, M. Greenland. 2,175,600 km² of pure adventure. Kööpenhamina: Greenland tourism.
- Svalbard2005.com. 2009. Tutkimusmatkat Svalbardin alueella. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.gronlanti2003.com/svalbard2005/tutkimusmatkat.html>. Luettu 5.5.2009
- Sørensen, L. N. 1959. Henry Rudi, isbjörnkungen. Tukholma: Folket i bilds förlag.